

ONDERZOEK NAAR DE RENTABILITEIT EN DE FINANCIËLE POSITIE
VAN DE TUINBOUW IN DE KOP VAN NOORDHOLLAND

Rentabiliteit:
statistiek over de jaren 1955 en 1956

Financiële positie
bij de aanvang van het teeltjaar 1957

L
288A

Rapport no. 288

Afdeling Tuinbouw

2046256

TABELLEN

	Blz.
<u>Het onderzoek naar de rentabiliteit</u>	
A. Het Geestmerambacht	
1. Aantal bedrijven met tuinbouw per grootteklasse en per gemeente in het gebied De Langedijk	15
2. Het universum van de steekproef (aantal bedrijven per gemeente per grootteklasse)	16
3. De steekproef waarop het onderzoek in opzet is gebaseerd (aantal bedrijven per dorp per grootteklasse)	18
4. Procentuele voorstelling van het grondgebruik	20
5. De arbeidsbezetting en de procentuele samenstelling daarvan	22
6. De bedrijfsresultaten over 1955 en 1956	23
7. De structuur van het grondgebruik in 1956 (groepering der bedrijven in bedrijfsgrootteklassen per subgebied)	25
8. De bedrijfsresultaten over 1955 (groepering der bedrijven in bedrijfsgrootteklassen per subgebied)	26
9. De bedrijfsresultaten over 1956 (groepering der bedrijven in bedrijfsgrootteklassen per subgebied)	27
10. De rentabiliteit bij onderscheiding der bedrijven naar de structuur van de arbeidsbezetting	28
11. De spreiding der bedrijfsuitkomsten over 1955 en 1956 (aantal bedrijven in procenten per rentabiliteitsklasse)	29
12. De procentuele samenstelling der kosten over 1956	30
13. De kosten per are beteelbare oppervlakte	30
14. De opbrengsten per are	31
15. Het gezinsinkomen uit het bedrijf over 1955 en 1956 gemiddeld per ondernemer en de procentuele samenstelling daarvan	36
16. Spreiding van het gezinsinkomen uit het bedrijf per ondernemer over 1955 en 1956 (aantal bedrijven in procenten per inkomensklasse)	37
17. Vergelijking privé-opnemingen en totaal gezinsinkomen over 1955 van 101 bedrijven, gemiddeld per ondernemer per inkomensklasse	38
18. Vergelijking privé-opnemingen en totaal gezinsinkomen over 1955 gemiddeld per ondernemer per inkomensklasse per subgebied	40
19. Vergelijking privé-opnemingen en totaal gezinsinkomen over 1956 gemiddeld per ondernemer per inkomensklasse per subgebied	41

B. Het Grootslag

20. Oppervlakteverhoudingen der in 1950 geteelde gewassen per gemeente	43
21. Aantal bedrijven per gemeente > 1 ha cultuurgrond in 1950 en de verdeling daarvan naar grootteklasse	44
22. Aantal bedrijven van de steekproef, gespecificeerd per gemeente en per grootteklasse	45
23. De rentabiliteit over 1955 en 1956 per dorp (ongewogen gemiddelden)	46
24. De beteelbare oppervlakte en het gebruik van de grond	47
25. De arbeidsbezetting en de procentuele samenstelling daarvan	48
26. De bedrijfsresultaten over 1955 en 1956, gemiddeld per bedrijf (groepering naar bedrijfstype)	49
27. De relatie tussen bedrijfstype en bedrijfsgrootte	51
28. De bedrijfsresultaten over 1955 en 1956 gemiddeld per bedrijf (groepering naar bedrijfsgrootte)	52
29. De rentabiliteit bij onderscheiding der bedrijven naar de structuur van de arbeidsbezetting	53
30. Percentage van het aantal bedrijven per groep met resp. een ongunstige, matige, gunstige en zeer gunstige rentabiliteit	54
31. De procentuele samenstelling van de kosten over 1956	55
32. De kosten over 1955 en 1956 uitgedrukt per beteelbare oppervlakte	55
33. De procentuele verhouding van de kosten van 76 (dezelfde) bedrijven over 1956 ten opzichte van de kosten over 1955	56
34. De procentuele samenstelling van de opbrengsten over 1955 en 1956	56
35. De opbrengsten over 1955 en 1956 uitgedrukt per are	57
36. Opbrengsten van bloembollen per are beteelde oppervlakte; groepering der bedrijven met veel en matig bollen naar de oppervlakte bloembollen (gewogen cijfers)	58
37. Het gezinsinkomen uit het bedrijf over 1955 en 1956, gemiddeld per ondernemer en de procentuele samenstelling daarvan	59
38. Spreiding van het gezinsinkomen uit het bedrijf per ondernemer over 1955 en 1956 (aantal bedrijven per inkomensklasse)	60
39. Vergelijking privé-opnemingen en totaal gezinsinkomen over 1955 en 1956 gemiddeld per ondernemer per inkomensklasse	61

C. Avenhorn-Berkhout

40. De bedrijfsresultaten over 1955 en 1956 bij groepering der bedrijven naar bedrijfstype, gemiddeld per bedrijf	64
41. De procentuele samenstelling van de kosten over 1956	65
42. De ontwikkeling van de kosten van 1955 op 1956	66
43. De procentuele samenstelling van de opbrengsten over 1954, 1955 en 1956	66
44. Opbrengsten per are beteelbare oppervlakte	67
45. Het gezinsinkomen uit het bedrijf over 1955 en 1956 gemiddeld per ondernemer en de procentuele samenstelling daarvan	69
46. De spreiding van het gezinsinkomen uit het bedrijf per ondernemer over 1955 en 1956 (aantal bedrijven per inkomensklasse)	69
47. Vergelijking privé-opnemingen en totaal gezinsinkomen gemiddeld per ondernemer over 1955 en 1956 per inkomensklasse	70

Het onderzoek naar de financiële positie

A. Inleiding

48. Het aantal bedrijven per afsluitdatum boekhouding	71
---	----

B. Het Geestmerambacht

49. De financiële structuur bij het begin van het teeltjaar 1957	77
50. De relatie tussen de onderscheiding der bedrijven naar bedrijfsgrootte enerzijds en die naar pacht-eigendomsverhoudingen anderzijds	78
51. De spreiding van de solvabiliteit	80
52. De spreiding van de liquiditeit op lange termijn	81
53. De spreiding van de liquiditeit op korte termijn	83
54. Het verband tussen de drie kengetallen	84

C. Het Grootslag

55. De financiële structuur per 1 januari 1957	85
56. De relatie tussen de onderscheiding der bedrijven naar bedrijfstype, resp. bedrijfsgrootte enerzijds en die naar pacht-eigendomsverhoudingen anderzijds	86
57. De spreiding van de solvabiliteit	87
58. ^{a+b} De spreiding van de liquiditeit op lange termijn	88/89
59. De spreiding van de liquiditeit op korte termijn	91
60. Het verband tussen de drie kengetallen	92

D. Avenhorn-Berkhout

61. De financiële structuur per 1 mei 1957	95
62. De spreiding van de solvabiliteit	97
63. De spreiding van de liquiditeit op lange termijn	98
64. De spreiding van de liquiditeit op korte termijn	100

GRAFIEKEN

Blz.

Het onderzoek naar de rentabiliteit

A. Het Geestmerambacht

1. Het rentabiliteitsverloop van tuinbouwbedrijven in De Langedijk, De Streek en Avenhorn-Berkhout	14
2. De ontwikkeling van de veilingaanvoer, -omzet en -prijs van vroege pootaardappelen in de jaren 1954/55, 1955/56 en 1956/57 in de veilinggebieden van Broek op Langendijk, Noordscharwoude, Warmenhuizen, Obdam en Den Helder	33
3. Idem t.a.v. vroege consumptie-aardappelen	33
4. Idem t.a.v. wittekool	35
5. Idem t.a.v. gele kool	35
6. Idem t.a.v. rodekool	35

C. Avenhorn-Berkhout

7. De ontwikkeling van de rentabiliteit in de periode 1946 t/m 1956	68

WOORD VOORAF

Het onderzoek dat door het L.E.I. ieder jaar naar de bedrijfsuitkomsten van de tuinbouw in de tuinbouwcentra De Langedijk, De Streek en Avenhorn-Berkhout wordt ingesteld, dateert van 1946 en omvatte tot dusver ca. 100 bedrijven.

In het kader van de uitbreiding welke het rentabiliteitsonderzoek in de laatste jaren ondergaat, zijn de steekproeven van de beide eerstgenoemde gebieden volledig herzien en is het aantal bedrijven met ingang van het verslagjaar 1955/56 tot $\pm$ 220 verhoogd.

Van deze 220 bedrijven treft men in dit rapport een verslag aan met betrekking tot de bedrijfsuitkomsten over 1955 en 1956 en van de financiële positie, voor de meeste bedrijven bij de aanvang van het teeltjaar 1957, voor een kleine groep van bedrijven bij het begin van het teeltjaar 1956.

Voor het verzamelen van de financiële gegevens van dit onderzoek werd de medewerking verkregen van 11 administratiekantoren. Een aanvullende enquête werd op alle bedrijven door het L.E.I. verricht. Bij de werving van een belangrijk deel der bedrijven werd de medewerking van het Rijkstuinbouwconsulentschap ondervonden, dat ook een gedeelte van de verzameling der bedrijfsgegevens over het eerste verslagjaar voor zijn rekening nam.

Aan alle medewerkers, waartoe wij ook de ondernemers der ingeschakelde bedrijven willen rekenen, wordt op deze plaats dank gebracht voor de arbeid ten behoeve van het onderzoek verricht en voor de gegevens en de inlichtingen ten behoeve daarvan verschaft.

Het rapport is samengesteld op de afdeling Tuinbouw door A. Holkamp.

's-Gravenhage, januari 1958

DE DIRECTEUR
J. Horrington
(Dr. J. Horrington)

HOOFDSTUK I

INLEIDING

1. Doel

Het doel van dit onderzoek is, een inzicht te verkrijgen in de financiële resultaten en de financiële positie van de tuinbouw in enkele belangrijke tuinbouwgebieden van Noordholland, t.w. de polders Het Geestmerambacht (met randgebieden), Het Grootslag, alsmede het district Avenhorn-Berkhout.

2. De ingeschakelde bedrijven

Het aantal bedrijven dat in het onderzoek is betrokken draagt voor de onderscheiden gebieden:

	1955/56	1956/57
Het Geestmerambacht en randgebieden	101	103
Het Grootslag	79	76
Avenhorn-Berkhout	39	38
	219	217

3. Basisgegevens

Het onderzoek dat sedert 1946 jaarlijks in deze gebieden werd ingesteld, is ten aanzien van de twee eerstgenoemde gebieden met ingang van het boekjaar 1955/56 belangrijk uitgebreid en daarmee op een representatieve basis gebracht. Ten aanzien van Avenhorn-Berkhout werd vooralsnog wijziging van de steekproef niet noodzakelijk geacht.

Voor nadere bijzonderheden aangaande de steekproeven der diverse gebieden wordt naar de paragrafen A, B en C van hoofdstuk II verwezen.

De gegevens zijn ontleend aan de fiscale boekhoudingen der bedrijven en werden verstrekt door elf administratiekantoren, welke de administraties van deze bedrijven verzorgden. Daarnaast is gebruik gemaakt van een aantal gegevens, welke niet uit de bestaande boekhoudingen waren te putten, doch welke door de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst op de bedrijven zijn verzameld. Deze aanvullende gegevens waren nodig om de resultaten volgens de bij het L.E.I. gebruikelijke richtlijnen ¹⁾ te kunnen berekenen. Zij omvatten een uitgebreide inventarisatie van de bedrijven, een opgave van de geteelde gewassen, alsmede aanvullende gegevens betreffende de arbeids-

¹⁾ Zie bijlage A.

bezetting.

Met betrekking tot de afsluitdata der boekhoudingen wordt verwezen naar tabel 48 van hoofdstuk III, waarin een specificatie van het aantal bedrijven per afsluitdatum is opgenomen. Zoals in bijlage A nader is toegelicht, hadden deze verschillende afsluitdata vrijwel geen invloed op de berekening der bedrijfsresultaten, welke in alle gevallen betrekking hebben op de oogsten van 1955 en 1956.

Het systeem, dat voor verkrijging van de financiële gegevens is gevolgd, liet directe controle van deze gegevens uiteraard niet toe. Mede aan de hand van de gegevens, welke door het L.E.I. op de bedrijven zijn verzameld, konden echter verschillende - door de administratiekantoren opgegeven - posten op hun aanvaardbaarheid worden getoetst. Ten aanzien van de lonen b.v. kon controle worden toegepast aan de hand van de gegevens van de arbeidsbezetting, welke op het bedrijf werden verzameld.

Zoals uit het vorenstaande reeds bleek, zijn niet alle cijfers aan de opgaven van de administratiekantoren ontleend. Een belangrijk deel (ruim 50%) van de kosten is berekend op basis van gegevens, welke op de bedrijven zijn verkregen en aan de waarnemingen, welke daarop zijn verricht voor de berekening van rente, afschrijving en arbeidskosten ondernemer en gezinsleden.

4. Wijze van berekening der gegevens

De wijze van berekening is uiteengezet in bijlage A. In verband met de invloed van de toegepaste wijze van berekening op de becijferde bedrijfsuitkomsten wordt er met nadruk op gewezen, dat voor een juiste beoordeling der - in de volgende hoofdstukken verantwoorde - resultaten van het onderzoek kennisneming van de inhoud van bijlage A noodzakelijk is.

Dit geldt onder meer voor het feit, dat onder de kosten geen bedrag is opgenomen voor de leidinggevende en toezichthoudende arbeid van de ondernemer en voor het dragen van het ondernemersrisico. De oorzaak hiervan is, dat geen gegevens voorhanden zijn, waarvan de bedoelde normen zouden kunnen worden ontleend.

5. Wijze van uitdrukking van de gegevens

Voor de verwerking van de verzamelde gegevens hebben wij - waar mogelijk en verantwoord - de bedrijven naar groepen van gelijksoortige bedrijven onderscheiden. De criteria voor deze groeperingen werden gevormd door de gezichtspunten waarnaar een onderscheiding ons nuttig voorkwam. In de gevallen waarin een onderscheiding naar bedrijfsgrootte plaats had, dient men wel te bedenken, dat de tuinbouw in de onderhavige gebieden praktisch uitsluitend in kleine bedrijven wordt uitgeoefend. Het begrip "grote bedrijven" moet dan ook in relatieve zin worden opgevat.

Voor elk van deze groepen en voor de totaalgroep is een gemiddelde per bedrijf berekend ten aanzien van:

- het grondgebruik (in aren);
- de arbeidsbezetting (in manjaren);
- de kosten en de opbrengsten (in glds);
- het kapitaal (in glds).

Uitdrukking van het gezinsinkomen had plaats in guldens gemiddeld per ondernemer, van het arbeidsinkomen in guldens per manjaar arbeidsbezetting.

De rentabiliteit werd uitgedrukt in het verhoudingscijfer: de opbrengsten per f.100,- kosten. Hiertoe zijn de ontvangsten, welke per groep van bedrijven tezamen werden verkregen, gedeeld door 1% van de kosten van die bedrijven. Grotere bedrijven hadden derhalve meer invloed op de grootte van dit verhoudingscijfer dan de kleinere bedrijven.

Voor het verkrijgen van inzicht in de rentabiliteit moet, behalve aan dit "gewogen" gemiddelde, ook aandacht worden geschonken aan het "ongewogen" gemiddelde rentabiliteitscijfer, waarin de uitkomsten van het kleine bedrijf even zwaar zijn meegeteld als die van het grote bedrijf. Dit ongewogen cijfer is dus gebruikt om een indruk te geven van de gemiddelde rentabiliteit van de onderscheiden bedrijven, zonder dat werd gelet op de bedrijfsgrootte.

Een voorbeeld moge het een en ander, zo nodig, verduidelijken.

Stel, dat de gemiddelde rentabiliteit moet worden berekend van twee bedrijven, waarvan het ene (A) een klein, het andere (B) een groot bedrijf is. De rentabiliteit van A is aanmerkelijk minder gunstig dan die van B.

	Kosten	Opbrengsten	Opbrengsten in procenten van de kosten
Bedrijf A	5.000,-	5.500,-	110
Bedrijf B	50.000,-	70.000,-	140
	55.000,-	75.500,-	
Gemiddelde rentabiliteit (gewogen) $\frac{75.500}{55.000} \times 100 =$			137
" " (ongewogen) $\frac{110 + 140}{2} =$			125

Bij de berekening van het gewogen gemiddelde wordt de uitkomst in sterke mate beïnvloed door de rentabiliteit van het grote bedrijf. Voor de berekening van het ongewogen gemiddelde speelt de bedrijfsomvang geen rol.

De spreiding van het rentabiliteitsgemiddelde is in de desbetreffende bijlagen door middel van kolommendiagrammen tot uitdrukking gebracht.

Ten einde een indruk te geven van de mate van betrouwbaarheid van het gemiddelde, is in de desbetreffende tabellen de z.g. standaardafwijking van het - ongewogen - gemiddelde voor de "opbrengsten per f.100,- kosten" aangegeven. Naarmate dit cijfer kleiner is mag worden aangenomen, dat het werkelijke gemiddelde met grotere waarschijnlijkheid wordt benaderd door het steekproefgemiddelde.

Bij de analyse van de financiële positie der bedrijven is eveneens gebruik gemaakt van kengetallen. Voor bijzonderheden daaromtrent verwijzen wij naar de inleiding van hoofdstuk III.

HOOFDSTUK II

HET ONDERZOEK NAAR DE RENTABILITEIT

A. HET GEESTMERAMBACHT MET DE RANDGEBIEDEN HEERHUGOWAARD, WAARLAND EN DE RINGPOLDER

1. Algemeen

De polders Geestmerambacht, Heerhugowaard, Waarland en de Ringpolder, over het algemeen beter bekend onder de verzamelnaam De Langedijk of ook wel "De Koolstreek", vormen het eerste gebied in de Kop van Noordholland waarin een onderzoek naar de bedrijfsuitkomsten van de tuinbouw werd ingesteld.

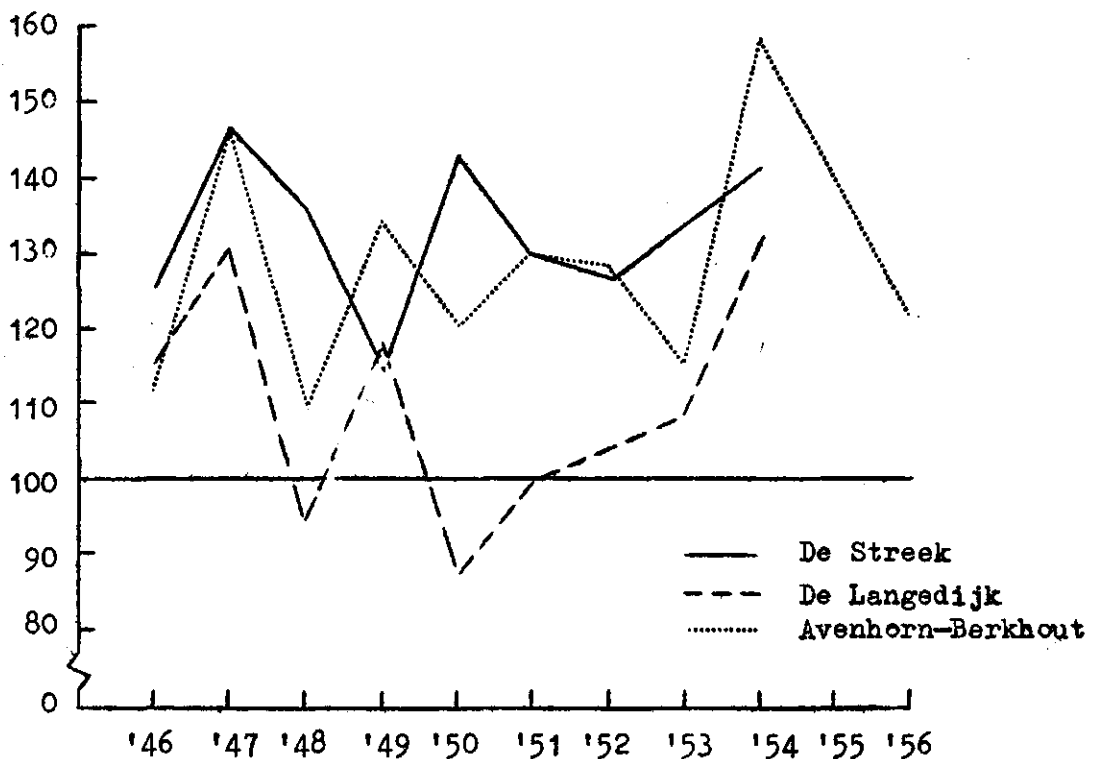
Zoals reeds uit vorige onderzoeken van het L.E.I. is gebleken, hebben de bedrijfsuitkomsten van de tuinbouw in dit gebied in de afgelopen tien jaren gemiddeld op een laag niveau gelegen, zulks in tegenstelling tot die van De Streek en Avenhorn-Berkhout, waarvoor gemiddeld aanmerkelijk gunstiger resultaten konden worden becijferd.

De rentabiliteit en het rentabiliteitsverloop der laatste jaren zijn voor de drie onderhavige gebieden in onderstaande grafiek weergegeven.

Grafiek 1

HET RENTABILITEITSVERLOOP VAN TUINBOUWBEDRIJVEN IN DE LANGEDIJK, DE STREEK EN AVENHORN-BERKHOUT

Opbrengsten
per f. 100,-
kosten

Hoewel deze cijfers een behoorlijk betrouwbaar beeld geven van de bedrijfsuitkomsten en vooral van de jaarlijkse ontwikkeling daarvan was er ten aanzien van de Langedijk het bezwaar, dat het onderzoek in hoofdzaak betrekking had op het centrum Broek op Langendijk en omgeving. In verband daarmee is het onderzoek met ingang van het teeltjaar 1955/56 zodanig uitgebreid, dat alle delen van de polder Geestmerambacht, als- ook de polders Heerhugowaard en Waarland en de Ringpolder in het onderzoek zijn betrokken.

2. Het universum en de steekproef

Voor een inzicht in de structuur, de grootte, de ligging van de bedrijven alsmede het aantal bedrijven in dit gebied, is gebruik gemaakt van de landbouwtelling 1950 van het C.B.S., waar- aan wij de volgende gegevens ontleen:

Tabel 1

AANTAL BEDRIJVEN MET TUINBOUW PER GROOTTEKLASSE EN PER GEMEENTE IN HET GEBIED DE LANGEDIJK

Gemeente	Grootteklassen (in ha cultuurland)						
	< 1	1 - 2	2 - 3	3 - 4	4 - 5	5 - 10	> 10
Langedijk	80 (90)	143 (88)	176 (84)	98 (81)	65 (74)	49 (56)	8 (19)
Warmenhuizen	19 (67)	57 (75)	69 (65)	33 (60)	12 (41)	44 (36)	12 (15)
Koedijk	34 (89)	45 (87)	55 (80)	32 (72)	13 (78)	25 (47)	7 (10)
St. Pancras	31 (92)	42 (89)	34 (86)	21 (86)	7 (79)	7 (77)	- (-)
Heerhugowaard	70 (77)	92 (75)	102 (69)	68 (57)	40 (52)	100 (37)	40 (22)
Harenkarspel	41 (80)	71 (76)	83 (76)	54 (72)	61 (61)	54 (43)	18 (31)
St. Maarten	6 (80)	17 (66)	21 (67)	18 (53)	16 (41)	29 (34)	14 (14)
	281 (84)	467 (81)	540 (77)	324 (70)	214 (62)	308 (42)	99 (20)

Tussen haakjes: percentage tuinland.

Gegevens: C.B.S.

Deze gegevens hebben als uitgangspunt voor het onderzoek gediend met dien verstande echter, dat bedrijven waarvan kan worden verondersteld dat zij te klein zijn om voldoende emplooi voor de ondernemer op te leveren, buiten beschouwing zijn gelaten. De grens is hierbij getrokken bij een bedrijfsoppervlakte van 2 ha cultuurland, met uitzondering van de zuidelijk gelegen bedrijven in het Geestmerambacht, waarvoor de grens op 1 ha is ge- steld.

Ook naar de bovenzijde zijn beperkingen aangebracht. Deze hielden verband met het feit dat de landbouw op de grote bedrijven in relatief sterke mate is vertegenwoordigd, zodat b.v. geen bedrijven groter dan 10 ha zijn opgenomen en ook beperkingen werden aangebracht in het aantal bedrijven in de klasse van 5-10 ha.

Het universum voor de steekproef is op grond hiervan als volgt vastgesteld:

Tabel 2

HET UNIVERSUM VAN DE STEEKPROEF

Aantal bedrijven per gemeente per grootteklasse

Grootteklassen (in ha cultuurland)	1 - 2 ha	2 - 3 ha	3 - 4 ha	4 - 5 ha	5 - 10 ha	Totaal
Gemeente						
Langedijk	± 90	176	98	65	33	462
St. Pancras	42	34	21	7	7	111
Koedijk (Zuideinde) } " (Kanaalzijde) }	45	55	32	13	19	± 64 ± 100
Warmenhuizen		69	33	12	-	114
Harenkarspel en St. Maarten		104	72	77	31	284
Heerhugowaard		102	68	40	31	241
	177	540	324	214	121	1376

Voor de bepaling van het steekproefpercentage hebben wij rekening gehouden met een nadere indeling van dit gebied in subgebieden. Deze subgebieden onderscheiden zich van elkaar door een verschillend teeltplan als gevolg van verschillen in bodemgesteldheid en ligging. Te beginnen met het zuiden vormt de gemeente St. Pancras alsmede een gedeelte van de gemeente Koedijk (t.w. het Zuideinde) een van de meest intensieve tuinbouwgebieden van deze streek. Het een en ander komt tot uiting in de aanwezigheid van glasopstanden op sommige bedrijven in St. Pancras, doch vooral in de aard der vollegrondsteelt waarin de vroege koolteelt en de vroege consumptie-aardappel een belangrijke plaats innemen. De tuinbouw van de ten noorden van St. Pancras gelegen gemeente Langedijk kan niet zonder meer met die van St. Pancras worden vergeleken, omdat zich binnen de gemeente Langedijk belangrijke verschillen in bedrijfstype voordoen. De zuidelijker gelegen plaatsen Broek op Langedijk en Zuid-Scharwoude onderscheiden zich in dit verband van St. Pancras door een teelt, die, wat de groenten betreft, weliswaar verschillend van structuur, doch in dezelfde mate intensief is als die van St. Pancras. Zij is aanmerkelijk intensiever dan die van

Noordscharwoude en Oudkarspel alsook van de gemeenten Warmenhuizen, Harenkarspel, St. Maarten en het zuidelijker gelegen Koedijk (Kanaalzijde). Broek op Langedijk is vooral bekend door de teelt van vroege consumptie-aardappelen en van bewaarkool, terwijl ook de bloembollenteelt van enige betekenis is. Naarmate men noordelijker komt nemen de teelten van vroege consumptie-aardappelen in betekenis af, de teelt van pootaardappelen en bewaarkool in belangrijkheid toe. In de meest noordelijk gelegen gebieden is alleen nog de bewaarkool van overwegende betekenis. In de Heerhugowaard ten slotte is de tuinbouw eveneens extensief van karakter. De grond biedt daar echter meer mogelijkheden dan het noordelijk gebied van het Geestmerambacht. Dit komt tot uiting in het feit dat behalve de - dominerende - teelten van bewaarkool en pootaardappelen ook nateelten (b.v. van witlof, groene kool, stamslabonen e.d.) van laatstgenoemde teelten worden aangetroffen. Ook het feit, dat de Heerhugowaard zich (als rijpolder) van het Geestmerambacht (als vaarpolder) onderscheidt door de aanmerkelijk gunstiger verkavelingstoestand, was aanleiding om het gebied Heerhugowaard als subgebied afzonderlijk in het onderzoek naar voren te laten komen. Wij onderscheiden derhalve de volgende subgebieden, de dorpen:

1. St. Pancras/Koedijk-Zuideinde
2. Broek op Langedijk en Zuid-Scharwoude (nader aan te duiden met Langedijk-Zuid);
3. Noord-Scharwoude, Oudkarspel, Harenkarspel, Warmenhuizen, St. Maarten en Koedijk-Kanaalzijde (nader aan te duiden met Langedijk-Noord);
4. Heerhugowaard.

Het aantal bedrijven dat per subgebied in de steekproef is opgenomen, bedraagt:

Subgebieden	Aantal bedrijven v/h universum op basis landbouwtelling 1950	Steekproef %	Aantal bedrijven van de steekproef
St. Pancras en Koedijk-Zuideinde	± 175	12	21
Langedijk-Zuid } Langedijk-Noord }	± 960	6 6	17 41
Heerhugowaard	241	10	24
Totaal	<u>1376</u>		<u>103</u>

De gemeenten zijn uiteraard naar rato van het aantal bedrijven en het steekproefpercentage in het onderzoek vertegenwoordigd. Bij de keuze der bedrijven is tevens zoveel mogelijk

rekening gehouden met de per gemeente bestaande verhoudingen naar grootteklasse.

Voor de juistheid der verdeling van de bedrijven over verschillende plaatsen en polders van een zelfde gemeente kan, bij gebrek aan exacte gegevens, niet volledig worden ingestaan. Deze, arbitrair bepaalde, aantallen zijn hieronder voor de subgebieden Langedijk-Zuid en Langedijk-Noord gespecificeerd:

	Langedijk-Zuid	Langedijk-Noord
<u>Gemeente Langedijk</u>		
Broek op Langedijk	11	
Zuid-Scharwoude	6	
Noord-Scharwoude		6
Oudkarspel		6
Gemeente Warmenhuizen		7
<u>Gemeente Harenkarspel en St. Maarten 1)</u>		
Kalverdijk/Tuitjehorn		10
Waarland		6
Gemeente Koedijk		6
	<u>17</u>	<u>41</u>

Ten aanzien van de gemeente Koedijk is op grond van een ter plaatse ingewonnen informatie aangenomen dat + 100 bedrijven aan de kanaalzijde zijn gelegen, 6% hiervan, dit zijn 6 bedrijven, zoals gebleken, opgenomen onder Langedijk-Noord. De resterende (64) bedrijven werden met 8 bedrijven (12%) in de steekproef vertegenwoordigd. Deze 8 bedrijven zijn begrepen in de 21 bedrijven voor het subgebied St. Pancras/Koedijk -Zuideinde.

Een specificatie per grootteklasse van het aantal der in het onderzoek te betrekken bedrijven volgt hieronder:

Tabel 3

DE STEEKPROEF WAAROP HET ONDERZOEK IN OPZET IS GEBASEERD
(aantal bedrijven per dorp par grootteklasse)

Grootteklasse (in ha cultuurland)	1 - 2 ha	2 - 3 ha	3 - 4 ha	4 - 5 ha	5 - 10 ha	Totaal	Percentage v/h universeum
Dorp							
St. Pancras-Koedijk-Zuideinde	3	6	8	2	2	21	12%
Langedijk-Zuid	4	9	2	2		17	6%
Langedijk-Noord	1	12	12 ²⁾	7	9 ²⁾	41	6%
Heerhugowaard		8	5	6	5	24	10%
	8	35	27	17	16	103	

- 1) Een enkel bedrijf waarmede St. Maarten in het onderzoek zou zijn vertegenwoordigd kon niet worden opgenomen als gevolg van de verkaveling welke ten tijde van de werving plaats had.
- 2) Waarvan 1 bedrijf niet verwerkt (1955) wegens te late inzending der gegevens.

3. De resultaten van de werving en van de verkrijging der gegevens

De werving der bedrijven kwam in zoverre overeenkomstig de opzet tot stand, dat het aantal bedrijven per dorp volledig en de spreiding der bedrijven naar grootteklasse zo goed mogelijk werd gerealiseerd.

Met uitzondering van twee bedrijven te Koedijk, waarvan de financiële gegevens over 1955 te laat voor verwerking ter beschikking kwamen, zijn alle bedrijven in het onderzoek over 1955 opgenomen. Voor het onderzoek over 1956 geldt dit zonder deze beperking, met dien verstande evenwel, dat ten aanzien van de bedrijven te St. Pancras en Koedijk (in totaal 27 bedrijven) geen definitieve cijfers konden worden verstrekt. Door bijzondere omstandigheden was het administratiekantoor, waarbij deze bedrijven zijn aangesloten, namelijk niet in staat de gegevens van de balans en verlies- en winstrekening der betrokken bedrijven tijdig voor ons onderzoek te verstrekken. Deze moeilijkheid is ten dele opgelost doordat alsnog een opgave van de opbrengsten per bedrijf over 1956 kon worden verkregen. Met behulp van deze definitieve opbrengscijfers is het netto-resultaat per bedrijf benaderd door de kosten te taxeren. Voor deze taxatie hebben de definitieve kostencijfers over 1955 als uitgangspunt gediend.

Bij de beoordeling van het cijfermateriaal houde men er dus rekening mede, dat de kosten, het netto-resultaat en het gezinsinkomen over 1956 van de groep van 21 bedrijven te St. Pancras en Koedijk-Zuideinde zijn getaxeerd en dat zich in de groep bedrijven van Langedijk-Noord 6 (Koedijkse) bedrijven bevinden waarvan de berekening der uitkomsten over 1956 eveneens een voorlopig karakter draagt.

Overigens bedenke men, dat de taxatie der kosten in dit verband slechts betrekking heeft op de betaalde kosten. Aangezien deze gemiddeld slechts voor 40% deel uitmaken van de totale kosten, mag worden aangenomen dat het juiste bedrijfsresultaat op deze wijze dicht is benaderd. Door het ontbreken van de balansgegevens was het uiteraard niet mogelijk na te gaan welk bedrag nog buiten de bedrijfsexploitatie aan inkomen over 1956 is verkregen en evenmin welk bedrag de betrokken bedrijven resp. hadden bespaard en ontspaard. Voor de groep van 21 bedrijven van St. Pancras-Koedijk heeft dan ook taxatie dezer gegevens niet plaats gehad. Ten aanzien van de 6 Koedijkse bedrijven welke in de groep Langedijk-Noord zijn opgenomen is dit, op basis van de gegevens over 1955, wel

dijk-Zuid ruim 1,5 manjaren per bedrijf.

Voor een beter inzicht in de structuur van de arbeidsbezetting is het aantal manjaren per werkkrahtcategorie in tabel 5 procentueel voorgesteld.

Tabel 5

DE ARBEIDSBEZETTING EN DE PROCENTUELE SAMENSTELLING DAARVAN

	1955					1956				
	Sint-Pan-cras	Langedijk-Zuid	Langedijk-Noord	Heerhugowaard	Alle bedrijven tezamen	Sint-Pan-cras	Langedijk-Zuid	Langedijk-Noord	Heerhugowaard	Alle bedrijven tezamen
Aantal bedrijven	21	17	39	24	101	21	17	41	24	103
Aantal ondern.per bedrijf	1,24	1,06	1,18	1,08	1,14	1,24	1,06	1,20	1,04	1,15
Tot,arb.bezetting	2,07	1,58	1,95	1,90	1,87	2,03	1,51	1,94	2,03	1,88
Samenstelling in %										
Ondernemers	67	70	66	61	66	67	71	68	55	66
Gezinsleden	15	8	28	20	21	14	7	24	27	20
Vast vr.personeel	12	15	3	12	8	12	14	3	13	8
Los vr. personeel	6	7	3	7	5	7	8	5	5	6
Totale bezetting	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Uit de tabel blijkt, dat voor de voorziening in de arbeidsbehoefte slechts voor 13 à 14% gebruik wordt gemaakt van vreemde arbeidskrachten. Wij hebben dus in hoofdzaak te doen met ondernemers- en gezinsbedrijven, waarbij de gezinsleden gemiddeld 20% - met een variatie per subgebied van 8% in Langedijk-Zuid tot 28% in Langedijk-Noord - van de arbeidsbehoefte voor hun rekening nemen.

(3) De bedrijfsresultaten

De kosten en de opbrengsten over 1955 en 1956 zijn, gemiddeld per bedrijf, zowel per subgebied als voor het gehele onderzochte gebied, in de bijlagen B 3 en B 4 gespecificeerd. De bedrijfsuitkomsten zijn daarbij zowel in absolute bedragen als in een percentage (door middel van de opbrengsten in procenten van de kosten) tot uitdrukking gebracht.

In tabel 6 zijn de belangrijkste gegevens van deze bijlagen samengevat.

Tabel 6

DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1955 EN 1956

	Aantal bedrij- ven	Op- breng- sten	Kosten	Netto- resul- taat	Netto- resul- taat per ha	Opbr.in % v.d. kosten (gew.)	Opbr.in % v.d. kosten (ongew.)	Stand. afw.v. d.opbr. in % v.d. kosten
<u>1955</u>								
Sint-Pancras	21	15400	13680	1720	550	113	109	5,7
Langedijk-Zuid	17	11820	10650	1170	460	111	111	7,1
Langedijk-Noord	39	16920	12930	3990	1050	131	133	4,3
Heerhugowaard	24	18460	13720	4740	1250	134	132	5,9
Alle bedrijven tezamen	101	15930	12690	3240	960	125	125	2,3
<u>1956</u>								
Sint-Pancras	21	13260	13720	./..460	./..160	97	99	4,8
Langedijk-Zuid	17	9950	10670	./..720	./..370	93	87	5,3
Langedijk-Noord	41	10090	13180	./..3090	./..860	77	75	3,1
Heerhugowaard	24	12650	14980	./..2330	./..620	84	82	3,7
Alle bedrijven tezamen	103	10910	13050	./..2140	./..660	84	82	1,7

De tabel toont aan, dat de bedrijfsuitkomsten over 1955 gemiddeld zeer bevredigend, over 1956 daarentegen teleurstellend zijn geweest. De rentabiliteit over 1956 bleek met niet minder dan 40 punten, het netto-overschot met ca. f.5.400,- gemiddeld per bedrijf, ten opzichte van 1955 te zijn gedaald. De ongunstige ontwikkeling deed zich in alle subgebieden voor. In de mate waarin dit het geval was, constateren wij echter grote verschillen. De centra Langedijk-Noord en Heerhugowaard welke over 1955 aanmerkelijk winstgevender waren dan de "vroegere" gebieden Langedijk-Zuid en Sint-Pancras, vielen veel sterker in rentabiliteit terug dan deze laatstgenoemde centra. Deze terugval bleef voor de zuidelijke gebieden blijkens de cijfers gemiddeld tot $\pm$ f.2.000,- per bedrijf, d.i. f.17,- opbrengsten per f.100,- kosten, beperkt. Voor de beide andere subgebieden bedroegen deze cijfers daarentegen niet minder dan f.7.000,- per bedrijf, d.i. ruim 50% van de kosten.

De uitkomsten der ongewogen rentabiliteitscijfers blijken gemiddeld weinig of niet te verschillen van de gewogen rentabiliteitscijfers. Per subgebied is dit ten aanzien van enkele subgebieden wel enigermate het geval. Dit verschijnsel kan erop wijzen dat de rentabiliteit van de grotere bedrijven van een zelfde sub-

gebied verschillend was ten opzichte van die der kleinere bedrijven. Wij zullen dit nader onderzoeken.

(4) Vergelijking van de bedrijfsresultaten van grotere bedrijven met die van kleinere bedrijven per subgebied :

Voor deze vergelijking verwijzen wij naar de bijlagen B 7 en B 8, waarin de bedrijven per subgebied in kleine bedrijven of grotere bedrijven zijn onderscheiden en naar de bijlagen B 8 en B 9, waarin deze onderscheiding in 3 klassen (groot, middel, klein) plaats had.

In deze bijlagen zijn o.m. de resultaten, de kosten en de opbrengsten per ha beteelbare oppervlakte tot uitdrukking gebracht, terwijl de structuur van het grondgebruik procentueel is voorgesteld.

Voor de onderscheiding naar grootteklassen zijn de jaarkosten als maatstaf genomen, t.w.:

St. Pancras en Langedijk-Zuid

grotere bedrijven > f.10.000 per bedrijf

kleine bedrijven < f.10.000 per bedrijf

Langedijk-Noord en Heerhugowaard

grote bedrijven > f.15.000 per bedrijf

middelgrote bedr. f.10.000 - f.15.000 per bedrijf

kleine bedrijven < f.10.000 per bedrijf

De aandacht zij erop gevestigd, dat door deze ondergroeperingen per subgebied de aantallen bedrijven per groep gering zijn en dat bijgevolg met toevallige invloeden in sterkere mate rekening dient te worden gehouden. Wij zullen ons in verband hiermede beperken tot een summiere toelichting van de navolgende tabellen:

DE STRUCTUUR VAN HET GRONDGEBRUIK IN 1956
GROEPERING DER BEDRIJVEN IN BEDRIJFSGROOTTEKLASSEN PER SUBGEBIED

1956	Aan- tal be- drij- ven	Beteel- bare oppervl. in are	Arbeids- bezet- ting in man- jaren	Arbeids- bezet- ting in man- jaren per ha	Grondgebruik in procenten								
					sluitkool		ove- rige groen- ten	vroege aard.		bloem- bol- len	ak- ker- bouw	ove- rige	to- taal
					vroeg en herfst	bewaar- kool		met na- teelt	zonder na- teelt				
<u>Sint-Pancras</u>													
Grotere bedrijven	11	415	2,69	0,65	18	22	6	21	14	7	11	1	100
Kleine bedrijven	10	220	1,31	0,59	22	26	10	19	6	2	13	2	100
<u>Langendijk-Zuid</u>													
Grotere bedrijven	8	313	2,18	0,70	-	27	11	39	5	7	8	3	100
Kleine bedrijven	9	157	0,92	0,58	-	36	20	33	2	4	5	-	100
<u>Langendijk-Noord</u>													
Grote bedrijven	12	508	2,95	0,58	5	37	7	8	23	5	14	1	100
Middelgrote bedrijven	14	368	1,84	0,50	3	46	12	8	13	2	15	1	100
Kleine bedrijven	15	255	1,24	0,49	4	39	13	3	18	3	16	4	100
<u>Heerhugowaard</u>													
Grote bedrijven	11	517	2,62	0,51	4	17	11	13	17	5	21	12	100
Middelgrote bedrijven	6	321	1,86	0,58	2	23	15	12	31	-	10	7	100
Kleine bedrijven	7	217	1,25	0,58	-	30	13	17	27	-	10	3	100

Over het algemeen zien wij, dat de kleine bedrijven zich meer toeleggen op de teelt van sluitkool en van andere groentegewassen dan de grotere bedrijven, waarin de teelt van vroege aardappelen en van bloembollen in sterkere mate wordt aangetroffen. Een uitzondering ten opzichte van de grotere omvang van de vroege aardappelenteelt in grote bedrijven vormt de Heerhugowaard, waar voornamelijk de akkerbouw (in hoofdzaak late aardappelenteelt) en de veeteelt tezamen ongeveer een derde gedeelte van de beteelbare oppervlakte in beslag namen. Deze extensievere teeltwijze der grote bedrijven in dit subgebied komt in de gemiddelde (lagere) arbeidsbezetting in manjaren per ha tot uiting. In de grote en grotere bedrijven der andere subgebieden blijkt de bezetting relatief groter dan die der kleinere bedrijven te zijn geweest.

DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1955

(groepering der bedrijven in bedrijfsgrootteklassen per subgebied)

1955	Aantal be- drijven	Opbreng- sten	Kosten	Netto- resul- taat	Netto- resul- taat per ha	Opbr.in % v.d.. kosten (gew.)	Opbr.in % v.d.. kosten (ongew.)	Stand. afwijking v.d.opbr. in % v.d.. kosten
<u>Sint-Pancras</u>								
grotere bedrijven	10	22790	19460	3330	760	117	115	8,5
kleine bedrijven	11	8690	8430	260	50	103	103	7,5
<u>Langedijk-Zuid</u>								
grotere bedrijven	8	16680	15010	1670	540	111	111	8,6
kleine bedrijven	9	7500	6780	720	320	111	110	11,6
<u>Langedijk-Noord</u>								
grote bedrijven	11	26270	20630	5640	1030	127	127	8,0
middelgrote bedr.	14	15690	11940	3750	1020	131	133	7,6
kleine bedrijven	14	10820	7880	2940	1130	137	136	7,3
<u>Heerhugowaard</u>								
grote bedrijven	10	25310	17900	7410	1570	141	143	10,7
middelgrote bedr.	7	17050	12910	4140	1100	132	133	8,5
kleine bedrijven	7	10070	8580	1490	600	117	115	8,0

Over 1955 blijken de grotere bedrijven in Sint-Pancras en Heerhugowaard betere resultaten te hebben afgeworpen dan de kleine bedrijven. Ten aanzien van Langedijk-Noord was het omgekeerde het geval, terwijl in Langedijk-Zuid beide categorieën dezelfde resultaten opleverden.

Met betrekking tot de uitkomsten over 1956 zien wij geheel andere verhoudingen. Over dat jaar waren de resultaten van de kleine bedrijven in alle subgebieden slechter dan die der grotere bedrijven, behoudens in Sint-Pancras, welker uitkomsten vrijwel geen verschil tussen de beide groepen van bedrijven te zien gaven.

Tabel 9

DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1956

(groepering der bedrijven in bedrijfsgrootteklassen per subgebied)

1956	Aantal be- drijven	Opbreng- sten	Kosten	Netto- resul- taat	Netto- resul- taat per ha	Opbr.in % v.d. kosten (gew.)	Opbr.in % v.d. kosten (ongew.)	Stand. afwijking v.d.opbr. in % v.d. kosten
<u>Sint-Pancras</u>								
grotere bedrijven	11	17880	18510	./..630	./..160	97	100	7,4
kleine bedrijven	10	8180	8460	./..280	./..170	97	97	6,3
<u>Langedijk-Zuid</u>								
grotere bedrijven	8	15240	15260	./.. 20	./.. 20	100	97	5,7
kleine bedrijven	9	5250	6590	./..1340	./..980	80	78	7,8
<u>Langedijk-Noord</u>								
grote bedrijven	12	16390	20200	./..3810	./..750	81	81	7,8
middelgrote bedr.	14	9030	12230	./..3200	./..890	74	73	4,4
kleine bedrijven	15	6020	8440	./..2420	./..970	71	71	3,7
<u>Heerhugowaard</u>								
grote bedrijven	11	17950	20350	./..2400	./..470	88	87	4,7
middelgrote bedr.	6	10520	12430	./..190	./..600	85	85	2,9
kleine bedrijven	7	6140	8700	./..2560	./..1240	70	71	5,7

b. Groepering der bedrijven naar de structuur van de arbeidsbezetting

Bij rangschikking der bedrijven naar de structuur van de arbeidsbezetting is bij vorige rentabiliteitsonderzoekingen in diverse gebieden merendeels gebleken dat het gezinsbedrijf minder gunstige resultaten opleverde dan het eenmansbedrijf en het bedrijf met vreemd personeel. Aangenomen mag worden, dat de ruimere bezetting met arbeidskrachten aan dit verschijnsel niet vreemd is.

Wij zullen nagaan in hoeverre dit verschijnsel zich ook in de onderhavige gebieden heeft voorgedaan.

Daartoe onderscheiden wij:

- (1) eenmansbedrijven: bedrijven met één ondernemer met minder dan een half manjaar vreemde of gezinsarbeidskrachten;
- (2) gezinsbedrijven: a. bedrijven met één ondernemer met meer dan een half manjaar gezinsarbeidskrachten en minder dan een half manjaar vreemde arbeidskrachten; b. bedrijven met meer dan één ondernemer (familieleden) met minder dan een half manjaar vreemde arbeidskrachten per ondernemer;
- (3) personeelsbedrijven c. bedrijven met één of meer ondernemers met meer dan een half manjaar vreemde arbeidskrachten per ondernemer.

Tabel 10

DE RENTABILITEIT BIJ ONDERSCHIEDING DER BEDRIJVEN NAAR DE STRUCTUUR
VAN DE ARBEIDSBEZETTING
(ongewogen cijfers)

	Eenmans- bedrijven		Gezins- bedrijven		Personeels- bedrijven		Totaal	
	aantal bedrij- ven	rentabi- liteit	aantal bedrij- ven	rentabi- liteit	aantal bedrij- ven	rentabi- liteit	aantal bedrij- ven	rentabi- liteit
<u>1955</u>								
Sint-Pancras	10	111	7	105	4	112	21	109
Langedijk-Zuid	11	114	2	94	4	109	17	111
Langedijk-Noord	20	138	16	125	3	136	39	133
Heerhugowaard	10	128	8	120	6	155	24	132
Totaal gemiddeld		127		119		129		125
<u>1956</u>								
Sint-Pancras	9	97	8	106	4	90	21	99
Langedijk-Zuid	12	83	1	67	4	106	17	87
Langedijk-Noord	20	74	17	72	4	87	41	75
Heerhugowaard	9	75	8	91	7	82	24	82
Totaal gemiddeld		79		80		91		82

Het voornoemde verschijnsel dat gezinsbedrijven over het algemeen minder rendabel zijn dan andere bedrijven vinden wij ook in deze cijfers terug. Over 1955 waren de opbrengsten der bedrijven per f.100,- kosten nl. in alle subgebieden lager dan die der eenmans- en personeelsbedrijven. In 1956 herhaalde dit beeld zich alleen ten aanzien van de bedrijven in Langedijk-Zuid en Langedijk-Noord.

5. De spreiding der bedrijfsuitkomsten

De bijlagen B 11, B 12 en B 13, waarin elk bedrijf afzonderlijk is opgenomen, geven een beeld van de spreiding van de gemiddelde rentabiliteit.

Ter onderscheiding van de winstgevende bedrijven ten opzichte van bedrijven welke over 1955 en 1956 verlies leden, zijn in deze bijlagen ter hoogte van het cijfer 100 lijnen aangebracht. De bedrijven welke ter rechterzijde van deze lijnen worden aangetroffen hadden over de beide jaren een gunstig resultaat. Deze diagrammen zijn zeer illustratief ten aanzien van de tegenstellingen in de uitkomsten der beide jaren. (De figuren van bijlage B 13 vormen tot op zekere hoogte elkaars spiegelbeeld.)

In tabelvorm is de spreiding beknopt (procentueel) weergegeven:

Tabel 11

DE SPREIDING DER BEDRIJFSUITKOMSTEN OVER 1955 EN 1956 (aantal bedrijven in procenten per rentabiliteitsklasse)

Opbrengsten per f.100 kosten	St. Pancras		Langedijk- Zuid		Langedijk- Noord		Heerhugo- waard		Totaal Geest- merambacht	
	1955	1956	1955	1956	1955	1956	1955	1956	1955	1956
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
< 40	-	-	-	6	-	2	-	-	-	2
40 - 70	10	10	6	18	-	44	-	29	2	32
70 - 100	24	43	41	47	7	49	13	58	18	49
Verlies- gevend	34	53	47	71	7	95	13	87	20	83
100 - 130	52	33	35	29	44	2	37	13	42	14
130 - 160	14	14	-	-	28	3	33	-	21	3
> 160	-	-	18	-	21	-	17	-	17	-
Winst- gevend	66	47	53	29	93	5	87	13	80	17
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

6. De kosten

Ten aanzien van de kostenstructuur blijkt tussen de diverse subgebieden een grote mate van overeenkomst te bestaan.

Tabel 12 geeft hiervan een beeld:

Tabel 12

DE PROCENTUELE SAMENSTELLING DER KOSTEN OVER 1956

	Totaal	Sint-Pancras	Langedijk-Zuid	Langedijk-Noord	Heerhugowaard
Aantal bedrijven	103	21	17	41	24
Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	16	17	17	15	17
Arbeid	57	58	57	58	53
Onderhoud	4	4	5	4	4
Werk door derden	2	2	3	2	3
Mest en stro	10	10	11	9	10
Overige materialen	4	5	3	4	3
Overige kosten	7	4	4	8	10
	100	100	100	100	100

De absolute kostencijfers geven, blijkens de bijlagen B 5 en B 6, per oppervlakte-eenheid wel verschillen van enige betekenis te zien:

Tabel 13

DE KOSTEN PER ARE BETEELBARE OPPERVLAKTE

	1955	1956	1956 in procenten van 1955
St. Pancras	43,70	42,60	98
Langedijk-Zuid	46,00	46,30	100
Langedijk-Noord	34,20	35,90	105
Heerhugowaard	36,50	39,30	108
Totaal Geestmerambacht	37,60	39,00	104

Het verschil in de kosten van het zuidelijk en van het noordelijk gedeelte van de Langedijk wijst duidelijk op een verschil in intensiteit van de tuinbouw in deze beide subgebieden.

De kosten over 1956 blijken per oppervlakte-eenheid gemiddeld met 4% ten opzichte van 1955 te zijn toegenomen. Per subgebied was deze ontwikkeling binnen enge grenzen verschillend.

7. De opbrengsten

Een specificatie van de opbrengsten moet, bij gebrek aan uitvoeriger gegevens, uiterst summier zijn. Wij geven deze per are beteelbare oppervlakte:

Tabel 14

DE OPBRENGSTEN PER ARE

	Groenten en vroege aardappelen			Bloembollen			Totale teeltopbrengsten		
	1955	1956	1956 in % van 1955	1955	1956	1956 in % van 1955	1955	1956	1956 in % van 1955
St. Pancras	52,50	42,80	82	81,20	82,70	102	48,90	41,-	84
Langedijk-Zuid	52,10	40,01	77	116,50	131,40	113	50,60	42,60	84
Langedijk-Noord	54,30	30,20	56	53,40	54,80	103	44,90	27,40	60
Heerhugowaard	54,-	38,60	72	70,10	48,70	70	49,00	33,10	68
Totaal	53,80	35,-	65	71,20	68,10	95	47,-	32,50	70

De opbrengsten per are van groenten en vroege aardappelen over 1955 lagen in alle subgebieden op een nagenoeg gelijk niveau, in tegenstelling tot 1956 waarin de aanzienlijk lagere bedragen per subgebied vrij sterk van elkaar verschilden. Zeer sterke niveauverschillen treffen wij in beide jaren aan bij de opbrengsten van bloembollen, die met een gemiddelde van f.70,- per are (f.10,- per rr²) weinig florissant waren. Zoals uit de oppervlakteverhoudingen reeds bleek, is de bollenteelt in dit gebied van ondergeschikte betekenis. Uitgewerkt in procenten van de totale opbrengsten werden de bollenopbrengsten becijferd op:

	1955	1956
St. Pancras	9	11
Langedijk-Zuid	14	19
Langedijk-Noord	6	11
Heerhugowaard	7	11
Totaal Geestmerambacht	8	12

Alleen ten aanzien van het gebied Langedijk-Zuid, waarin voornamelijk tulpen worden geteeld, kan worden aangenomen dat de uitkomsten van de bloembollenteelt ten dele een tegenwicht hebben gevormd tegenover de verliezen welke in 1956 met de teelten van groenten en vroege aardappelen zijn geleden. Het aanvoert en prijsverloop, dat

Sluitkool

De grafieken 4, 5 en 6 geven een duidelijk beeld van de ontwikkeling ten aanzien van de produkten witte-, gele, en rodekool.

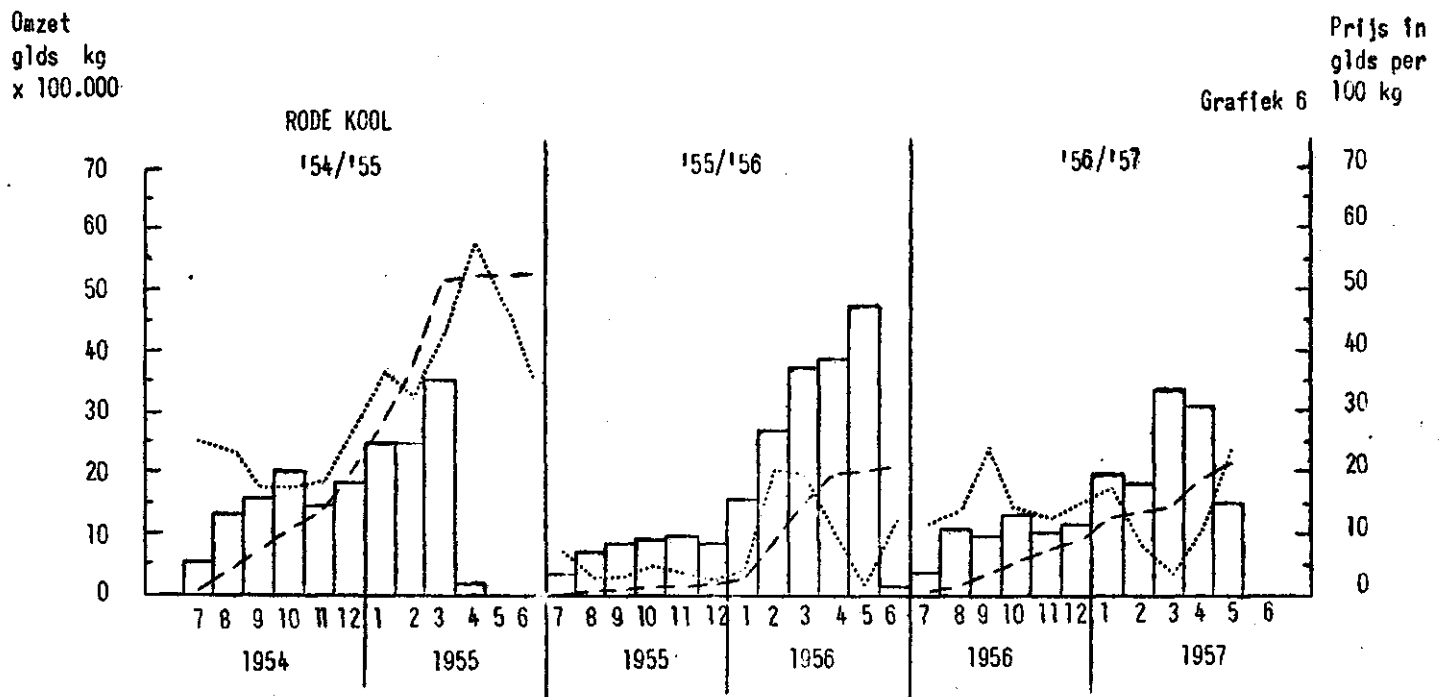
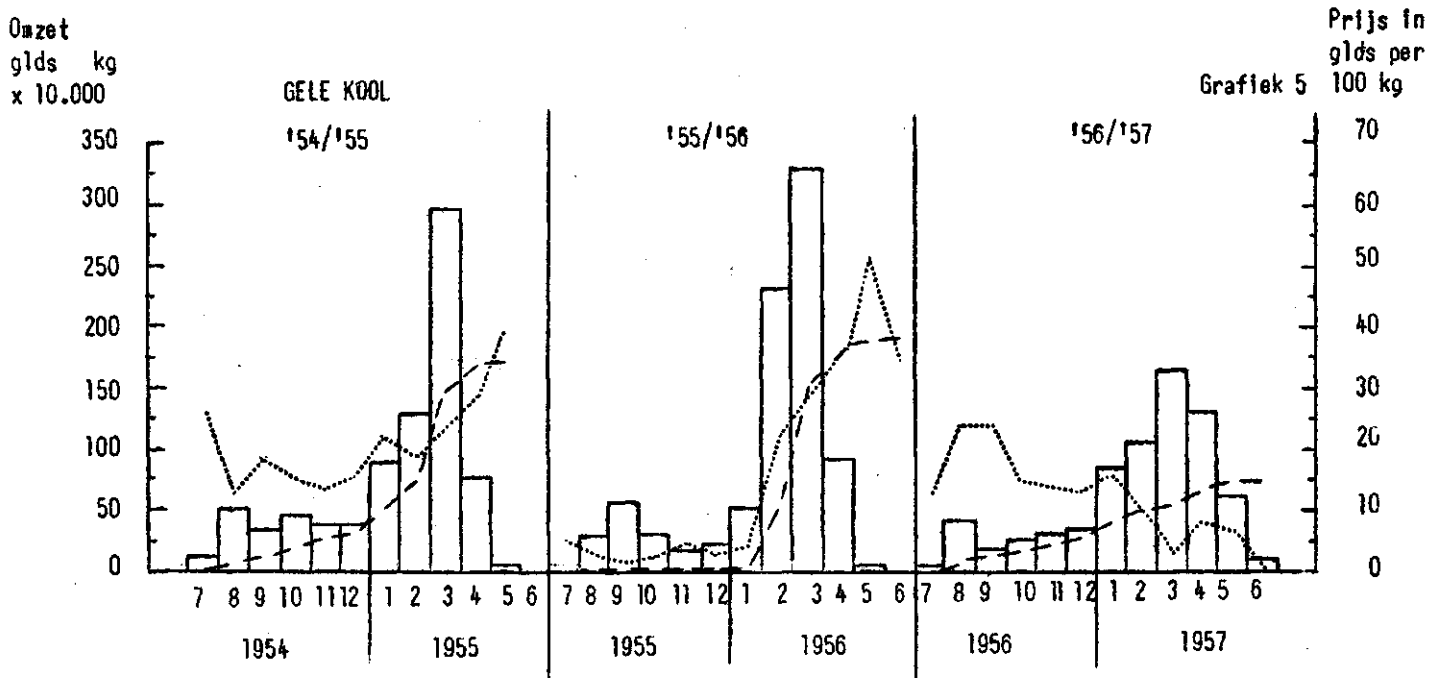
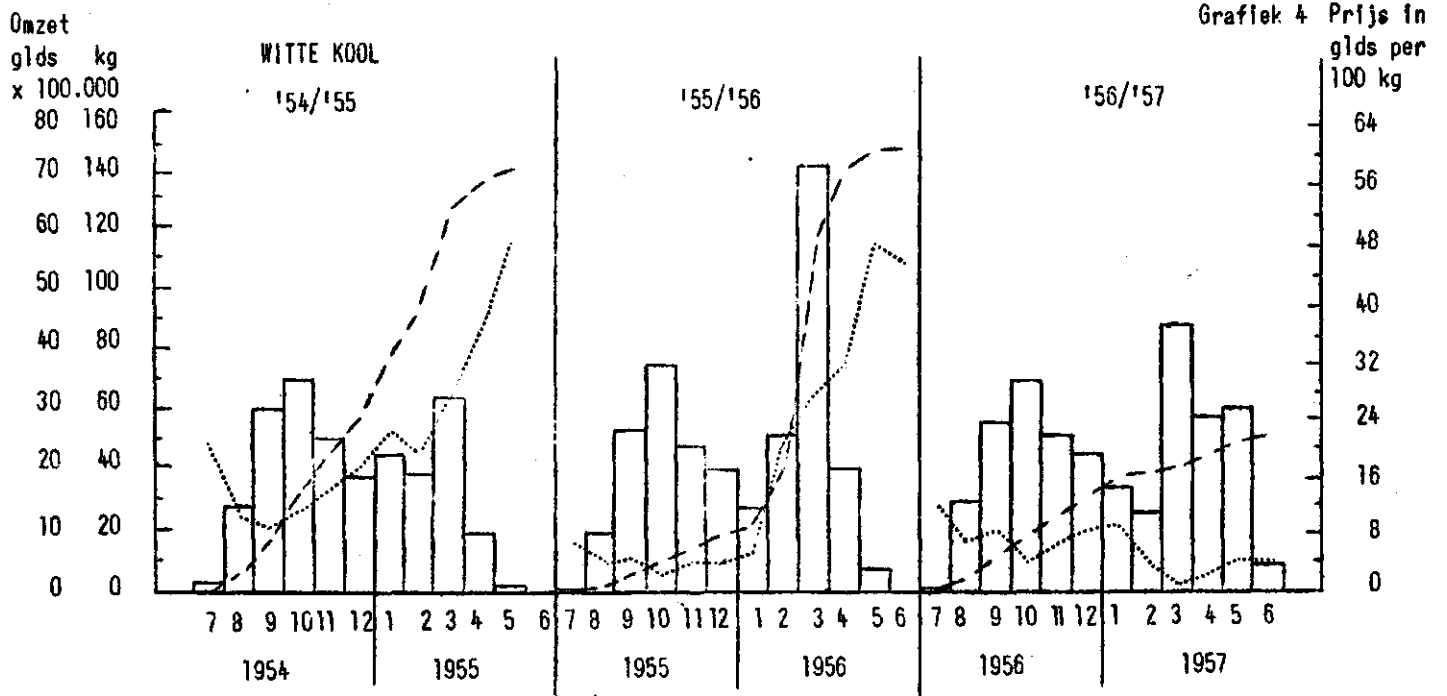
Wittekool. De totaalopbrengst van 1955/56 was ongeveer even groot als die van 1954/55. Dit werd bereikt ondanks de aanzienlijk lagere prijzen van de vroege kool, doch dank zij de grotere hoeveelheid bewaarkool en de afzet daarvan, althans na januari 1956, tegen vrijwel gelijke prijzen als in 1955. De omzet over 1956/57 bereikte daarentegen niet meer dan ongeveer een derde gedeelte van het omzetniveau der beide vorige jaren, als gevolg van de uiterst lage prijzen der bewaarkool na de jaarwisseling en ondanks de prijzen der vroege produkten, die weliswaar niet hoog, doch wel hoger dan die van 1955 waren.

Gele kool. De ontwikkeling in de drie seizoenperioden ten aanzien van de gele kool was vrijwel identiek met die der wittekool, zulks met uitzondering van de gunstiger prijsontwikkeling in 1956 der vroege gele kool. Aangezien de betekenis van vroege gele kool in tegenstelling tot die van vroege wittekool gering is, heeft deze prijsverbetering echter op de totale omzet van gele kool slechts weinig invloed uitgeoefend.

Rodekool. Door de relatief belangrijke aanvoer van vroege rode kool hebben de, niet ongunstige, prijzen welke dit produkt in 1956 opbracht, op de totaalomzet van rodekool over dat jaar wel een invloed van betekenis uitgeoefend. Dit was echter voornamelijk het geval doordat de bewaarkool tegen verliesgevende prijzen van de hand ging.

In tegenstelling tot de beide andere koolsoorten bracht de rodekool in 1955/56, zowel gedurende de zomer- en herfstperiode als gedurende de bewaarperiode bij een grote aanvoer slechts lage prijzen op. De omzetten van rodekool in de beide laatste jaren vormden tezamen een lager bedrag dan de omzet van dit produkt over 1954/55. Het gunstiger niveau en de gunstiger ontwikkeling van prijzen en opbrengsten over dat jaar komen in sterke mate met die van witte- en gele kool overeen.

DE ONTWIKKELING VAN DE VEILINGAANVOER, -OMZET EN -PRIJS VAN SLUITKOOL IN DE JAREN 1954/'55, 1955/'56, 1956/'57 IN DE VEILINGGEBIEDEN VAN BROEK OP LANGENDIJK, NOORD-SCHARWOUDE, WARMEHUIZEN, OBDAM EN DEN HELDER

8. Het inkomen per ondernemer

a. Algemeen

Het gezinsinkomen dat door de ondernemer uit het bedrijf wordt verkregen bestaat uit de volgende bestanddelen:

- (1) het bedrijfsresultaat;
- (2) de rente van het eigen kapitaal, belegd in het bedrijf;
- (3) het onder de kosten opgenomen bedrag voor handenarbeid van de ondernemer en zijn gezinsleden.

Naast dit inkomen kunnen uiteraard nog inkomsten uit andere bronnen zijn verkregen. Bekendheid met de grootte van dit bedrag is nodig voor de berekening van het totale inkomen, hetwelk ons interesseert ten einde, na aftrek van het bedrag der privé-opbrengsten, het bedrag der besparingen of ont-sparingen te kunnen vaststellen.

In bijlage B 14 zijn de, voor elk der bovengenoemde in-komensbestanddelen berekende, bedragen opgenomen.

b. Het inkomen uit het bedrijf

In tabel 15 is het inkomen vermeld, dat het bedrijf ge-middeld per ondernemer heeft opgeleverd. Deze tabel geeft tevens de procentuele samenstelling van het inkomen aan.

Tabel 15

HET GEZINSINKOMEN UIT HET BEDRIJF OVER 1955 EN 1956, GEMIDDELD
PER ONDERNEMER, EN DE PROCENTUELE SAMENSTELLING DAARVAN

	Aantal be- drijven	Aantal onder- nemers	Gezins- inkomen p. onder- nemer uit het bedrijf	Samenstelling van het inkomen				
				Netto- bedr.- resul- taat	Handen- arbeid onder- nemer	Rente eigen kapi- taal	Handen- arbeid gezins- leden	Totaal
<u>1955</u>				%	%	%	%	%
St. Pancras	21	26	7190	20	61	8	11	100
Langedijk-Zuid	17	18	6140	18	67	9	6	100
Langedijk-Noord	39	46	9710	35	44	5	16	100
Heerhugowaard	24	26	10420	42	40	7	11	100
Totaal	101	116	8780	32	49	6	13	100
<u>1956</u>								
St. Pancras	21	26	5640	./.7	81	12	14	100
Langedijk-Zuid	17	18	4420	./.15	95	13	7	100
Langedijk-Noord	41	49	3710	./.70	125	12	33	100
Heerhugowaard	24	25	4600	./.49	96	18	35	100
Totaal	103	118	4250	./.44	106	13	25	100

Voornamelijk ten gevolge van de eerder geconstateerde verschillen terzake van de bedrijfsuitkomsten in de beide jaren liep het inkomen over 1955 ad f. 8.780,- per ondernemer op f.4.250,- per ondernemer terug. Per subgebied was de daling het sterkst in Langedijk-Noord en in Heerhugowaard, waarvan de vrij hoge inkomens over 1955 ad resp. f.9.700,- en f.10.400,- met ca. f.6.000,- per ondernemer zijn gedaald. Ten aanzien van de beide andere subgebieden, waarvan de inkomens in 1955 gemiddeld f.6.000,- à f.7.000,- beliepen, bleef de achteruitgang tot gemiddeld f.1.600,- per ondernemer beperkt.

Het relatief gunstige inkomen van 1955 was gemiddeld voor 32% uit de winst van het tuinbouwbedrijf en overigens als vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer en diens gezinsleden, alsmede voor de investering van eigen kapitaal in het bedrijf (rente eigen kapitaal), verkregen. In 1956 werden deze prestaties als gevolg van de verliesgevende exploitatie slechts voor 70% beloond.

Verschaft tabel 15 inzicht in de grootte van de opbouw van het ondernemersinkomen gemiddeld per subgebied, tabel 16 toont de spreiding van dit gemiddelde door een procentuele weergave van het aantal bedrijven per inkomensklasse per subgebied:

Tabel 16

SPREIDING VAN HET GEZINSINKOMEN UIT HET BEDRIJF PER ONDERNEMER
OVER 1955 EN 1956

(aantal bedrijven in procenten per inkomensklasse)

Inkomensklasse	Totaal aantal be- drijven	Totaal aantal be- drijven in procenten	St. Pan- cras	Langedijk- Zuid	Langedijk- Noord	Heerhugo- waard
Aantal bedrijven 1955	101		21	17	39	24
Aant. ondern. p.bedr.	1,1		1,2	1,1	1,2	1,1
< 5.000	18	18	29	41	8	8
5.000 - 7.500	25	25	24	23	25	25
7.500 - 10.000	20	18	33	18	13	21
10.000 - 15.000	30	32	9	18	46	29
> 15.000	8	7	5	-	8	17
Totaal	101	100	100	100	100	100
Aantal bedrijven 1956	103		21	17	41	24
Aant. ondern. p.bedr.	1,1		1,2	1,1	1,2	1,0
< 5.000	71	72	43	65	86	67
5.000 - 7.500	15	15	24	35	7	4
7.500 - 10.000	9	7	14	-	5	17
10.000 - 15.000	7	5	19	-	2	8
> 15.000	1	1	-	-	-	4
Totaal	103	100	100	100	100	100

Blijkens deze tabel was het inkomen over 1956 van niet minder dan 72% der ondernemers lager dan f.5.000,-. Over 1955 bedroeg dit percentage 18%. De grootste tegenstelling treffen wij in dit opzicht aan bij het subgebied Langedijk-Noord, waarvan in 1956 86%, in 1955 8% van de ondernemers een inkomen verkregen waarvan het bedrag lager was dan f.5.000,-.

Trekken wij een scheidingslijn bij f.7.500,-, dan blijkt o.a. dat alle in het onderzoek betrokken bedrijven in Langedijk-Zuid een lager gezinsinkomen opleverden dan f.7.500,-. Ook in 1955 lag de inkomensspreiding voor dit gebied niet gunstig. In dat jaar was het inkomensniveau nl. van 64% der bedrijven lager dan f.7.500,- per ondernemer.

Hogere inkomens dan f.7.500,- kwamen in 1956 het meest voor in St. Pancras (33% der bedrijven) en Heerhugowaard (29%). In 1955 waren dit Langedijk-Noord en Heerhugowaard, beide met 67% der bedrijven.

9. De verteringen en de besparingen

Een vermelding van de bedragen, welke gemiddeld voor consumptie-doeleinden aan het kapitaal van de ondernemer werden onttrokken, treft men aan in kolom 12 van bijlage B 14. Daarnaast - in kolom 13 - is het aandeel dat daarvan door de fiscus voor directe persoonlijke belastingen is opgeëist, tot uitdrukking gebracht. De desbetreffende bedragen hebben betrekking op belastinggelden, welke in de verslagjaren werden voldaan. Zij betreffen voorlopige aanslagen over deze jaren, alsmede definitieve aanslagen over vorige jaren.

Tabel 17

VERGELIJKING PRIVÉ-OPNEMINGEN EN TOTAAL GEZINSINKOMEN OVER 1955 VAN 101 BEDRIJVEN, GEMIDDELD PER ONDERNEMER PER INKOMENSKLASSE

Inkomensklasse	Aantal bedrijven	Aantal ondernemers	Gemiddeld gezinsinkomen	Opgenomen voor privé	Gespaard			
					aantal ondernemers	+	aantal ondernemers	-
<u>1955</u>								
< 5.000	16	19	3680	3750	10	910	9	1450
5.000 - 7.500	24	28	6310	4800	26	1800	2	1910
7.500 - 10.000	17	22	8700	4910	22	3790	-	-
10.000 - 15.000	33	36	11920	7040	36	4880	-	-
> 15.000	11	11	18780	10400	11	8380	-	-
Totaal	101	116	9240	5860	105	3850	11	1540

Uit tabel 17 blijkt o.m. dat het totale gezinsinkomen per ondernemer over 1955 f.9.240,- bedroeg, van welke bedragen f. 5.860,- voor privé-doeleinden werd opgenomen. Van dit bedrag werd (blijkens bijlage B 14) f.640,- door de fiscus opgeëist.

Doordat de gegevens over 1956 ten aanzien van het subgebied St.Pancras niet voorhanden zijn, kon een dergelijk gemiddeld beeld van alle bedrijven over 1956 niet worden verstrekt. Wij verwijzen echter naar tabel 18, waarin dezelfde gegevens over 1955 per subgebied zijn opgenomen en naar tabel 19 waar dit (met uitzondering van St.Pancras) ten aanzien van 1956 het geval is.

Tabel 18

VERGELIJKING PRIVÉ-OPNEMINGEN EN TOTAAL GEZINSINKOMEN OVER 1955 GEMIDDELD
PER ONDERNEMER PER INKOMENSKLASSE PER SUBGEBIED

<u>Sint-Pancras</u>								
Inkomensklasse	Aantal be- drijven	Aantal onder- nemers	Gem. gezins- inkomen	Opgeno- men voor privé	Gespaard			
					aantal onder- nemers	+	aantal onder- nemers	-
< 5.000	6	7	3090	3770	2	820	5	1290
5.000 - 7.500	5	6	5820	4970	6	850	-	-
7.500 - 10.000	3	6	9050	5230	6	3820	-	-
10.000 - 15.000	5	5	10290	6740	5	3550	-	-
> 15.000	2	2	15920	9030	2	6890	-	-
Totaal	21	26	7470	5360	21	2920	5	1290
<u>Langedijk-Zuid</u>								
< 5.000	8	9	3840	4090	5	800	4	1550
5.000 - 7.500	2	2	6660	4320	2	2340	-	-
7.500 - 10.000	4	4	8760	5380	4	3380	-	-
10.000 - 15.000	3	3	11310	7330	3	3980	-	-
> 15.000	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	17	18	6490	4940	14	2440	4	1550
<u>Langedijk-Noord</u>								
< 5.000	2	3	3860	2720	3	1140	-	-
5.000 - 7.500	9	10	6450	4740	9	1940	1	300
7.500 - 10.000	7	9	8430	4450	9	3980	-	-
10.000 - 15.000	17	20	11990	6790	20	5200	-	-
> 15.000	4	4	18230	12200	4	6030	-	-
Totaal	39	46	10100	6090	45	4100	1	300
<u>Heerhugowaard</u>								
< 5.000	-	-	-	-	-	-	-	-
5.000 - 7.500	8	10	6210	4980	9	1870	1	4590
7.500 - 10.000	3	3	9370	5630	3	3730	-	-
10.000 - 15.000	8	8	12850	8040	8	4810	-	-
> 15.000	5	5	20470	8450	5	12020	-	-
Totaal	24	26	11360	6670	25	5070	1	4590

Tabel 19

VERGELIJKING PRIVÉ-OPNEMINGEN EN TOTAAL GEZINSINKOMEN OVER 1956 GEMIDDELD
PER ONDERNEMER PER INKOMENSKLASSE PER SUBGEBIED

Inkomensklasse	Aantal be- drijven	Aantal onder- nemers	Gem. gezins- inkomen	Opgeno- men voor privé	Gespaard			
					aantal onder- nemers	+	aantal onder- nemers	-
geen gegevens								
<u>Langedijk-Zuid</u>								
< 5.000	10	10	3340	4610	-	-	10	1270
5.000 - 7.500	7	8	6570	6880	3	1470	5	1390
7.500 - 10.000	-	-	-	-	-	-	-	-
10.000 - 15.000	-	-	-	-	-	-	-	-
> 15.000	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	17	18	4770	5620	3	1470	15	1310
<u>Langedijk-Noord</u>								
< 5.000	31	36	2830	6750	-	-	36	3920
5.000 - 7.500	7	9	6220	8330	4	170	5	3950
7.500 - 10.000	2	3	9580	6360	2	4990	1	310
10.000 - 15.000	-	-	-	-	-	-	-	-
> 15.000	1	1	15060	12210	1	2850	-	-
Totaal	41	49	4120	7130	7	1930	42	3840
<u>Heerhugowaard</u>								
< 5.000	13	14	2100	5870	1	40	13	4050
5.000 - 7.500	4	4	5520	8240	-	-	4	2720
7.500 - 10.000	3	3	8730	8190	1	3850	2	1110
10.000 - 15.000	3	3	11700	10400	2	2450	1	990
> 15.000	1	1	21300	15230	1	6070	-	-
Totaal	24	25	5360	7440	5	2970	20	3340

Deze bijlagen spreken verder voor zichzelf. Wij wijzen nog op het feit, dat in 1955 de tering over het algemeen naar rato van de nering was, zodat slechts in weinig gevallen ontsparingen plaats hadden. In 9 van de 11 gevallen werden deze in de laagste inkomensgroep aangetroffen. Ruim 100 ondernemers wisten echter gemiddeld een bedrag van niet minder dan f.3.850,- per ondernemer te sparen en daarmee de weerstandskracht van hun bedrijf te versterken.

Deze liquiditeitsverbetering werd echter voor een belangrijk deel tenietgedaan door het grote aantal ontsparingen in 1956. Van de 92 ondernemers in de 3 subgebieden bedroegen de privé-opnemingen van 77 ondernemers meer dan hun inkomen. Deze ontsparingen werden voor Langedijk-Noord en Heerhugowaard op niet minder dan resp. f.3.800,- en f.3.300,- besijferd.

Opmerkelijk doch niet onverklaarbaar is het feit, dat het niveau van de privé-opnemingen in 1956 ondanks de lage inkomens ca. f.1000,- per ondernemer hoger lag dan in 1955. Na de weliswaar niet florissante, doch zeker niet alarmerende gang van zaken in de zomer en het najaar van 1956, had men kennelijk een zo catastrofale ontwikkeling van de bewaarkoolprijzen na de jaarwisseling niet verwacht. Uiteraard hebben ook de hogere aanslagen in de Inkomsten- en Vermogensbelasting (zie bijlage B 14) hun invloed op het bedrag der privé-onttrekkingen doen gelden.

B. HET GROOTSLAG MET ENKELE RANDGEBIEDEN

1. Algemeen

De polder Het Grootslag vormt een belangrijk tuinbouwgebied in het oosten van Westfriesland. De meeste tuinders van dit gebied wonen in de "streek" tussen Hoorn en Enkhuizen, waardoor het gebied ook veel met de naam "De Streek" wordt aangeduid. De overige tuinders van deze polder wonen aan de noordzijde in de gemeenten Andijk en Wervershoof.

Van de tuinbouw in dit gebied geven onderstaande cijfers, welke aan de landbouwtelling van 1950 van het C.B.S. zijn ontleend, een beeld:

Tabel 20

OPPERVLAKTEVERHOUDINGEN DER IN 1950 GETEELDE GEWASSEN PER GEMEENTE

	Oppervlakte cultuurland per gemeente in procenten van de totale opp. cultuurland	Percentage van de opp. landbouw	Percentage van de opp. tuinbouw	Specificatie oppervlakte tuinbouw					
				Vroege aardappelen late bloemkool	Diverse groenten	Bloembollen	Zaden	Fruit	Totaal
Grootebroek	21	2	98	69	10	21	-	-	100
Bovenkarspel	13	8	92	51	9	38	1	1	100
Hoogkarspel	15	36	64	54	17	22	2	5	100
Wervershoof	20	18	82	52	20	21	7	1	100
Subtotaal 1	69	15	85	58	14	24	3	1	100
Andijk-West	22	25	75	25	4	41	27	3	100
" - Oost									
Enkhuizen	9	32	68	18	3	30	47	2	100
Subtotaal 2	31	27	73	23	4	38	32	3	100
Totaal	100	19	81	48	11	28	11	2	100

Gegevens: C.B.S.

Hoewel het tuinbouwgebied van Wervershoof grotendeels in de polder Noorderkoggen is gelegen, is dit gebied toch in het onderzoek betrokken in verband met de sterke mate waarin de tuinbouw overeenkomt met die der overige in het onderzoek betrokken gemeenten van het Grootslag, t.w. Grootebroek, Bovenkarspel en Hoogkarspel. De teelten dezer bedrijven hebben voor 70-90% van de oppervlakte tuinbouw betrekking op vroege aardappelen (met nateelt van bloemkool) en bloembollen.

In afwijking hiervan gaven de gemeenten Enkhuizen en Andijk (voornamelijk Andijk-Oost) een bedrijfstype te zien, waarbij het accent op de teelt van bloembollen en zaden is gelegen. De laatstgenoemde bedrijven zijn niet in dit onderzoek opgenomen. Het onderzoek heeft dus in hoofdzaak betrekking op bedrijven met vroege aardappelen en bloembollen. Aangezien dit bedrijfstype behalve in de eerstgenoemde gemeenten ook in het westelijke gedeelte van Andijk evenals in Venhuizen (waarheen enkele tientallen jaren geleden op kleine schaal "emigratie" van Het Grootslag uit heeft plaats gehad) wordt aangetroffen, zijn ook deze laatste tuinbouwgebieden met dit type in het onderzoek vertegenwoordigd.

2. Het universum en de steekproef

Voor de bepaling van het aantal bedrijven van de steekproef zijn wij in eerste aanleg uitgegaan van het aantal bedrijven per gemeente en van de spreiding daarvan naar grootteklasse volgens gegevens van de landbouwtelling 1950 van het C.B.S.:

Tabel 21

AANTAL BEDRIJVEN PER GEMEENTE > 1 HA CULTUURGROND IN 1950
EN DE VERDELING DAARVAN NAAR GROOTTEKLASSEN

	1-2 ha	2-3 ha	3-4 ha	4-5 ha	5-10 ha	> 10 ha	Totaal
Grootebroek	231	133	61	30	7	-	462
Bovenkarspel	95	65	39	13	19	-	231
Hoogkarspel	109	59	27	7	9	15	226
Wervershoof	185	106	43	24	16	7	381
Andijk-West	253	91	41	19	20	5	429
(Andijk-Oost)							
(Venhuizen)	117	63	33	25	23	30	291

Gegevens: C.B.S.

Het gedeelte der te Andijk en Venhuizen gevestigde bedrijven dat voor opneming in het onderzoek in aanmerking kwam is op grond van nader ingewonnen informaties getaxeerd. Dit geldt ook ten aanzien van de verhouding van het aantal bedrijven te Wervershoof dat in de polders Het Grootslag, resp. De Noorderkoggen is gelegen.

Van de aldus benaderde aantallen bedrijven per gemeente is, met inachtneming van de bestaande frequentieverhoudingen per grootteklasse, doch overigens op willekeurige wijze, in opzet 5% in het onderzoek betrokken, t.w.:

Tabel 22

AANTAL BEDRIJVEN VAN DE STEEKPROEF, GESPECIFICEERD PER GEMEENTE EN PER GROOTTEKLASSE

	1-2 ha	2-3 ha	3-4 ha	4-5 ha	> 5 ha	Totaal	Ingeschakeld	
							1955	1956
Grootebroek	11	7	3	1	1	23	22	20
Bovenkarspel	5	3	2	1	1	12	12	12
Hoogkarspel	5	3	2	-	1	11	11	10
Wervershoof (De Noorderkoggen)	5	4	2	1	1	13	13	13
Idem (Het Grootslag)	4	2	-	-	-	6	6	6
Andijk-West	4	3	2	1	-	10	10	10
Venhuizen	-	2	1	1	1	5	5	5
Opzet	34	24	12	5	5	80		
Ingeschakeld 1955	29	26	12	5	7		79	
Ingeschakeld 1956	24	26	11	9	6			76

Zoals uit de tabel blijkt is het mogelijk gebleken het gestelde aantal van 80 bedrijven, althans wat 1955 betreft, vrijwel geheel in de steekproef te betrekken en wel met een spreiding naar gemeente welke nagenoeg volledig met de opzet overeenkomt. Op het punt van de spreiding naar bedrijfsgrootte blijken de allerkleinste bedrijven relatief minder sterk in de steekproef dan in het universum te zijn vertegenwoordigd. Dit is het gevolg van het feit dat in de praktijk diverse kleine bedrijven bleken voor te komen, welke voor deelneming niet in aanmerking kwamen (b.v. door invaliditeit van de ondernemer of door uitoefening van een nevenberoep door de ondernemer), zodat de verhouding wel iets meer ten gunste van de grotere bedrijven bleek te liggen. In 1956 was dit nog sterker het geval als gevolg van de uitbreiding welke zich in diverse bedrijven ten opzichte van 1955 bleek te hebben voorgedaan. Het aantal bedrijven over 1956 moest tot 76 worden beperkt in verband met het feit dat de eindcijfers van een 3-tal bedrijven niet tijdig voor rapportering beschikbaar waren gekomen.

3. De bedrijfsresultaten over 1955 en 1956

a. Algemeen

In verband met het uniforme karakter van de tuinbouw in de verschillende onderdelen van het onderhavige tuinbouwgebied is dit gebied voor het onderzoek als één geheel beschouwd. De bedrijven zijn enerzijds naar bedrijfstype, anderzijds naar bedrijfsgrootte onderscheiden. De criteria van deze onderscheidingen waren de mate waarin bloembollen in het teeltplan voorkomen, resp. de grootte der jaarkosten, t.w. :

(1) onderscheiding naar bedrijfstype:

bedrijven met veel bloembollen (arbeidsbehoefte bloembollenteelt > 50% van het totaal);
 " " matig " (arbeidsbehoefte bloembollenteelt 20-50% van het totaal);
 " " weinig of geen " (arbeidsbehoefte bloembollenteelt < 20% van het totaal).

(2) onderscheiding naar bedrijfsgrootte:

grote bedrijven (jaarkosten > f.20.000)
 middelgrote bedrijven (" f.10.000 - f.20.000)
 kleine bedrijven (" < f.10.000)

Vanuit deze gezichtspunten bezien zullen de cijfers in de onderdelen b en c van deze paragraaf worden besproken, waarna in onderdeel d nog een rentabiliteitsbeeld wordt verstrekt ten aanzien van de bedrijven met verschillende structuur ter zake van de arbeidsbezetting.

Op deze plaats geven wij volledigheidshalve een specificatie van de opbrengsten per f.100 kosten welke door de deelnemende bedrijven gemiddeld per dorp over 1955 en 1956 werden verkregen. Met de aanwezigheid van toevallige invloeden op de gemiddelde cijfers der merendeels gering in aantal zijnde bedrijven dient wel rekening te worden gehouden.

Tabel 23

DE RENTABILITEIT OVER 1955 en 1956 PER DORP (ongewogen gemiddelden)

	1955		1956	
	Aantal bedrijven	Opbrengsten per f.100 kosten	Aantal bedrijven	Opbrengsten per f.100 kosten
Hoogkarspel	11	118	10	120
Lutjebroek	12	128	11	123
Grootebroek	10	131	9	129
Bovenkarspel	12	120	12	114
Wervershoof	19	116	19	107
Andijk-West	10	120	10	112
Venhuizen	5	128	5	136
Totaal Algemeen gemiddelde	79	122	76	117

b. Groepering der bedrijven naar bedrijfstype

(1) De bedrijfsindeling

Voor een eerste kennismaking met de bedrijven van de steekproef verwijzen wij naar de bijlagen C1 en C2, waarin o.m. de oppervlaktegegevens tot uitdrukking zijn gebracht. De procentuele verhoudingen daarvan, welke in de bijlagen C5 en C6 zijn weergegeven, treft men in onderstaande tabel in beknopte vorm aan:

Tabel 24

DE BETEELBARE OPPERVLAKTE EN HET GEBRUIK VAN DE GROND

	1955				1956			
	Veel	Matig	Weinig of geen	Totaal	Veel	Matig	Weinig of geen	Totaal
	bloembollen				bloembollen			
Aantal bedrijven	20	37	22	79	17	39	20	76
Beteelbare oppervlakte per bedrijf	322	277	229	275	328	280	265	287
Groente	% 13	% 14	% 13	% 14	% 14	% 16	% 15	% 16
Vroege aardappelen met nateelt	22	50	80	49	18	50	71	48
zonder nateelt	19 41	11 61	2 82	11 60	20 38	12 62	5 76	12 60
Bloembollen								
tulpen	16	9	2	9	17	10	2	10
gladiolen	13	8	-	7	13	5	-	6
overige soorten	6 35	1 18	2 4	4 20	7 37	2 17	2 4	3 19
Diversen (incl. braakland)	11	7	1	6	11	5	5	5
	100	100	100	100	100	100	100	100

Bezien wij eerst de gemiddelde cijfers van alle bedrijven, dan blijkt de beteelbare oppervlakte ongeveer op 280 are te liggen. 60% daarvan is in beslag genomen door de teelt van vroege aardappelen, welke voor 80% der desbetreffende oppervlakte wordt gevolgd door een nateelt (van vrijwel uitsluitend bloemkool); het feit dat 20% van de bedoelde oppervlakte zonder nateelt blijft, houdt verband met de omstandigheid dat deze oppervlakte tijdig beschikbaar moet zijn voor het planten van tulpen, irissen en crocussen in het najaar.

Wij zien dan ook, dat de oppervlakte zonder nateelt in de groep met weinig of geen bloembollen minimaal was, terwijl deze bij de groep van bedrijven met veel bollen

+ 45% van de met vroege aardappelen beteelde oppervlakte be-
droeg.

De bloembollen, welke gemiddeld 20% van de bedrijfsoppervlakte in beslag nemen, zijn voor ongeveer de helft met tulpen, voor een derde gedeelte met gladiolen en overigens met andere soorten (voornamelijk irissen en crocussen) vertegenwoordigd. De resterende oppervlakte wordt grotendeels beteed met eenjarige teelten van groentegewassen, voornamelijk uien, krotten, peen, sluitkool, bloemkool, alsmede in enkele gevallen met akkerbouwgewassen.

Naarmate meer bollen worden geteeld zijn de bedrijven gemiddeld iets groter. De cijfers van het algemeen gemiddelde komen zowel wat oppervlakte als wat de structuur van het bedrijf betreft in sterke mate overeen met die van de groep met matig bloembollen.

(2) De arbeidsbezetting

De arbeidsbezetting is in tabel 25 in manjaren gemiddeld per bedrijf tot uitdrukking gebracht. De samenstelling daarvan welke in de bijlagen C1 en C2 is opgenomen, is in de tabel in procenten weergegeven.

Tabel 25

DE ARBEIDSBEZETTING EN DE PROCENTUELE SAMENSTELLING DAARVAN

	1955				1956			
	Veel	Matig	Weinig of geen	Totaal	Veel	Matig	Weinig of geen	Totaal
	bloembollen				bloembollen			
Aantal bedrijven	20	37	22	79	17	39	20	76
Aantal ondernemers per bedrijf	1,15	1,05	1,09	1,09	1,06	1,03	1,15	1,07
Totale arbeidsbezetting in manjaren	2,13	2,02	1,58	1,92	2,38	1,98	1,78	2,01
Samenstelling in %:								
ondernemer	56	53	66	57	48	54	62	54
gezinsleden	8	30	18	21	13	27	22	22
vast vreemd personeel	25	12	9	15	27	12	8	15
los vreemd personeel	11	5	7	7	12	7	8	9
	100	100	100	100	100	100	100	100

De arbeidsbezetting welke gemiddeld ongeveer 2 manjaren per bedrijf bedraagt, ligt voor de bedrijven met veel bollen iets hoger dan voor die met ~~resp. matig en~~ weinig bollen. Aangezien dit

ook - zoals wij reeds eerder constateerden - met de oppervlakte het geval is, doet het merkwaardige verschijnsel zich voor, dat de arbeidsbezetting per eenheid van oppervlakte voor de verschillende bedrijfstypegroepen een zelfde uitkomst te zien geeft, nl. $\pm 0,70$ manjaren per ha beteelbare oppervlakte. Dit zou dus betekenen dat een man gedurende één jaar met inachtneming van de werktijden volgens de C.A.O. ± 140 are (1000 rr) kan bewerken zonder dat de verhouding van de oppervlakte vroeger aardappelen ten opzichte van die van bloembollen hierop noemenswaardige invloed zou uitoefenen. In het kader van dit onderzoek kan op de oorzaken van dit verschijnsel niet worden ingegaan.

Uit de tabel blijkt voorts, dat arbeid door gezinsleden gemiddeld ongeveer in dezelfde mate voorkomt als door vreemde krachten verrichte arbeid. Naarmate de bloembollenteelt sterker is vertegenwoordigd, nemen de vreemde arbeidskrachten zowel absoluut als relatief een grotere plaats in.

(3) De bedrijfsresultaten

Voor een beschouwing van de resultaten welke gemiddeld over 1955 en 1956 werden behaald, zijn de belangrijkste gegevens van de bijlagen C3 en C4, voor zover het de groepering naar bedrijfstype betreft, in tabel 26 samengevat:

Tabel 26

DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1955 en 1956, GEMIDDELD PER BEDRIJF
(groepering naar bedrijfstype)

	1955				1956			
	Veel	Matig	Weinig of geen	Totaal	Veel	Matig	Weinig of geen	Totaal
	bloembollen				bloembollen			
Aantal bedrijven	20	37	22	79	17	39	20	76
Opbrengsten	22860	15960	12670	16790	22230	16980	13270	17180
Kosten	17020	13330	10560	13490	18680	13840	11980	14430
Netto-resultaat	5840	2630	2110	3300	3550	3140	1290	2750
Netto-resultaat per ha	1890	980	940	1240	1066	1114	463	943
Opbrengsten in % v/d kosten								
(gewogen)	134	120	120	124	119	123	111	119
(ongewogen)	132	119	117	122	118	121	108	117
Standaardafwijking van de opbrengsten in % van de kosten	8,4	4,2	4,8	3,2	7,9	3,4	6,3	3,0

Bezien wij allereerst de absolute winstcijfers, dan blijkt, dat gemiddeld per bedrijf een netto-overschot van f.3.300,- in 1955, van f.2750,- in 1956 werd verkregen. Het gemiddelde cijfer over 1955 was het resultaat van de zeer goede uitkomsten der bedrijven met veel bollen en van de redelijke uitkomsten der bedrijven in de beide andere bedrijfstypegroepen. De daling van het gemiddelde winstniveau van 1955 op 1956 werd in sterke mate veroorzaakt door de achteruitgang van de resultaten der bedrijven met veel bollen, welke van f.5.840,- tot f.3.550,- daalden, in mindere mate ook door de uitkomsten der bedrijven met weinig bollen, welke van f.2.110,- tot f.1.290,- terugliepen. In tegenstelling tot deze ongunstige ontwikkeling gaf de groep met matig bollen een toeneming van het netto-resultaat met ca. f.500,- per bedrijf te zien, waarmede deze groep op hetzelfde winstniveau als dat der bedrijven met veel bollen kwam te liggen.

Door de verschillen in de bedrijfskosten welke per groep bestaan, reageren de rentabiliteitscijfers der (kleinere) bedrijven met weinig bollen sterker op de winstveranderingen dan die der (grotere) bedrijven met veel bollen.

Uit het feit, dat in alle gevallen de gewogen rentabiliteitscijfers hoger waren dan de ongewogen cijfers, kan worden afgeleid dat in het algemeen de grotere bedrijven gunstiger resultaten opleverden dan de kleinere bedrijven.

De hoge standaardafwijkingscijfers van de ongewogen gemiddelde rentabiliteitscijfers van de groep met veel bollen wijzen erop, dat de spreiding van de bedrijfsuitkomsten dezer bedrijven in beide jaren groot moet zijn geweest. Dit geldt ook ten aanzien van de uitkomsten over 1956 van de groep met weinig of geen bollen.

c. Groepering der bedrijven naar bedrijfsgrootte

Alvorens nader in te gaan op de resultaten welke bij een groepering der bedrijven naar grootteklasse vielen te constateren, zullen wij de betrekkingen nagaan welke, ten aanzien van het aantal bedrijven en de gemiddelde rentabiliteit, tussen de onderscheiding naar bedrijfstype, enerzijds, en naar bedrijfsgrootte, anderzijds, bestaan.

Tabel 27

DE RELATIE TUSSEN BEDRIJFSTYPE EN BEDRIJFSGROOTTE

Bedrijfs grootte/ Bedrijfstype	Groot		Middel		Klein		Totaal	
	aantal bedr.	renta- bili- teit	aantal bedr.	renta- bili- teit	aantal bedr.	renta- bili- teit	aantal bedr.	renta- bili- teit
1955								
Veel bollen	6	141	8	128	6	129	20	132
Matig bollen	4	124	15	120	18	117	37	119
Weinig of geen bollen	1	144	8	122	13	112	22	117
	11	135	31	123	37	117	79	122
1956								
Veel bollen	4	123	8	111	5	127	17	118
Matig bollen	5	127	15	120	19	121	39	121
Weinig of geen bollen	1	141	8	115	11	100	20	108
	10	127	31	116	35	116	76	117

De bedrijven met matig bollen blijken in de groepen der middelgrote en der kleine bedrijven het sterkst (nl. met $\pm$ de helft) te zijn vertegenwoordigd. In de - relatief gering in aantal zijnde - grote bedrijven komen in even belangrijke mate bedrijven met veel bollen voor. Bij de kleine bedrijven daarentegen is de bollenteelt, gezien het vrij grote aantal bedrijven met weinig of geen bollen, van geringere betekenis.

De grote bedrijven blijken gemiddeld in beide jaren het meest winstgevend te zijn geweest. De overigens eveneens gunstige rentabiliteit der beide andere groepen liep gemiddeld per groep weinig (1955) of in het geheel niet (1956) uiteen. De kleine bedrijven met weinig of geen bloembollen blijken zowel in 1955 als in 1956 het minst rendabel te zijn geweest.

Het feit, dat de rentabiliteit over 1956 der kleine bedrijven vrijwel geen wijziging ten opzichte van 1955 onderging, werd vooral veroorzaakt door een grotere winstgevendheid der bedrijven met matig bloembollen in deze groep. In de groepen der grote en der middelgrote bedrijven waren het daarentegen vooral de bedrijven met veel bollen die tot de achteruitgang der gemiddelde uitkomsten hebben bijgedragen.

Aan de gegevens welke met betrekking tot de naar bedrijfs-grootteklassen onderscheiden groepen van bedrijven in de bijlagen C1 t/m C6 zijn opgenomen, ontleenen wij voorts de volgende bijzonderheden:

Tabel 28

DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1955 EN 1956 GEMIDDELD PER BEDRIJF
(groepering naar bedrijfsgrootte)

	1955				1956			
	groot	middel	klein	totaal	groot	middel	klein	totaal
Aantal bedrijven	11	31	37	79	10	31	35	76
Beteelbare oppervlakte tuinbouw - in are	592	290	167	275	587	318	173	287
Arbeidsbezetting - in manjaren	3,94	2,12	1,16	1,92	4,13	2,25	1,21	2,01
Arbeidsbezetting per ha - in manjaren	0,67	0,73	0,69	0,70	0,70	0,71	0,70	0,70
Grondgebruik - in procenten:								
vroege aardappelen	47	64	68	60	50	61	66	59
groenten	15	12	12	13	14	18	13	16
bloembollen	26	19	15	20	24	19	14	19
diversen	12	5	5	7	12	2	7	6
	100	100	100	100	100	100	100	100
Opbrengsten	39050	17800	9330	16790	41410	17930	9590	17180
Kosten	28900	14670	7920	13490	32470	15440	8390	14430
Netto-resultaat	10150	3130	1410	3300	8940	2490	1200	2750
idem per ha	1790	1100	860	1240	1516	779	659	943
Opbrengsten in % van de kosten (gewogen)	135	121	118	124	128	116	114	119
Opbrengsten in % van de kosten (ongewogen)	135	123	117	122	127	116	116	117
Standaardafwijking van de opbrengsten in procenten van de kosten	8,7	5,7	4,1	3,2	6,5	4,1	5,0	3,0

De verschillen in bedrijfsgrootte der onderscheiden groepen van bedrijven komen in deze tabel tot uiting in de beteelbare oppervlakte, de arbeidsbezetting en in de kosten. Ook bij een indeling der bedrijven naar klassen van bedrijfsgrootte blijkt, dat de arbeidsbezetting in al deze klassen ongeveer 70 are per manjaar bedraagt. De kosten per ha lagen, althans in 1955, bijkens bijlage C5, per groep op hetzelfde niveau. In 1956, bijlage C6, waren de kosten der grote bedrijven gemiddeld iets hoger.

De arbeidsbezetting en de kosten blijken derhalve noch door verschillen in bedrijfsgrootte noch door verschillen in de oppervlakteverhouding van vroege aardappelen en bloembollen sterk te worden beïnvloed.

De reeds eerder geconstateerde grotere winstgevendheid der "grote" bedrijven komt in de absolute winstcijfers uiteraard sterk

tot uitdrukking. Ook per ha bezien blijken de resultaten van deze groep aanmerkelijk gunstiger te zijn geweest dan die der beide andere groepen van bedrijven. Zoals uit de standaardafwijkingcijfers blijkt liepen de uitkomsten per bedrijf- in het bijzonder t.a.v. de groep der grote bedrijven - sterk uiteen. Op de spreiding der bedrijfsuitkomsten zal hierna nog nader worden ingegaan.

d. Groepering der bedrijven naar de structuur van de arbeidsbezetting

Bij een onderscheiding der bedrijven naar de structuur van de arbeidsbezetting hebben wij ons beperkt tot de rentabiliteit. De criteria voor deze onderscheiding zijn dezelfde als die welke voor het onderzoek in het Geestmerambacht (pag.28) als basis hebben gediend.

Tabel 29

DE RENTABILITEIT BIJ ONDERSCHIEDING DER BEDRIJVEN NAAR DE
STRUCTUUR VAN DE ARBEIDSBEZETTING

	Aantal bedrijven				Opbrengsten in procenten van de kosten (ongewogen)	
	werkelijk		in procenten			
	1955	1956	1955	1956	1955	1956
Eenmansbedrijven	36	34	46	45	122	118
Gezins- en familiebedrijven	21	20	26	26	115	111
Personeelsbedrijven	22	22	28	29	129	122
	79	76	100	100	122	117

Het reeds bij vele rentabiliteitsonderzoekingen geconstateerde verschijnsel dat de personeelsbedrijven over het algemeen de beste, de gezinsbedrijven daarentegen de ongunstigste resultaten der deelnemende bedrijven verwierven, komt ook in deze cijfers wederom duidelijk tot uiting.

4. De spreiding der bedrijfsuitkomsten over 1955 en 1956

Voor het verkrijgen van een inzicht in de spreiding der - tot dusver in gemiddelden per groep van bedrijven tot uitdrukking gebrachte - bedrijfsresultaten, verwijzen wij naar de bijlagen C7 en C8, waarin de spreiding door middel van kolommendiagrammen is voorgesteld. Deze bijlagen tonen aan, dat de resultaten van bedrijven in dezelfde groep sterk uiteenliepen. In het bijzonder

was dit het geval ten aanzien van de groep met veel bollen, waarvan de rentabiliteit per bedrijf over beide jaren varieerde van 60 à 70 tot 200 à 210.

Ter onderscheiding van de winstgevende bedrijven ten opzichte van de bedrijven welke verlies leden zijn in de voornoemde bijlagen verticale lijnen ter hoogte van het cijfer 100 getrokken. Het aantal bedrijven dat ter rechterzijde van de lijn wordt aangetroffen, bedraagt resp. 65 (1955) en 63 (1956). Dit betekent dat de kosten van resp. 82% en 83% der bedrijven door de opbrengsten werden gedekt.

Voor de onderscheiden groepen bedraagt het percentage der bedrijven met resp. ongunstige, matige, gunstige en zeer gunstige rentabiliteit:

Tabel 30

PERCENTAGE VAN HET AANTAL BEDRIJVEN PER GROEP MET EEN ONGUNSTIGE, MATIGE, GUNSTIGE, RESP. ZEER GUNSTIGE RENTABILITEIT

Groepering	1955						1956					
	Totaal bedrijven	Opbr. p. f. 100 kosten					Totaal bedrijven	Opbr. p. f. 100 kosten:				
		on- gun- stig	ma- tig	gun- stig	zeer gun- stig			on- gun- stig	ma- tig	gun- stig	zeer gun- stig	
		<100	100- 120	120- 140	>140			<100	100- 120	120- 140	>140	
		pero. v/h aant. bedrijven						pero. v/h aant. bedrijven				
Veel bloembollen	20	100	15	25	25	35	17	100	24	35	24	17
Matig bloembollen	37	100	16	38	22	24	39	100	8	41	28	23
Weinig of geen bloembollen	22	100	23	27	32	18	20	100	30	25	40	5
Grote bedrijven	11	100	9	27	18	46	10	100	10	30	30	30
Middelgrote bedrijven	31	100	13	45	16	26	31	100	16	39	29	16
Kleine bedrijven	37	100	24	22	35	19	35	100	20	34	32	14
Eenmansbedrijven	36	100	20	22	36	22	34	100	15	41	29	15
Gezins- en familiebedrijven	21	100	24	43	14	19	20	100	25	30	20	25
Personeelsbedrijven	22	100	9	37	18	36	22	100	14	32	40	14
Totaal	79	100	18	32	25	25	76	100	17	36	30	17

5. De kosten

In de bijlagen C3 en C4 is o.m. een specificatie gegeven van de kosten naar de belangrijkste kostensoorten. De verhouding der kostenbestanddelen ten opzichte van de totale kosten blijkt uit de volgende tabel, waarin deze voor de onderscheiden bedrijfstypegroepen tot uitdrukking is gebracht.

Tabel 31

DE PROCENTUELE SAMENSTELLING VAN DE KOSTEN OVER 1956

Kostensoorten	Bedrijven met			Totaal
	veel	matig	weinig of geen	
	bloembollen			
Aantal bedrijven	17	39	20	76
Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	19	17	14	17
Arbeid	53	57	61	57
Onderhoud	4	4	4	4
Werk door derden	4	2	2	2
Mest en stro	10	11	12	11
Overige materialen	4	4	4	4
Overige kosten	6	5	3	5
	100	100	100	100

Het arbeidsintensieve karakter van het vollegrondsbedrijf komt in het percentage van de arbeidskosten tot uiting. Naarmate de bedrijven intensiever zijn neemt dit percentage iets af, grotendeels ten gunste van de capaciteitskosten. Ten aanzien van de overige kostensoorten valt over het algemeen een grote mate van overeenkomst in de procentuele kostenverhoudingen der groepen te constateren.

Zoals reeds opgemerkt reageren de kosten per eenheid bedrijfsoppervlakte niet zeer sterk op de verschillende mate waarin teelten van bloembollen op de bedrijven worden aangetroffen.

Het een en ander blijkt uit onderstaande tabel, waarin de totale kosten per are zijn uitgedrukt.

Tabel 32

DE KOSTEN OVER 1955 EN 1956 PER BETEELBARE OPPELVLAKE

Groepering	1955	1956
Bedrijven met veel bollen	52,90	57,00
" " matig "	48,10	49,40
" " weinig of geen bollen	46,20	45,20
Grote bedrijven	48,80	55,30
Middelgrote bedrijven	50,60	48,60
Kleine bedrijven	47,20	48,50
Alle bedrijven tezamen	49,10	50,30

Tabel 33 toont aan in welke mate de kosten over 1956 zich ten opzichte van 1955 ontwikkelden:

Tabel 33

DE PROCENTUELE VERHOUDING VAN DE KOSTEN VAN 76 (DEZELFDE) BEDRIJVEN OVER 1956 TEN OPZICHTE VAN DE KOSTEN OVER 1955

	1955 = 100
Rente, afschrijving, huur, grond- en polderlasten	110
Arbeid	109
Onderhoud	107
Materialen	108
Overige kosten	100
Totale kosten	108

De toeneming, welke gemiddeld op 8% werd becijferd, is niet alleen door prijsinvloeden, doch ook door kwantitatieve oorzaken ontstaan. Dit blijkt zowel uit de omstandigheid dat de beteelbare oppervlakte een uitbreiding van ca. 5% heeft ondergaan als uit het feit, dat de teeltintensiteit is toegenomen. Met name gaf de oppervlakte tulpen een toeneming te zien van 14%, een toeneming welke zowel het gevolg was van de voornoemde uitbreiding van de beteelbare oppervlakte als van een geringere uitplant van gladiolen.

6. De opbrengsten

Van de in de bijlagen C3 en C4 vermelde opbrengsten is in onderstaande tabel een specificatie gegeven van de bestanddelen daarvan. Deze bestanddelen zijn uitgedrukt in procenten van het totaal-bedrag.

Tabel 34

DE PROCENTUELE SAMENSTELLING VAN DE OPBRENGSTEN OVER 1955 EN 1956

	Bedrijfstype			Bedrijfs grootte			Totaal
	veel	matig	weinig of geen	groot	middel	klein	
	bloembollen						
1955							
Groenten en vroege aard-appelen	25	58	86	41	53	66	53
Bloembollen	74	41	13	58	46	32	46
Diversen	1	1	1	1	1	2	1
Totaal	100	100	100	100	100	100	100
1956							
Groenten en vroege aard-appelen	27	58	89	44	61	61	55
Bloembollen	72	41	10	56	38	38	44
Diversen	1	1	1	-	1	1	1
Totaal	100	100	100	100	100	100	100

De tabel illustreert o.m. de grotere betekenis van de bloembollenteelt in het grote bedrijf enerzijds en van de teelten van vroege aardappelen en groenten in het kleine bedrijf anderzijds. Opmerkelijk ook zijn de hoge percentages van de opbrengsten der hoofdprodukten in qua teeltstructuur contrasterende bedrijfstypegroepen.

Tabel 35 geeft een inzicht in de opbrengsten welke gemiddeld per are terzake van groenten, vroege aardappelen en bloembollen, alsook van alle produkten tezamen, werden verkregen:

Tabel 35

DE OPBRENGSTEN OVER 1955 EN 1956 UITGEDRUKT PER ARE

Groepering	1955			1956		
	Per are beteel- baar	Per are beteeld		Per are beteel- baar	Per are beteeld	
	alle pro- dukten	groenten en vroege aardapp.	bloem- bollen	alle pro- dukten	groenten en vroege aardapp.	bloem- bollen
Bedrijven met: veel bollen	71	30	147	68	34	129
matig bollen	57	45	124	61	45	136
weinig of geen bollen	55	51	177	50	49	80
Grote bedrijven	66	39	148	70	46	153
Middelgrote bedrijven	61	43	142	56	43	111
Kleine bedrijven	55	46	113	55	43	123
Alle bedrijven tezamen	61	43	138	60	44	128

De are-opbrengsten, welke voor alle bedrijven tezamen gemiddeld f.61,- over 1955 en f.60,- over 1956 hebben bedragen, varieerden over de beide jaren van f.50,- tot $\pm$ f.70,- per groep.

De met groenten en vroege aardappelen beteelde oppervlakte blijkt resp. f.43 en f.44 per are te hebben opgebracht. De bedrijven met weinig of geen en met matig bloembollen hadden daarbij een aanzienlijk hogere opbrengst dan de op de bloembollenteelt gespecialiseerde bedrijven. Omgekeerd hadden de bedrijven met veel bloembollen een hoge gemiddelde bollenopbrengst over de beide jaren.

Bij de onderscheiding naar bedrijfsgrootte viel ten aanzien van de opbrengsten van groente en vroege aardappelen weinig verschil tussen de groepen te constateren. De grote bedrijven bleken

gemiddeld echter de beste are-opbrengsten van bloembollen te hebben opgeleverd. Gemiddeld waren deze over 1956 f.10,- per are lager dan over 1955. Deze daling was voornamelijk veroorzaakt door een afnemng van de opbrengsten der bedrijven met veel bollen, welke echter gedeeltelijk gecompenseerd werd door een toeneming van de opbrengsten met matig bollen. Deze opbrengstdalingen hebben zich in het bijzonder in de middelgrote bedrijven voorgedaan. Aan de zeer sterke daling der bollenopbrengsten bij de bedrijven met weinig of geen bollen dient weinig aandacht te worden geschonken, in verband met de geringe oppervlakte waarop deze cijfers betrekking hebben.

Hoewel de opbrengsten over 1956 gemiddeld slechts weinig van die over 1955 verschilden was dit ten aanzien van de hoofdprodukten wel het geval. Met name de vroege aardappelen, waarvan de oogst groot was, brachten ten gevolge van de zeer lage prijzen aanmerkelijk minder op dan in 1955. De achterstand werd echter vrijwel geheel tenietgedaan door de gunstige resultaten van de bloemkooloogst, welke weliswaar $\pm 15\%$ kleiner was dan in 1955, doch welke tegen hoge prijzen werd afgezet.

Wat de bloembollen betreft kan aan de hand van onderstaande gegevens worden geconcludeerd dat de afnemng van de are-opbrengsten niet aan de uitkomsten van de tulpen teelt, doch aan een of meer andere teelten moet worden toegeschreven. Gezien de belangrijke plaats welke de gladiolenteelt naast die van tulpen inneemt, mag worden aangenomen dat met name de gladiolenteelt in het natte jaar 1956 slechtere resultaten heeft opgeleverd dan in 1955, dat ook al niet als een gunstig gladiolenjaar bekend stond.

Tabel 36

OPBRENGSTEN VAN BLOEMBOLLEN PER ARE BETEELDE OPPERVLAKTE
(Groepering der bedrijven met veel en matig bollen naar de oppervlakte bloembollen)
(gewogen cijfers)

Percentage tulpen	1955		1956	
	Aantal bedrijven	Opbrengsten bloembollen in gld. per are	Aantal bedrijven	Opbrengsten bloembollen in gld. per are
0 - 25%	8	f. 93,-	8	f. 50,-
25 - 50%	21	f.146,-	13	f.125,-
50 - 75%	11	f.143,-	11	f.146,-
75 - 100%	16	f.164,-	23	f.202,-
	56	f.139,-	55	f.136,-

De geringe daling van de gemiddelde are-opbrengst van bloembollen van 1955 op 1956 was kennelijk het gevolg van een sterke daling van de opbrengsten van gladiolen en andere bij-goedsoorten enerzijds en van een bijna even sterke stijging van de tulpenopbrengsten anderzijds.

7. Het inkomen per ondernemer

Het bedrijfsresultaat waarvan wij in de vorige paragrafen een inzicht hebben trachten te geven vormt een der bestanddelen van het inkomen van de ondernemer. Indien het bedrijf de enige bron is waaruit de ondernemer zijn inkomen put, worden de overige bestanddelen uitsluitend gevormd door de vergoeding voor

- a. de handenarbeid van de ondernemer
- b. de handenarbeid van zijn gezinsleden
- c. de investering van eigen kapitaal in het bedrijf (rente eigen kapitaal).

Voor de berekening van het totale inkomen van de ondernemer moeten behalve deze inkomensbestanddelen (welke tevens kostenbestanddelen zijn) ook nog gelden aan het bedrijfsinkomen worden toegevoegd, welke uit bronnen buiten het bedrijf gelegen zijn verkregen.

Ten einde inzicht te verkrijgen in de besparingen (totale inkomen onder aftrek van de privé-opnemingen) dienen ook de gegevens der laatstgenoemde inkomensbestanddelen bekend te zijn.

In de bijlagen C9 en C10 zijn de voor elk der bovengenoemde bestanddelen berekende bedragen opgenomen.

In onderstaande tabel zijn de bestanddelen van het bedrijfsinkomen uitgedrukt in procenten van het totaal.

Tabel 37

HET GEZINSINKOMEN UIT HET BEDRIJF OVER 1955 EN 1956, GEMIDDELD PER ONDERNEMER EN DE PROCENTUELE SAMENSTELLING DAARVAN

	Aantal be- drij- ven	Aantal onder- nemers	Gezins- inkomen per on- dernemer uit het bedrijf	Samenstelling van het inkomen				totaal
				netto- bedrijfs- resul- taat	handen- arbeid onder- nemer	rente eigen kapi- taal	handen- arbeid gezins- leden	
1955				%	%	%	%	%
Veel bollen	20	23	10550	48	39	8	5	100
Matig bollen	37	39	9140	27	44	8	21	100
Weinig of geen	22	24	6880	28	55	6	11	100
Grote bedrijven	11	13	17600	49	23	10	18	100
Middelgrote bedr.	31	35	8920	31	44	6	19	100
Kleine bedrijven	37	38	5870	23	67	6	4	100
Totaal	79	86	8890	34	45	7	14	100
1956								
Veel bollen	17	18	9690	35	46	9	10	100
Matig bollen	39	40	9980	31	43	8	18	100
Weinig of geen	20	23	6560	17	60	6	17	100
Grote bedrijven	10	10	20250	44	23	11	22	100
Middelgrote bedr.	31	35	8720	25	48	7	20	100
Kleine bedrijven	35	36	6020	20	70	5	5	100
Totaal	76	81	8940	29	48	7	16	100

Het gemiddelde inkomen dat het bedrijf aan de ondernemer heeft opgeleverd, blijkt over beide jaren $\pm$ f.8.900,- te hebben bedragen. Dit bedrag is voor resp. 34% (1955) en 29% (1956) uit de winst ontstaan, welke het bedrijf in elk der beide jaren opleverde en overigens uit de vergoeding voor de aanwending van de arbeidskracht van de ondernemer (resp. 45% en 48%) en zijn gezinsleden (resp. 14% en 16%), alsmede voor het investeren van eigen kapitaal (7%).

Voor de groepen met veel en matig bollen lag het bedrijfsinkomen op een niveau van f.9 à f.10.000,-, voor de groep met weinig bollen op een hoogte van ca. f.6.500,-.

Grote verschillen in het inkomensniveau per groep constateren wij bij de onderscheiding der bedrijven naar bedrijfsgrootte, waarbij b.v. over 1956 het inkomen der grote bedrijven op f.20.000,-, der kleine bedrijven op f.6.000,- werd becijferd.

Uit tabel 38 blijkt hoe het inkomen over de bedrijven was gespreid.

Tabel 38

SPREIDING VAN HET GEZINSINKOMEN UIT HET BEDRIJF PER ONDERNEMER
OVER 1955 EN 1956
(AANTAL BEDRIJVEN PER INKOMENSKLASSE)

Inkomensklasse in gld.	Totaal		Onderscheiden naar:					
			veel	matig	weinig of geen	grote bedr.	middel- grote bedr.	kleine bedr.
			bloembollen					
Aant.ondern. per bedr.	1,1		1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,0
<u>1955</u>		%						
< 5.000	20	25	5	7	8	1	4	15
5.000 - 7.500	20	25	5	9	6	-	7	13
7.500 - 10.000	15	19	2	11	2	2	6	7
10.000 - 15.000	13	17	1	7	5	-	11	2
> 15.000	11	14	7	3	1	8	3	-
Totaal	79	100	20	37	22	11	31	37
Aant.ondern. per bedr.	1,1		1,1	1,0	1,2	1,0	1,1	1,0
<u>1956</u>								
< 5.000	17	22	4	3	10	1	5	11
5.000 - 7.500	21	28	4	14	3	-	7	14
7.500 - 10.000	14	19	2	10	2	-	5	9
10.000 - 15.000	14	18	3	7	4	2	11	1
> 15.000	10	13	4	5	1	7	3	-
Totaal	76	100	17	39	20	10	31	35

De inkomensmediaan lag over beide jaren ter hoogte van f.7.500,-, d.w.z. dat 50% der bedrijven per ondernemer een inkomen lager dan f.7.500,-, de andere helft per ondernemer een inkomen

van f.7.500,- of meer opleverde. 70 à 75% der kleine bedrijven bleef beneden deze inkomensgrens, 90% der grote bedrijven lag erboven. Van de laatstgenoemde categorie verkreeg zelfs 70 à 80% der bedrijven een ondernemersinkomen van meer dan f.15.000,-, terwijl als andere uiterste 40% der kleine bedrijven met de bedrijfsexploitatie nog geen inkomen van f.5.000,- per ondernemer vermocht te behalen.

8. De verteringen en de besparingen

Een vermelding van de bedrijven, welke gemiddeld voor consumptiedoeleinden aan het kapitaal van de ondernemer werden onttrokken, treft men aan in kolom 12 van de bijlagen C9 en C10. Daarnaast - in kolom 13 - is het aandeel dat daarvan door de fiscus voor directe persoonlijke belastingen is opgeëist, tot uitdrukking gebracht. De desbetreffende bedragen hebben betrekking op belastinggelden welke in resp. 1955 en 1956 werden voldaan. Zij betreffen voorlopig aanslagen over deze, alsmede definitieve aanslagen over vorige jaren.

In tabel 39 zijn het aantal bedrijven en het aantal ondernemers per klasse van totaalinkomen per ondernemer vermeld. Tevens is tegenover het gemiddelde gezinsinkomen per klasse het gemiddelde bedrag van de privé-opnemingen) geplaatst, waarbij de positieve verschillen tussen deze bedragen (de besparingen) en de negatieve verschillen (de ontsparingen), onder vermelding van het aantal ondernemers waarop deze feiten betrekking hadden, in een afzonderlijk gemiddelde tot uitdrukking zijn gebracht.

Tabel 39

VERGELIJKING PRIVÉ-OPNEMINGEN EN TOTAAL GEZINSINKOMEN OVER 1955 EN 1956 GEMIDDELD PER ONDERNEMER PER INKOMENSKLASSE

Inkomensklasse	Aantal bedrijven	Aantal ondernemers	Gemiddeld gezinsinkomen	Opgenomen voor privé	Gespaard			
					aantal ondernemers	+	aantal ondernemers	-
1955								
< 5.000	14	18	3400	3300	12	580	6	970
5.000 - 7.500	22	25	6100	5200	21	1220	4	1040
7.500 - 10.000	15	15	8800	6800	11	2900	4	690
10.000 - 15.000	15	15	12300	7600	15	4630	-	-
> 15.000	13	13	23300	12600	13	10770	-	-
Totaal	79	86	9700	6600	72	3800	14	910
1956								
< 5.000	11	13	3300	5000	1	400	12	1860
5.000 - 7.500	25	28	6200	5300	22	1320	6	510
7.500 - 10.000	16	16	8800	7100	13	2250	3	530
10.000 - 15.000	11	11	12000	9100	9	3840	2	1210
> 15.000	13	13	22300	14700	13	7560	-	-
Totaal	76	81	9600	7600	58	3300	23	1280

Bezien wij eerst de algemeen gemiddelde cijfers, dan blijkt het totale inkomen over 1955 en 1956 ongeveer een zelfde bedrag, nl. $\pm$ f.9.600,-, te hebben bedragen. Hiervan werd in 1955 f.6.600,-, in 1957 f.7.600,- voor privédoeleinden opgenomen, zodat gemiddeld resp. f.3.000,- en f.2.000,- per bedrijf werd bespaard.

De gemiddelden per inkomensklasse geven echter vooral ten aanzien van het inkomensniveau grote verschillen te zien. Zo varieerde het inkomen over 1955 per klasse van f.3.400,- tot f.23.300,-. Opmerkelijk is de sterke mate waarin de gemiddelde inkomensbedragen der diverse inkomensklassen over 1956 overeenkomen met die van 1955. In iets mindere mate geldt dit ook voor het aantal ondernemers per inkomensklasse.

De spreiding van de privé-opnemingen over de diverse groepen was minder groot, zodat grotere besparingen plaats hadden naarmate het inkomen groter was.

In een enkele groep van bedrijven, nl. in die van de laagste inkomensklasse, had in 1956 gemiddeld een ontsparing plaats van niet minder dan f.1.700,- per ondernemer. Uit de nadere specificatie blijkt, dat 12 van de 13 ondernemers van deze groep meer voor privédoeleinden aan het bedrijf hadden onttrokken dan het totale inkomen bedroeg. In totaal heeft echter in 1955 84%, in 1956 72% der ondernemers een gedeelte van zijn inkomen bespaard.

C. AVENHORN - BERKHOUT

1. Algemeen

De tuinbouw in Avenhorn en Berkhout welke in ruim 200 bedrijven wordt uitgeoefend, is in hoofdzaak gericht op de teelt van bewaarbare produkten. In de eerste plaats dient hierbij de teelt van vroege aardappelen te worden genoemd, welke een oppervlakte van $\pm 40\%$ in beslag neemt en waarvan de oogst grotendeels als poters wordt verkocht. Daarnaast zijn de teelten van uien, peen en krotten van betekenis. Ook sluitkool wordt in dit district geteeld, zij het in aanmerkelijk geringere omvang dan in de Langendijk. Als zomergewas van betekenis dient de augurk te worden genoemd.

Naast deze extensieve teelten van vroege aardappelen en merendeels grove groentegewassen treft men op vrijwel elk bedrijf de teelt van bloembollen (vnl. tulpen) aan. Hoewel de oppervlakte relatief gering is, oefenen de uitkomsten van deze zeer intensieve cultuur een belangrijke invloed op de bedrijfsresultaten uit. De aard en de verscheidenheid der geteelde gewassen zijn overigens, meer nog dan in De Streek, gunstig voor de spreiding van de risico's welke vooral ten aanzien van het prijsverloop der betrokken produkten worden gelopen.

Het onderzoek dat door het Landbouw-Economisch Instituut naar de bedrijfsuitkomsten in dit gebied werd ingesteld, dateert van 1946. Thans zal daarnaast ook een beeld van de financiële positie der betrokken bedrijven worden verstrekt. Het onderzoek omvat ca. 40 bedrijven, een aantal dat jaarlijks ten naaste bij kon worden gehandhaafd en dat voor een inzicht in de rentabiliteit en de financiële positie van de bedrijven voldoende kan worden geacht. De behoefte om ook dit gebied in de herziening der steekproeven te betrekken was in elk geval minder urgent dan ten aanzien van de gebieden De Langedijk en De Streek het geval was. Niettemin stellen wij ons voor, binnenkort ook de steekproef voor dit gebied, voor zover dit nodig mocht blijken, te "saneren".

De verslaglegging heeft ten aanzien van de bedrijfsresultaten betrekking op de periode 1 mei 1956 tot en met 30 april 1957. De cijfers over de periode 1 mei 1955 tot en met 30 april 1956, welke reeds in het L.E.I.-rapport no. 261 waren opgenomen, zijn ter ver-

Ten einde inzicht te verkrijgen in de mate waarin de kosten zich hebben ontwikkeld, zijn in tabel 42 de kosten over 1956 in procenten van de kosten over 1955 uitgedrukt.

Tabel 42

DE ONTWIKKELING DER KOSTEN VAN 1955 OP 1956

	1956 in procenten van 1955
Aantal (dezelfde) bedrijven	35
Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	113
Arbeid	114
Materialen en onderhoud	106
Overige kosten	113
	112

De aandacht wordt erop gevestigd, dat de toeneming welke in tabel 42 is becijferd, onder invloed zowel van prijs- als van hoeveelheidsfactoren is ontstaan.

4. De opbrengsten

Een specificatie van de opbrengsten is mogelijk voor de voornaamste groepen van produkten.

Tabel 43

DE PROCENTUELE SAMENSTELLING VAN DE OPBRENGSTEN OVER 1954, 1955 EN 1956

	Veel bollen		Weinig bollen		Totaal		Dezelfde (31) bedrijven		
	1955	1956	1955	1956	1955	1956	1954	1955	1956
Aantal bedrijven	21	21	18	17	39	38	31	31	31
Groenten en vroege aardappelen	45	42	65	58	54	49	67	54	49
Bloembollen	54	57	31	39	44	49	31	44	49
Overige opbrengsten	1	1	4	3	2	2	2	2	2
	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Uit deze cijfers blijkt o.m. dat de bloembollen in 1956 gemiddeld ongeveer de helft van de totale opbrengsten beliepen en dat de betekenis van de bloembollenteelt in de laatste jaren steeds meer is toegenomen.

Van de absolute opbrengst per are beteelbare oppervlakte geeft de volgende tabel een beeld:

Tabel 44

OPBRENGSTEN PER ARE BETEELBARE OPPERVLAKTE

	Veel bollen		Weinig bollen		Totaal	
	1955	1956	1955	1956	1955	1956
Aantal bedrijven	21	21	18	17	39	38
Groenten en vroege aardappelen	50	42	41	38	44	39
Bloembollen	219	208	172	196	202	203
Totale opbrengsten per are	86	78	54	56	68	66
" kosten per are					50	55
Netto-winst per are					18	11

Uit deze cijfers blijkt, dat de opbrengst per are gemiddeld een geringe daling heeft ondergaan. Deze is hoofdzakelijk veroorzaakt door een vermindering van de opbrengsten van groenten bij nagenoeg onveranderde bollenopbrengsten en vroege aardappelen. De daling der opbrengsten had uitsluitend plaats in de groep met veel bollen en had zowel op de groenten en de vroege aardappelen als op de bloembollen betrekking. Bij een kostenstijging van f.5,- per are daalde de bedrijfswinst gemiddeld met f.7,- per are.

Vergelijken wij de are-opbrengst over 1956 van bloembollen met die welke in "De Zuid" (rapport no. 265) van tulpen werd verkregen dan blijkt dat de cijfers slechts weinig verschillen. Dit betekent dat de bloembollencultuur ook in dit gebied zeer rendabel was. De vroege aardappelen en de poters daarentegen gingen in 1956 tegen lagere prijzen dan in 1955 van de hand, evenals de peen en de uien. Prijzen van sluitkool en krotten lagen gemiddeld hoger dan in 1955. Ook de augurkenprijzen waren hoog, doch het beschot was gering.

5. De spreiding der bedrijfsuitkomsten

De spreiding van de gemiddelde rentabiliteit blijkt ten aanzien van beide jaren groot te zijn geweest. Zoals bijlage D4 toont liepen de resultaten over 1955 uiteen van f.80,- à f.90,- opbrengsten per f.100,- kosten tot f.170,- à f.180,-. De rentabiliteit over 1956 varieerde van f.80,- à f.90,- tot f.190,- à f.220,-. Het aantal bedrijven dat verlies opleverde bedroeg over 1955 5, over 1956 9 bedrijven, waarvan 6 behorende tot de groep met weinig bloembollen.

6. De ontwikkeling van de rentabiliteit sedert 1946

Het rentabiliteitsverloop in de periode 1946 t/m 1956 is in onderstaande grafiek weergegeven.

Grafiek 7

DE ONTWIKKELING VAN DE RENTABILITEIT IN DE PERIODE 1946 T/M 1956

Opbrengsten in
% van de kosten

De grafiek geeft een beeld van het gunstige verloop van de resultaten van de tuinbouw in dit gebied. De veelal sterke schommelingen hadden op een hoog niveau (met 1947 en 1954 als topjaren) plaats. De gemiddelde rentabiliteit over deze periode van 11 jaar werd op 129 becijferd.

7. Het inkomen per ondernemer

Onder verwijzing naar bijlage D5, waarin een specificatie is opgenomen van het gezinsinkomen gemiddeld per ondernemer, treft men in navolgende tabel een procentuele weergave aan van de bestanddelen van het inkomen dat uit het bedrijf werd verkregen.

Tabel 45

HET GEZINSINKOMEN UIT HET BEDRIJF OVER 1955 EN 1956 GEMIDDELD
PER ONDERNEMER EN DE PROCENTUELE SAMENSTELLING DAARVAN

	Aantal bedrij- ven	Aantal onder- nemers	Gezins- inkomen p. ond. uit het bedrijf	Samenstelling van het inkomen				Totaal
				netto- bedr.- resul- taat	handen- arbeid onder- nemer	rente eigen kapi- taal	handen- arbeid gezins- leden	
1955								
Bedr. met veel bollen	21	23	10.290	46	40	7	7	100
" " weinig bollen	18	22	8.320	34	44	9	13	100
Totaal 1955	39	45	9.330	41	41	8	10	100
1956								
Bedr. met veel bollen	21	22	9.260	36	47	8	9	100
" " weinig bollen	17	18	8.270	24	50	7	19	100
Totaal 1956	38	40	8.820	31	48	7	14	100

Ondanks het geringere aandeel van het netto-bedrijfsresultaat in de vorming van het inkomen over 1956 was het gemiddelde bedrag voor beide groepen van bedrijven nog gunstig te noemen. Uit tabel 46 zal blijken hoe dit gemiddelde gezinsinkomen per ondernemer uit het bedrijf over de bedrijven was gespreid.

Tabel 46

DE SPREIDING VAN HET GEZINSINKOMEN UIT HET BEDRIJF PER ONDERNEMER
OVER 1955 EN 1956

(AANTAL BEDRIJVEN PER INKOMENSKLASSE)

Inkomensklasse in gld.	Totaal				Onderscheiding naar bedrijfstak			
	1955		1956		1955		1956	
		%		%	veel bollen	weinig bollen	veel bollen	weinig bollen
Aantal ondern. p. bedr.	1,2		1,2		1,1	1,2	1,0	1,1
< 5.000	4	10	7	18	-	4	2	5
5.000 - 7.500	8	21	11	29	3	5	6	5
7.500 - 10.000	13	33	9	24	8	5	6	3
10.000 - 15.000	11	28	8	21	9	2	6	2
> 15.000	3	8	3	8	1	2	1	2
Totaal	39	100	38	100	21	18	21	17

Trekken wij een scheidingslijn bij f.7.500,-, dan blijkt, dat bijna de helft (47%) van de bedrijven over 1956 per ondernemer een lager inkomen heeft opgeleverd dan f.7.500,-. Over 1955 bedroeg dit percentage 31. De verschuiving in de richting van de lagere inkomensklassen had hoofdzakelijk bij de groep bedrijven met veel bloembollen plaats.

8. De verteringen en de besparingen

Van de mate waarin de in totaal verkregen inkomens voor vertering zijn aangewend of waarin zij tot besparingen hebben geleid geeft tabel 47 een indruk.

Tabel 47

VERGELIJKING PRIVE-OPNEMINGEN EN TOTAAL GEZINSINKOMEN GEMIDDELD PER ONDERNEMER OVER 1955 EN 1956 PER INKOMENSKLASSE

Inkomensklasse	Aantal be- drijven	Aantal onder- nemers	Gezins- inkomen	Opgeno- men voor privé	Gespaard			
					aantal ondern.	+	aantal ondern.	-
<u>1955</u>								
< 5.000	5	6	3.900	3.800	4	490	2	570
5.000 - 7.500	8	9	6.500	5.400	8	1.330	1	2.440
7.500 - 10.000	15	18	9.100	6.400	17	2.920	1	1.030
10.000 - 15.000	8	9	12.400	8.600	9	3.830	-	-
> 15.000	3	3	17.500	14.900	2	4.780	1	1.870
Totaal	39	45	9.100	6.900	40	2.660	5	1.300
<u>1956</u>								
< 5.000	6	7	4.200	4.700	3	780	4	1.600
5.000 - 7.500	8	8	6.400	5.300	6	1.770	2	1.010
7.500 - 10.000	12	12	9.000	7.800	11	1.510	1	2.350
10.000 - 15.000	9	10	12.200	8.300	10	3.980	-	-
> 15.000	3	3	20.300	18.200	3	2.130	-	-
Totaal	38	40	9.300	7.700	33	2.290	7	1.510

Het totale inkomen per ondernemer over 1956 was - ten gevolge van een hoger inkomen uit bronnen buiten het bedrijf - hoger dan in 1955. De besparingen waren echter geringer door de hogere privé-opnemingen. De gemiddelde besparing ad f.2.200,- in 1955 en f.1.600,- in 1956 bedroeg resp. voor $\pm$ 90% van de bedrijven f.2.660,- (1955), voor 83% van de bedrijven f.2.290,- (1956).

De ontsparingen beliepen resp. f.1.300,- als gemiddelde voor 5 ondernemers in 1955 en f.1.510,- als gemiddelde voor 7 ondernemers in 1956.

HOOFDSTUK III

DE FINANCIËLE POSITIE DER BEDRIJVEN

A. INLEIDING

1. A l g e m e e n

Van de bedrijven welke medewerking verleenden aan het rentabiliteitsonderzoek zijn tovens gegevens verzameld met behulp waarvan een inzicht in de financiële positie dier bedrijven kan worden verkregen.

Deze gegevens zijn voor een gedeelte ontleend aan de z.g. fiscale balans, welke voor de aangifte van de inkomens- en vermogensbelasting is opgemaakt. Omdat de hierbij toegepaste normen voor de kapitaalberekening niet overeenkomen met die welke voor ons onderzoek gewenst werden geacht, werd voor elk bedrijf de waarde van de grond, de gebouwen, de werktuigen, de gereedschappen enz. getaxeerd. De waarderingsnormen en de wijze van berekening zijn in bijlage A toegelicht.

Voorts was er de administratieve moeilijkheid, dat de datum waarop de balansen betrekking hebben, niet voor alle bedrijven dezelfde is. Het een en ander blijkt uit onderstaande tabel:

Tabel 48

HET AANTAL BEDRIJVEN PER AFSLUITDATUM BOEKHOUDING

	Afsluitdatum per		
	31 december	30 april	28 februari
De Streek	69	6	1
St. Pancras	3	18	
Langedijk-Zuid	2	15	
Langedijk-Noord	27	14	
Heerhugowaard	21	3	
Avenhorn-Berkhout	-	38	
	122	94	1

De storende invloed van deze factor kon grotendeels worden opgeheven, door de offers welke op de balansdatum reeds voor de nieuwe oogst waren gebracht (veldinventaris) tegen kostprijs te activeren en de voorraden produkt van de oude oogst tegen opbrengstwaarde, minus kosten van bewaring en aflevering, naar de balans te brengen. De financiële positie is op deze wijze

derhalve voorgesteld per het einde van een teeltjaar, of, zo men wil, aan het begin van een nieuw teeltjaar en wel aan het begin van het teeltjaar 1957. Zulks met uitzondering van het subgebied Sint Pancras, waarvan recente gegevens niet tijdig konden worden verkregen, zodat, wat dit subgebied betreft, met de balansgegevens per ultimo teeltjaar 1955/1956 moest worden volstaan.

2. De wijze van uitdrukking der gegevens

De balansen zijn voor elk der desbetreffende gebieden in cijfers per gemiddeld bedrijf uitgedrukt. In de bijlagen E, F en G zijn deze cijfers weergegeven voor de bedrijfsgroeperingen welke bij het rentabiliteitsonderzoek als basis hebben gediend, alsmede een groepering naar het gezichtspunt pacht-eigendom.

De criteria voor deze laatste onderscheiding waren:

- a. eigendomsbedrijven: 80-100% van de waarde der onroerende goederen in eigendom;
- b. gemengde bedrijven: 20-80 % van de waarde der onroerende goederen in eigendom;
- c. pachtbedrijven : 0-20 % van de waarde der onroerende goederen in eigendom.

Ten behoeve van de analyse zijn voorts op de bijlagen enkele kengetallen vermeld, welke betrekking hebben op:

- de solvabiliteit
- de liquiditeit op lange termijn
- de liquiditeit op korte termijn.

3. De betekenis der kengetallen

Alvorens de betekenis der kengetallen toe te lichten, zij opgemerkt, dat de gewogen gemiddelde cijfers de situatie van een groep bedrijven per gemiddelde bedrijfsoppervlakte weergeven, als vormden deze bedrijven tezamen één bedrijf. Bij deze gewogen cijfers (waarbij de grote bedrijven zwaarder zijn meegeteld dan de kleine bedrijven) ligt het accent dus op de tuinbouw en niet op de tuinbouwbedrijven van een bepaald gebied, bedrijfstype enz.

Een gelijkwaardige benadering van grote- en kleine bedrijven in het gemiddelde wordt verkregen door middel van het ongewogen cijfer, waarbij de invloed van de bedrijfsgrootte is geëlimineerd.

Bij de bespreking van de financiële positie zal in belangrijke mate van de ongewogen cijfers worden uitgegaan.

a. De solvabiliteit

Benadert men de financiële positie uit een oogpunt van solvabiliteit, dan gaat het hierbij om de mate waarin het bedrijf met eigen, dan wel met vreemd kapitaal is gefinancierd.

Voor de kredietgever is het van groot belang, te weten welke overwaarde er in het bedrijf aanwezig is tegenover de bestaande verplichtingen, opdat hij, bij eventueel in gebreke blijven, zijn vordering uit de opbrengst der eigendommen kan verhalen. Voor de ondernemer is het van minstens zoveel belang zich te realiseren, hoe ver hij van dit, voor de continuïteit van het bedrijf fatale punt is verwijderd.

Ten einde hiervan een indruk te kunnen verkrijgen, is het eigen kapitaal uitgedrukt in een percentage van het totaalbedrag der vorderingen en bezittingen (balanstotaal) (kengetal 1).

Bij een negatief percentage is er geen overwaarde. Er is dan sprake van insolabiliteit.

b. De liquiditeit

Het bedrijf behoeft echter niet insolabel te zijn, om in betalingsmoeilijkheden te geraken. Zelfs bij een hoog positief solvabiliteitspercentage is dit mogelijk (b.v. bij een oud bedrijf met een urgente vervangingsnoodzaak).

Voor een analyse van de financiële positie naar het liquiditeitsaspect, waarbij het dus gaat om inzicht te krijgen in het vermogen om aan betalingsverplichtingen, welke uit de bedrijfs-exploitatie voortvloeien, op tijd te voldoen, dienen dan ook andere beoordelingsnormen te worden gehanteerd. Daarbij dient het eigen kapitaal niet in relatie te worden gebracht met de waarde der op de balansdatum aanwezige activa, maar met het, voor de handhaving van de continuïteit van het bedrijf, minimaal noodzakelijke eigen kapitaal.

Nu is het uiteraard tijdrovend om voor elk bedrijf de behoefte aan eigen kapitaal exact te benaderen. Daarvoor zou van bedrijf tot bedrijf een onderzoek moeten worden ingesteld naar de data waarop de diverse duurzame produktiemiddelen moeten worden vervangen, naar de daarmee gemoeide bedragen, het aantal lopende leningen, de tijdstippen waarop deze afgelost zullen

zijn, de verbonden onroerende en roerende goederen, de voorwaarden waarop eventueel nieuw krediet kan worden aangetrokken, de hoeveelheid vlottende middelen die nodig is om in de seizoenbehoefte hierin te kunnen voorzien, enz.

In het kader van dit onderzoek was het niet mogelijk zo uitvoerig op de benadering van de kapitaalbehoefte in te gaan als hierboven is aangegeven. Om toch een redelijk betrouwbaar inzicht in de liquiditeitspositie der bedrijven te kunnen geven, is gebruik gemaakt van de uitkomsten van een summier onderzoek naar de hoeveelheid eigen kapitaal, welke voor de financiering van het tuinbouwbedrijf in het algemeen noodzakelijk moet worden geacht, zonder dat de continuïteit van het bedrijf door liquiditeitsmoeilijkheden in gevaar komt.

Dit onderzoek, waarbij alle denkbare omstandigheden waardoor het verloop van de kapitaalbehoefte in de tijd wordt beïnvloed, alsook de mate waarin in deze behoefte door middel van krediet tegen onderpand van duurzame produktiemiddelen kan worden voorzien, werden betrokken, gaf als gemiddelde uitkomst dat een tuinbouwbedrijf in het algemeen minimaal over een eigen kapitaal dient te beschikken ter financiering van 80% van de waarde van de grond, 100% van de waarde van de bloembollenkraam, 100% van de kapitaalbehoefte op korte termijn (seizoenbehoefte) en 50% van de nieuwwaarde der duurzame produktiemiddelen.

Hierbij is afgezien van de mogelijkheid om tegen cessie van veilingvorderingen kort krediet op te nemen. Deze mogelijkheid dient o.i. bij de beoordeling van de liquiditeitspositie buiten beschouwing te blijven, omdat deze gereserveerd dient te worden voor het opvangen van schommelingen in de bedrijfsuitkomsten, welke het gevolg zijn van toevallige oogstfluctuaties.

Bij het stellen van bovenbedoelde norm voor het noodzakelijke minimum aan eigen kapitaal is rekening gehouden met de beperkte mogelijkheid om ook tegen onderpand van roerende duurzame produktiemiddelen krediet op te nemen (eigendomsoverdracht tot zekerheid) of - waar deze mogelijkheid als zodanig niet aanwezig zou zijn - een overeenkomstig bedrag tegen persoonlijke zekerheid te verkrijgen.

Als uitgangspunt voor de beoordeling van de liquiditeitspositie der bedrijven is derhalve gesteld, dat het, voor het behoud van een gunstige liquiditeitspositie, noodzakelijk moet worden geacht, dat het per balansdatum beschikbare eigen kapitaal ten minste 100% van de, volgens de hierbovengenoemde

normen berekende, behoefte aan eigen kapitaal bedraagt.

Het bedrag waarmee het eigen kapitaal per balansdatum deze norm overschreed, vormde bij het begin van het teeltjaar 1957 de weerstandskracht tegen het gevaar van illiquiditeit ten gevolge van toekomstige exploitatieverliezen en andere oorzaken welke tot ontsparing kunnen leiden. Voor de cijferbeoordeling is deze weerstandskracht uitgedrukt in een percentage van de kosten (kengetal 2).

Bij de berekening van het beschikbare eigen kapitaal deed zich de vraag voor, welke betekenis het woonhuis heeft voor de liquiditeit van het bedrijf. In feite kan er - tenzij het wordt verkocht - geen andere waarde aan worden toegekend, dan dat een bedrag ter grootte van de onderpandswaarde voor hypothecair krediet ten behoeve van de bedrijfsfinanciering kan worden vrijgemaakt. In verband hiermede is voor de berekening van het eigen kapitaal in kengetal 2 de waarde van het woonhuis gesteld op 60% van de balanswaarde (verkoopwaarde). In het bedrag der kapitaalbehoefte is het woonhuis uiteraard niet begrepen.

Het feit dat de, voor de beoordeling van de liquiditeit aangelegde normen als een statistische benadering moeten worden opgevat, impliceert dat zij een algemeen beeld bedoelen te geven, doch toegepast op kleinere groepen bedrijven of zelfs op afzonderlijke bedrijven minder betrouwbaar (nauwkeurig) worden.

c. De liquiditeit op korte termijn

Wil de tuinder steeds aan zijn betalingsverplichtingen kunnen voldoen, dan dienen de middelen daartoe tijdig in liquide vorm beschikbaar te zijn. Het meest dringt dit ten aanzien van de kapitaalbehoefte op korte termijn, in verband met de financiering van de teelt.

Door de wisselvalligheid der bedrijfsresultaten in het opengrondsbedrijf is de voorziening in deze behoefte vrij kwetsbaar. In verband hiermede is de aanwezigheid van reserve-activa van liquide of liquideerbaar karakter niet alleen wenselijk, doch in vele gevallen noodzakelijk te achten.

Het is dan ook van belang, een indruk te verkrijgen van de mate waarin de behoeften van de nieuwe teelt aan het begin van de teeltperiode door liquide middelen zijn gedekt. Hiertoe

is, aan de hand van het teeltplan, per bedrijf een schatting gemaakt van de behoefte aan liquide middelen, een schatting welke uiteraard niet anders dan tamelijk grof kon zijn, doch die o.i. voor een algemene indruk voldoende bruikbaar is. De berekening van deze kapitaalbehoefte op korte termijn is in bijlage A toegelicht.

De mate waarin aan het begin van het teeltjaar 1957 in de kapitaalbehoeften van de nieuwe teelt kon worden voorzien, zou blijken uit het verschil tussen de waarde der liquide en liquideerbare activa (incl. effecten), onder aftrek van kort lopende verplichtingen en het bedrag der korte kapitaalbehoefte. Het verschil tussen deze beide grootheden is in een percentage van de jaarkosten (kengetal 3) tot uitdrukking gebracht.

Voor de overzichtelijkheid geven wij de diverse kengetallen, aan de hand waarvan de financiële positie der bedrijven in de navolgende paragrafen zal worden besproken, in hun samenstelling door middel van formules weer.

Solvabiliteit, kengetal 1	:	$\frac{E}{T} \times 100\%$
Liquiditeit, kengetal 2	:	$\frac{E^1 - B_e}{K} \times 100\%$
Liquiditeit op korte termijn, kengetal 3	:	$\frac{L - B_k}{K} \times 100\%$

E = Eigen kapitaal per balansdatum

T = Balanstotaal

E¹ = Eigen kapitaal per balansdatum bij waardering woonhuis op 60% van de balanswaarde

B_e = Behoefte aan eigen kapitaal voor handhaving van een redelijke liquiditeit

K = Jaarkosten (1956)

L = Liquide en liquideerbare activa - kort krediet per balansdatum

B_k = Kapitaalbehoefte op korte termijn

B. HET GEESTMERAMBACHT

1. A l g e m e e n

Voor een inzicht in de structuur van de balans, welke in bijlage E in absolute cijfers gemiddeld per bedrijf is weergegeven, zijn de bestanddelen daarvan in onderstaande tabel in procenten van het balanstotaal tot uitdrukking gebracht. Van de kengetallen 1 t/m 3 welke in de genoemde bijlagen in gewogen gemiddelden zijn uitgedrukt, zijn in deze tabel de ongewogen gemiddelde cijfers weergegeven.

Tabel 49

DE FINANCIËLE STRUCTUUR BIJ HET BEGIN VAN HET TEELTJAAR 1957¹⁾

	Totaal					St. Pancras	Lange- dijk- Zuid	Lange- dijk- Noord	Heer- hugo- waard
	in gld. per be- drijf	in %	eigen- dom	ge- mengd	pacht				
Aantal bedrijven						21	17	41	24
<u>Activa</u>	gld.	%	%	%	%	%	%	%	%
Grond	7000	20	32	18	2	11	24	19	26
Overige duurzame prod.middelen	8500	25	23	26	25	21	20	27	27
Levende inventaris	800	2	2	3	2	3	4	1	2
Veldinventaris	1600	5	3	5	9	7	10	4	2
Voorraden en liquide middelen	9400	27	21	28	37	30	18	29	27
Leningen en effecten	2200	6	6	5	8	16	7	4	4
Woonhuis	5100	15	13	15	17	12	17	16	12
		100	100	100	100	100	100	100	100
Balanstotaal	34600		45800	35400	22600	40900	25500	34100	42200
<u>Passiva</u>									
Kort krediet	700	2	2	2	2	1	1	2	3
Lang krediet familie	1300	4	6	3	2	4	1	4	7
Lang krediet particulieren	1400	4	7	2	2	2	1	4	7
Lang krediet B.J.R. en andere instel- lingen	1600	4	5	3	8	2	2	6	3
Eigen kapitaal	29600	86	80	90	86	91	95	84	80
	34600	100	100	100	100	100	100	100	100
<u>Kengetallen</u> (ongewogen cijfers)									
1		83	79	87	79	86	93	79	80
2		61	68	72	38	120	90	39	48
3		40	49	41	32	89	43	30	32

1) Ten aanzien van het gebied St.Pancras, alsmede t.a.v. 6 bedrijven van Langedijk-Noord bij het begin van het teeltjaar 1956.

De waarde van de bezittingen der bedrijven in het Geestmerambacht en de randgebieden bedroeg per balansdatum gemiddeld f.35.000,- per bedrijf. De gemiddelde waarden lopen voor de diverse groepen sterk uiteen, afhankelijk als deze o.m. zijn van de factoren bedrijfs grootte, teeltintensiteit en percentage eigendom. De waarde van de activa der pacht-bedrijven (f.22.600,-) b.v. bedroeg ongeveer de helft van de waarde der eigendomsbedrijven (f. 45.800,-). Dit betekent niet, dat eigendomsbedrijven in hoofdzaak tot de grotere en de pacht-bedrijven tot de kleinere bedrijven zouden zijn te rekenen. Voor de betrekking tussen deze beide onderscheidingen raadplegen men onderstaande tabel.

Tabel 50

DE RELATIE TUSSEN DE ONDERSCHIEDING DER BEDRIJVEN NAAR BEDRIJFS-GROOTTE ENERZIJD EN DIE NAAR PACHT/EIGENDOMSVERHOUDINGEN ANDERZIJD

	Totaal	Eigen- doms- bedrijven	Gemengde bedrijven	Pacht- bedrijven
<u>St. Pancras</u>				
grotere bedrijven	10	3	5	2
kleine bedrijven	11	1	6	4
	21	4	11	6
<u>Langedijk-Zuid</u>				
grotere bedrijven	8	-	3	5
kleine bedrijven	9	3	3	3
	17	3	6	8
<u>Langedijk-Noord</u>				
grote bedrijven	12	4	6	2
middelgrote bedrijven	14	1	6	7
kleine bedrijven	15	5	7	3
	41	10	19	12
<u>Heerhugowaard</u>				
grote bedrijven	11	5	5	1
middelgrote bedrijven	6	1	5	-
kleine bedrijven	7	7	-	-
	24	13	10	1
<u>Totaal (in procenten)</u>				
kleine bedrijven	100	38	38	24
overige bedrijven	100	20	48	32
Totaal generaal	100	27	44	29

Hoewel het pachtbedrijf zelfs in de richting van het grotere bedrijf lijkt te tenderen, is de aanwijzing onvoldoende om op grond van deze cijfers van een duidelijke relatie tussen de beide grootheden te kunnen spreken. Wel constateren wij dat bij de onderzochte bedrijven voor Langedijk-Zuid het accent in sterke mate op de pachtbedrijven, in Heerhugowaard daarentegen op de eigendomsbedrijven ligt. In de beide andere subgebieden treffen wij geen grote verschillen in dit opzicht aan.

2. D e s t r u c t u u r v a n d e a c t i v a

Ten aanzien van de relatieve samenstelling der activa valt met betrekking tot Langedijk-Noord en Heerhugowaard, weinig verschil waar te nemen. Wat de beide andere subgebieden betreft, is dit wel het geval. Opmerkelijk b.v. is het hoge percentage liquide en belegde middelen voor het gebied St. Pancras (men realiseert zich wel, dat deze cijfers de situatie weergeven per ult. 1955). Twijfelachtig lijkt het hoge percentage van de grondwaarde voor Langedijk-Zuid (24%), in aanmerking genomen het feit, dat het aantal pachtbedrijven in dat gebied vrij hoog is. De oorzaak hiervan is, dat enkele kleine bedrijven vrij grote, grotendeels aan derden verhuurde, percelen in eigendom bleken te hebben, waardoor het gemiddelde sterk naar boven werd beïnvloed.

Het feit dat de percentages van de veldinventaris voor de beide laatstgenoemde subgebieden hoger waren dan die voor Langedijk-Noord en Heerhugowaard, houdt verband met het verschil in afsluitdatum der boekhouding.

De totale gemiddelde investering had voor ongeveer de helft betrekking op de duurzame produktiemiddelen, voor 30% op vlottende en liquide middelen (incl. veldinventaris) en overigens op beleggingen buiten het bedrijf, waarvan voor 70% in het woonhuis. Van de relatief geringe post der leningen en effecten was naar schatting $\pm 40\%$ op korte termijn liquideerbaar.

3. D e s o l v a b i l i t e i t

Blijkens de gewogen gemiddelde cijfers zijn de activa gemiddeld voor 14% met vreemde middelen gefinancierd, inclusief 4% betrekking hebbend op leningen welke door familieleden zijn verstrekt. Op grond van deze waarneming, volgens welke de financiering bijgevolg gemiddeld voor 86% (vgl. het ongewogen percentage 83%) met eigen kapitaal plaats had, kan in het algemeen worden gesproken van een zeer gunstige solvabiliteitspositie der bedrijven.

Uiterst gunstig was de positie in dit opzicht van de bedrijven te St. Pancras en Langedijk-Zuid, doch ook ten aanzien van de beide andere subgebieden kan, bij een ongewogen kengetal van 80, nog van een gezonde verhouding worden gesproken.

Deze beoordeling is gebaseerd op de gemiddelde solvabiliteitspercentages. Aan tabel 51 ontlelen wij de volgende indrukken met betrekking tot de spreiding van deze gemiddelden.

Tabel 51

DE SPREIDING VAN DE SOLVABILITEIT
(Aantal bedrijven in procenten per solvabiliteitsklasse)

Solvabiliteits- klassen	Totaal	Pacht/eigendom			St. Pancras	Lan- ge- dijk- Zuid	Lan- ge- dijk- Noord	Heer- hugo- waard
		eigen- domsbe- drijven	gemeng- de be- drijven	pacht- bedrij- ven				
Aantal bedrijven								
90 - 100 %	49	39	57	47	21	17	41	24
80 - 90 %	17	12	18	19	67	70	39	42
70 - 80 %	10	16	9	6	9	12	22	12
60 - 70 %	12	17	10	9	10	6	10	17
50 - 60 %	4	9	2	4	5	12	10	21
< 50 %	8	7	4	15	-	-	7	4
					9	-	12	4
Totaal generaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Op grond van deze cijfers kan in de eerste plaats worden opgemerkt, dat in geen enkel geval sprake was van insolvabiliteit. 8% van de bedrijven bleek niettemin in dit opzicht, met percentages tussen 0 en 50%, in een zeer zwakke positie te verkeren. Matig was deze voor 16% der bedrijven (50 - 70%), gunstig voor 27% der bedrijven (70 - 90%) en uitermate gunstig voor nagenoeg de helft van alle bedrijven.

4. D e l i q u i d i t e i t o p l a n g e t e r m i j n

De gewogen percentages van kengetal 2 welke in bijlage E en de ongewogen percentages welke met betrekking tot dit kengetal in tabel 49 zijn vermeld, geven ons een inzicht in de gemiddelde liquiditeitspositie van het Langedijker tuinbouwbedrijf, zoals deze per balansdatum gold. De ongewogen percentages als uitgangspunt nemende constateren wij dat gemiddeld over een bedrag ten bedrage van $\pm 60\%$ van de jaarkosten meer werd beschikt dan voor de handhaving van een redelijke liquiditeit (bij een bedrijfs-exploitatie op kostprijsbasis) noodzakelijk wordt geacht.

Van de subgebieden blijkt St. Pancras, met een percentage van ± 120 , verreweg de gunstigste positie in te nemen. Zoals

bekend gold deze situatie bij de aanvang van het teeltjaar 1956. Ook voor Langedijk-Zuid werd gemiddeld een gunstige liquiditeit becijferd (90%). De gebieden Langedijk-Noord en Heerhugowaard beschikten blijkbaar over een geringere weerstandskracht. In deze subgebieden was een bedrag ad ongeveer 40 of 50% van de jaarkosten voor het opvangen van verliesrisico's e.d. beschikbaar.

Uit de tabel blijkt voorts, dat de pachtbedrijven minder weerstand bezitten dan de eigendoms- en de gemengde bedrijven. De mate waarin in dit opzicht tussen grotere bedrijven enerzijds en kleinere bedrijven anderzijds, verschillen bestaan, blijkt volgens bijlage E (kolom 23) per subgebied zeer verschillend te zijn.

Geven deze cijfers derhalve een gunstige indruk van de gemiddelde financiële positie van St. Pancras en Langedijk-Zuid, van de beide overige gebieden moet deze vrij zwak worden genoemd. Juist deze gebieden waarin de verliesrisico's relatief het grootst zijn, zouden over meer reserve-activa dienen te beschikken dan op grond van de cijfers in feite het geval blijkt te zijn. Men dient hierbij echter te bedenken dat deze gebieden per balansdatum juist een teeltjaar hadden beëindigd waarvan de resultaten zodanig waren, dat het eigen kapitaal van de bedrijven in Langedijk-Noord gemiddeld met f.3600,- per bedrijf, d.i. met 27% van de kosten was teruggelopen. Ten aanzien van Heerhugowaard bedroeg dit percentage 14%, voor Langedijk-Zuid 9% van de jaarkosten. Tabel 52 geeft een beeld van de spreiding der liquiditeitspercentages der afzonderlijke bedrijven.

Tabel 52

DE SPREIDING VAN DE LIQUIDITEIT OP LANGE TERMIJN (KENGETAL 2)
(Aantal bedrijven in procenten per weerstandsklasse)

Weerstandsklassen	Totaal	Pacht/eigendom			St. Pancras	Langedijk-Zuid	Langedijk-Noord	Heerhugowaard
		eigendomsbedrijven	gemengde bedrijven	pachtbedrijven				
Aantal bedrijven					21	17	41	24
Negatief								
> 120 %	1	2	-	-	-	-	-	4
120 - 80 %	5	9	-	10	5	-	10	-
80 - 40 %	10	14	9	8	4	6	12	13
40 - 20 %	7	7	4	13	-	12	7	8
20 - 0 %	8	3	7	13	5	-	10	13
Totaal negatief	31	35	20	44	14	18	39	38
0 - 20 %	10	10	14	4	14	12	7	13
20 - 40 %	13	7	20	6	10	12	15	8
40 - 80 %	9	7	3	20	9	6	10	8
80 - 120 %	14	12	17	13	10	23	12	12
120 - 180 %	10	12	14	2	24	6	7	13
180 - 240 %	7	4	8	9	5	11	7	4
> 240 %	6	13	4	2	14	12	3	4
Totaal positief	69	65	80	56	86	82	61	62
Totaal generaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Het blijkt, dat ongeveer 30% van alle bedrijven op de balansdatum in het geheel niet over weerstandskracht beschikten. Integendeel, deze bedrijven kwamen daartoe een bedrag tekort, dat varieerde van 0 tot ruim 100% van de jaarkosten. Dit aantal illiquide bedrijven bedroeg voor St. Pancras en Langedijk-Zuid slechts $\pm 15\%$, voor Langedijk-Noord en Heerhugowaard niet minder dan ca. 43%.

Voorts werd voor ruim 20% van de in deze gebieden onderzochte bedrijven een liquiditeitsoverschot van 0-40 % van de jaarkosten becijferd. Ongetwijfeld zal na de verliesgevende exploitatie over het teeltjaar 1957/58 van een groot aantal van deze bedrijven de aan het begin van het teeltjaar nog aanwezige weerstandskracht zijn verdwenen.

Hoewel wij de minimale behoefte aan reserve-activa voor het Langedijker bedrijf niet in cijfers vermogen weer te geven, kan ons inziens op grond van de cijfers van tabel 52 redelijkerwijs worden gesteld, dat amper de helft van alle bedrijven op de balansdata over zoveel weerstandsvermogen bleek te beschikken, dat zij een behoorlijke kans maken de gevolgen van een ongunstige rentabiliteit te trotseren. Rekening houdend met de verschillende kansen welke er ten aanzien van de diverse subgebieden in dit opzicht blijken te bestaan, zijn wij geneigd dit percentage voor St. Pancras en de Langedijk hoger (b.v. op 60 à 70%), voor Langedijk-Noord en Heerhugowaard daarentegen lager (b.v. op 30 à 40%) te stellen.

De spreidingscijfers bevestigen dan ook niet de vrij gunstige indruk, welke ten aanzien van de liquiditeitspositie op grond van de gemiddelde percentages was verkregen. De oorzaak hiervan is gelegen in het feit dat deze percentages gunstig zijn beïnvloed door de florissante positie welke door een minderheid ($\pm 25\%$ der bedrijven) in dit opzicht wordt ingenomen.

5. D e l i q u i d i t e i t o p k o r t e t e r m i j n

Het surplus aan liquide middelen waarvoor de bedrijven op de balansdatum gemiddeld beschikten, is becijferd op 40% van de jaarkosten, een bedrag, dat tennaastebij overeenkomt met 100% van het bedrag waarop de behoefte aan vlottende middelen voor de teeltfinanciering is getaxeerd. Ook op korte termijn valt ten aanzien van St. Pancras gemiddeld een liquiditeitspositie waar te nemen welke per balansdatum (aanvang teeltjaar 1956) belangrijker gunstiger was dan die der overige subgebieden (aanvang teeltjaar 1957).

De spreiding van het gemiddelde ongewogen percentage van kengetal 3 is in onderstaande tabel tot uitdrukking gebracht.

Tabel 53

DE SPREIDING VAN DE LIQUIDITEIT OP KORTE TERMIJN (KENGETAL 3)
(Aantal bedrijven in procenten per surplusklasse)

Surplusklassen	Totaal	Pacht/eigendom			St. Pancras	Lange-dijk-Zuid	Lange-dijk-Noord	Heerhugowaard
		eigen-domsbedrijven	gemengde bedrijven	pacht-bedrijven				
Aantal bedrijven					21	17	41	24
<u>Negatief</u>								
60 - 40 %	2	3	-	4	-	-	3	4
40 - 20 %	13	14	15	11	9	17	7	30
20 - 0 %	22	23	16	29	10	18	34	8
Totaal negatief	37	40	31	44	19	35	44	42
<u>Positief</u>								
0 - 20 %	15	7	20	16	29	12	12	17
20 - 40 %	10	12	13	5	-	-	15	16
40 - 60 %	6	3	12	-	14	12	3	4
60 - 100 %	15	15	10	22	5	23	17	4
100 - 200 %	13	19	10	11	19	18	7	13
> 200 %	4	4	4	2	14	-	2	4
Totaal positief	63	60	69	56	81	65	56	58
Totaal generaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Ruim 60% van de bedrijven bleek per balansdatum over meer liquide middelen voor de financiering van de teelt te beschikken dan volgens de taxatie in normale omstandigheden (opbrengsten > kostprijs) nodig zouden zijn. Ook met betrekking tot de liquiditeit op korte termijn was de positie van de bedrijven in Lange-dijk-Noord en Heerhugowaard met - op basis van de gestelde normen - 44 en 42% illiquide bedrijven het minst gunstig.

In verband met de verliesgevende exploitatie over het teeltjaar 1957/58 mag stellig worden aangenomen, dat het aantal bedrijven met een tekort aan liquide middelen voor de financiering van de teelt 1957/58 in feite nog belangrijk groter is geweest.

De bedrijven met een tekort aan liquide middelen zullen op de een of andere wijze in dit tekort hebben moeten voorzien. Voor zover dit niet mogelijk was door een bezuiniging op de gezinsuitgaven zullen zij vreemde middelen hebben moeten aantrekken. In dit verband dient krediet-aantrekking tegen cessie van veilingvorderingen (voor dit gebied maximaal 10 à 20% van de omzet) als mogelijkheid te worden genoemd. Ook gebruikmaking

van nog onbezwaarde eigendommen als dekking voor krediethypotheek is mogelijk, zij het dat dit ten koste gaat van de liquiditeit op lange termijn. Indien voorts het korte krediet dat per balansdatum was aangetrokken, in dezelfde omvang kon worden gehandhaafd of uitgebreid, zou dit de liquiditeitspositie op korte termijn eveneens begunstigen. Het bedrag van dit korte krediet beliep voor de 37, volgens kengetal 3 illiquide, bedrijven gemiddeld 9% van de kosten. (Door de bedrijven van St. Pancras en Langedijk-Zuid werd dit korte krediet voornamelijk in de vorm van rekening-courant krediet, door de bedrijven in Langedijk-Noord en Heerhugowaard in de vorm van leverancierskrediet genoten.)

Aangezien de mogelijkheden waarover de diverse bedrijven met betrekking tot het verkrijgen van krediet beschikken, mede ten gevolge van persoonlijke invloeden, sterk variëren, kon de feitelijke liquiditeitspositie op korte termijn, dus inclusief alle mogelijkheden van krediet aantrekking, in het kader van dit onderzoek niet worden vastgesteld.

Ten einde enig inzicht te verkrijgen in het verband tussen de 3 gezichtspunten waarnaar de financiële positie van de bedrijven in dit gebied werd beoordeeld, volgt hieronder tenslotte een overzicht van de (ongewogen) gemiddelde percentages der kengetallen 1, 2 en 3, voor groepen van bedrijven welke naar liquiditeitsklassen volgens kengetal 2 zijn ingedeeld.

Tabel 54

HET VERBAND TUSSEN DE DRIE KENGETALLEN (ONGEWOGEN CIJFERS)

Liquiditeits- klassen volgens kengetal 2	Aantal bedrijven in procenten	Kengetallen		
		1	2	3
		solvabiliteit	liquiditeit op lange termijn	liquiditeit op korte termijn
Negatief:				
> 80	6	38	% 95	% 25
80 - 40	10	54	% 59	% 9
40 - 20	7	70	% 29	% 11
20 - 0	8	73	% 11	% 9
	31	59	% 47	% 13
Positief:				
0 - 20	10	86	11	% 6
20 - 40	12	88	28	1
40 - 80	9	94	61	34
80 - 120	14	95	99	65
120 - 180	10	96	152	81
> 180	14	100	273	184
	69	93	110	65
	100	83	61	40

Uit deze tabel blijkt duidelijk, dat een ongunstige liquiditeitspositie op lange termijn in het algemeen correspondeert met een zwakke tot matige solvabiliteit en een liquiditeitstekort op korte termijn.

C. HET GROOTSLAG

1. Algemeen

De gemiddelde voorstelling van de financiële positie per bedrijf is, in de vorm van een balans en van enkele kengetallen, in bijlage F gegeven. De weergave had plaats naar de stand per 1 januari 1957, met dien verstande dat in de gemiddelde cijfers de gegevens van 7 bedrijven zijn opgenomen naar de stand per 1 mei 1957 (6 bedrijven) of 1 maart 1957 (1 bedrijf).

De wijze waarop de balansbedragen zijn vastgesteld, is in bijlage A toegelicht.

Met onderstaande tabel wordt een inzicht gegeven in de balansstructuur door een weergave van de bestanddelen in een percentage van het balanstotaal. De bedrijven zijn behalve per bedrijfstype en bedrijfsgrootte voor dit doel ook naar het gezichtspunt pacht-eigendom onderscheiden.

Tabel 55

DE FINANCIËLE STRUCTUUR PER 1 JANUARI 1957

Omschrijving	Totaal		Bedrijfstype			Bedrijfsgrootte			Pacht/eigendom		
	econ.boekwaarde		veel bollen	matig bollen	weinlg of geen bollen	groot	middel	klein	eigendom	pacht	gemengd
	in gld.	in %									
Aantal bedrijven	76	76	17	39	20	10	31	35	26	21	29
Activa											
Grond	10.700	24	23	23	25	31	21	20	31	1	23
Overige duurzame prod.middelen	10.500	23	22	24	23	24	24	20	21	23	26
Levende inventaris	3.900	8	14	8	3	10	9	7	7	12	10
Veldinventaris	1.800	4	5	4	2	5	3	3	4	4	3
Voorraden en liq. middelen	8.100	18	15	18	21	17	17	21	16	22	19
Leningen en effecten	1.800	4	5	3	5	2	6	3	3	12	2
Woonhuis	8.500	19	16	20	21	11	20	26	18	26	17
		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Balanstotaal	45.300		62.000	43.900	33.900	103.900	47.000	27.100	57.300	22.500	51.200
Passiva											
Kort krediet	2.200	4	5	3	3	4	4	3	2	2	5
Lang krediet familie	1.700	4	5	3	4	3	3	5	2	6	5
Lang krediet particulieren	1.900	4	6	3	4	2	5	6	6	4	3
Lang krediet B.L.B. en andere instellingen	4.500	11 23	12 28	10 19	13 24	9 18	11 23	14 28	10 20	10 22	12 25
Eigen kapitaal	35.000	77	72	81	76	82	77	72	80	78	75
	45.300	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Ongewogen kengetallen											
Kengetal 1		73	70	77	69	80	74	70	73	73	74
Kengetal 2		20	13	28	10	21	2	15	26	19	14
Kengetal 3		8	15	8	1	3	4	12	8	12	4

Alvorens tot een beoordeling van de cijfers over te gaan, komt het ons nuttig voor de relatie tussen de onderscheidingen naar bedrijfstype en bedrijfsgrootte enerzijds en die naar pacht-eigendomsverhouding anderzijds middels onderstaande tabel tot uitdrukking te brengen.

Tabel 56

DE RELATIE TUSSEN DE ONDERSCHIEDING DER BEDRIJVEN NAAR BEDRIJFSTYPE EN BEDRIJFSGROOTTE ENERZIJD EN DIE NAAR PACT-EIGENDOMSVERHOUDINGEN ANDERZIJD

	Totaal	Eigendoms- bedrijven	Gemengde bedrijven	Pacht- bedrijven
	aantal bedrijven			
<u>Bedrijfstype</u>				
veel bollen	17	5	7	5
matig bollen	39	15	14	10
weinig of geen bollen	20	6	8	6
<u>Bedrijfsgrootte</u>				
grote bedrijven	10	3	7	-
middelgrote bedrijven	31	10	14	7
kleine bedrijven	35	13	8	14
<u>Totaal</u>	76	26	29	21

Ten aanzien van het bedrijfstype is er vrijwel geen aanwijzing dat een bepaald type relatief sterker door pacht- dan wel door eigendomsbedrijven of omgekeerd, zou zijn vertegenwoordigd. Wat de bedrijfsgrootte betreft is dit in zoverre het geval dat de pachtbedrijven voornamelijk in het kleine bedrijf blijken voor te komen.

2. De structuur van de activa

De waarde der bezittingen bedroeg per balansdatum in totaal gemiddeld f. 45.000,- per bedrijf. De gemiddelde waarden lopen voor de diverse groepen vrij sterk uiteen, afhankelijk als deze zijn van de factoren: teeltintensiteit, bedrijfsgrootte en percentage eigendom.

Ten aanzien van de duurzame produktiemiddelen welke gemiddeld met nagenoeg de helft van de totaalwaarde der activa zijn vertegenwoordigd, is de variatie van het percentage van groep tot groep vrij gering. Zulks uiteraard met uitzondering ten aanzien van de groep der pachtbedrijven, waarvan deze waarden slechts 24% van het balanstotaal uitmaken.

De bloembollenkraam (levende inventaris), welke functioneel tot de duurzame activa is te rekenen, is met 14% in de groep met

veel bollen, tegen 3% in die met weinig bollen vertegenwoordigd. Verbandhoudend met de balansdatum vormt de veldinventaris (waarde van het te velde staande gewas exclusief de waarde van de bloembollen) slechts een gering percentage.

Het bedrag der voorraden, vorderingen en der kas-, bank- en girosaldi, waarmede ten minste de nog resterende kosten van de teelt (tot aan de opbrengsten) dienen te worden gefinancierd, bedroeg gemiddeld 18%.

De middelen welke buiten het bedrijf zijn geïnvesteerd, omvatten gemiddeld 23% van de waarde der activa. Buiten de eigen woning (in 80% der bedrijven) hadden slechts in 35% der bedrijven tevens beleggingen in de vorm van leningen, effecten e.d. plaats. In nog geen 10% der bedrijven droegen deze laatste beleggingen een liquide karakter.

3. De solvabiliteit

De bezittingen blijken gemiddeld met 77% eigen en 23% vreemd kapitaal te zijn gefinancierd. De vreemde middelen zijn grotendeels van kredietinstellingen en overigens van familieleden en particulieren aangetrokken.

De variatie in het percentage eigen kapitaal blijft voor de gemiddelden der diverse groepen maximaal tot 5% naar boven en beneden beperkt. Te constateren valt dat de grote bedrijven een hoger percentage eigen kapitaal bezitten dan de kleine bedrijven, dat de pachtbedrijven vrijwel een zelfde percentage eigen kapitaal te zien geven als de eigendomsbedrijven en dat het laagste percentage eigen kapitaal in de groep met veel bollen wordt aangetroffen.

Van de spreiding van het ongewogen gemiddelde percentage eigen kapitaal, dat voor alle bedrijven op 73% van het balanstotaal werd becijferd, geeft onderstaande tabel een beeld.

Tabel 57

DE SPREIDING VAN DE SOLVABILITEIT (AANTAL BEDRIJVEN IN PROCENTEN PER SOLVABILITEITSKLASSE)

Solvabiliteitsklassen	Totaal	Pacht/eigendom			Bedrijfstype			Bedrijfs grootte		
		eigen-domsbedrijven	gemengde bedrijven	pachtbedrijven	veel bollen	matig bollen	weinig of geen bollen	groot	middel-groot	klein
Aantal bedrijven	76	26	29	21	17	39	20	10	31	35
		%	%	%	%	%	%	%	%	%
90 - 100 %	17 (22%)	23	14	33	18	28	15	10	29	20
80 - 90 %	15 (20%)	15	28	14	23	21	15	50	16	14
70 - 80 %	16 (21%)	27	24	10	17	15	35	10	23	23
60 - 70 %	13 (17%)	15	17	19	12	23	10	20	13	20
50 - 60 %	6 (8%)	8	7	9	12	8	5	10	6	9
0 - 50 %	8 (11%)	12	10	10	18	5	15	-	13	11
Negatief	1 (1%)	-	-	5	-	-	5	-	-	3
	76 (100%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Ten aanzien van 48 bedrijven (63%), welke ten minste met 70% eigen kapitaal zijn gefinancierd, kan van een gunstige tot zeer gunstige solvabiliteitspositie worden gesproken. Van 13 bedrijven (17%), waarvoor een percentage van 60 à 70% aan eigen kapitaal werd genoteerd, moet deze positie matig worden geacht. Van de resterende 15 bedrijven verkeren 6 bedrijven in dit opzicht in een zwakke, de overige bedrijven in een uiterst zwakke positie. Van deze laatste bedrijven bleek 1 bedrijf zelfs insol- vabel te zijn.

4. De liquiditeit op lange termijn

De liquiditeitspositie der bedrijven komt tot uiting in kengetal 2. Het ongewogen gemiddelde percentage werd voor alle 76 bedrijven tezamen becijferd op 20%. Dit betekent derhalve, dat per balansdatum een bedrag van gemiddeld 20% van de jaarlijkse exploitatiekosten meer aan eigen kapitaal beschikbaar was, dan op grond van de door ons gestelde normen voor de handhaving van een redelijke liquiditeitspositie, bij exploitatie op kostprijsbasis, minimaal noodzakelijk wordt geacht. De percentages welke voor de diverse sub-groepen werden berekend, gaven eveneens een positief cijfer als uitkomst, dat over het algemeen slechts weinig afweek van het algemeen gemiddelde percentage. Het laagste percentage bedroeg 2% voor de klasse der middelgrote bedrijven, het hoogste 28% voor de bedrijven met een matig percentage bloembollen.

Van deze (uiterst lage) gemiddelde percentages is de spreiding in tabel 58a tot uitdrukking gebracht.

Tabel 58a

DE SPREIDING VAN DE LIQUIDITEIT OP LANGE TERMIJN (KENGETAL 2) (AANTAL BEDRIJVEN IN PROCENTEN PER WEERSTANDSKLASSE)

Weerstand in procenten v/d jaarkosten	Totaal	Pacht/eigendom			Bedrijfstype			Bedrijfs grootte		
		eigen- domsbe- drijven	gemeng- de be- drijven	pacht- be- drijven	veel bol- len	matig bol- len	weinig of geen bollen	groot	middel- groot	klein
Aantal bedrijven	76	26	29	21	17	39	20	10	31	35
160 - 120 %	5 (7%)	8	3	9	17	3	5	-	10	9
120 - 80 %	5 (7%)	11	4	5	12	3	15	10	3	6
80 - 40 %	8 (10%)	8	17	5	6	10	10	10	6	14
40 - 20 %	8 (10%)	7	10	14	6	10	15	10	7	14
20 - 0 %	10 (13%)	8	14	19	-	18	15	-	26	6
Totaal negatief	36 (47%)	42	48	52	41	44	60	30	52	49
0 - 20 %	9 (12%)	12	7	19	12	13	10	10	10	14
20 - 40 %	10 (13%)	15	17	5	23	10	10	30	13	9
40 - 80 %	7 (9%)	8	14	5	6	10	10	20	9	5
80 - 120 %	5 (7%)	8	3	10	6	10	-	-	6	9
120 - 160 %	2 (3%)	4	4	-	-	5	-	10	-	3
> 160 %	7 (9%)	11	7	9	12	8	10	-	10	11
Totaal positief	40 (53%)	58	52	48	59	56	40	70	48	51
Totaal generaal	76 (100%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Uit de tabel blijkt, dat niet minder dan 36 van de 76 bedrijven op de balansdatum over minder eigen kapitaal beschikten dan op grond van de gestelde normen nodig wordt geacht voor de handhaving van een redelijke liquiditeit. In het bijzonder de bedrijven met weinig of geen bloembollen geven een slechte liquiditeitspositie te zien. De - beperkt in aantal zijnde - grote bedrijven staan er van alle gemaakte groeperingen het gunstigst voor.

Van de 40 bedrijven welke per balansdatum liquide waren, bleek ongeveer de helft over een weerstand variërende van 0 - 40% van de jaarkosten te beschikken. Van de overige bedrijven waren er slechts 12 waarvoor de weerstand het bedrag van de jaarkosten te boven ging.

Tabel 58b geeft een beeld van de spreiding van de liquiditeit per woonplaats van de ondernemer.

Tabel 58b

DE SPREIDING VAN DE LIQUIDITEIT OP LANGE TERMIJN (KENGETAL 2)
(AANTAL BEDRIJVEN PER WEERSTANDSKLASSE)

Weerstand in procenten van de jaar- kosten	D o r p e n							
	Totaal	Hoog- karspel	Lutje- broek	Groote- broek	Boven- karspel	Wervers- hoof	Andijk- West	Venhui- zen
160 - 120 %	5	1	1	-	-	1	2	-
120 - 80 %	5	-	1	-	1	2	1	-
80 - 40 %	8	-	-	3	1	1	3	-
40 - 20 %	8	-	2	-	2	1	-	3
20 - 0 %	10	2	1	1	2	3	1	-
Totaal negatief	36	3	5	4	6	8	7	3
0 - 20 %	9	1	1	2	2	3	-	-
20 - 40 %	10	2	1	2	2	3	-	-
40 - 80 %	7	2	1	-	1	-	2	1
80 - 160 %	7	1	2	1	1	2	-	-
> 160 %	7	1	1	-	-	3	1	1
Totaal positief	40	7	6	5	6	11	3	2
Totaal generaal	76	10	11	9	12	19	10	5
Ongewogen gemiddelde	20%	48%	25%	7%	4%	32%	20%	44%

Blijkens deze cijfers verkeerden de bedrijven in Hoogkarspel en Venhuizen in een relatief gunstige positie, in tegenstelling tot Andijk-West, waarvoor een tekort aan weerstand ten bedrage van gemiddeld 20% van de jaarkosten werd becijferd. De percentages lopen van dorp tot dorp weinig uiteen. De aantallen bedrijven per dorp zijn in de meeste gevallen echter te gering om aan deze cijfers meer dan een grove indruk te willen ontleen.

Vergelijken wij de liquiditeitspositie van dit gebied met die van het Geestmerambacht, dan blijkt dat laatstgenoemd gebied zelfs na het ongunstige jaar 1956 gemiddeld nog over een weerstand van 60% van de jaarkosten beschikte tegen 20% voor de Streker bedrijven, waarvoor 1956 een gunstig jaar is geweest. In verband met de geringere risico's van het Streker bedrijf ten opzichte van het Langedijker bedrijf is een gemiddeld lager liquiditeitsoverschot voor het Streker bedrijf aanvaardbaar. Het aanvaardbare minimum zal echter aanzienlijk hoger dienen te liggen dan de weerstand welke in feite werd becijferd.

Bezien wij de spreidingscijfers dan is het duidelijk, dat de bedrijven met een weerstandstekort van meer dan 80% der jaarkosten en vermoedelijk ook een aantal bedrijven waarvan dit tekort 40 - 80% bedroeg, reeds op de balansdatum met betalingsmoeilijkheden te kampen hadden, tenzij kapitaal ter beschikking stond, waarop geen vaste aflossingsverplichting rust, hetgeen veelal bij leningen van familieleden het geval wil zijn. In 7 van de 10 bedrijven waarvan het tekort op meer dan 80% van de jaarkosten werd becijferd, bleek door familieleden leningen te zijn verstrekt tot een bedrag van gemiddeld 45% van de jaarkosten. Ten aanzien van 8 bedrijven met een tekort van 40 - 80% van de jaarkosten bleken deze leningen aan 3 bedrijven te zijn verstrekt (tot een bedrag van gemiddeld 12% van de jaarkosten).

5. De liquiditeit op korte termijn

De middelen welke per balansdatum in liquide en liquideerbare vorm aanwezig waren, bleken volgens de percentages van kengetal 3 in tabel 55, gemiddeld juist voldoende te zijn geweest om er de teeltkosten van de komende oogst, onder normale productie- en prijsverhoudingen, mede te financieren tot het moment waarop deze verder uit de opbrengsten konden worden betaald. De percentages welke gemiddeld voor de diverse groepen van bedrijven werden berekend, wijken slechts weinig van het algemeen gemiddelde percentage (8%) af.

Deze lage percentages wijzen er tevens op, dat de per balansdatum voorradige liquide en vlottende middelen van een groot aantal bedrijven niet toereikend zullen blijken te zijn geweest om volledig in de korte kapitaalbehoefte te voorzien. Tabel 59 geeft hiervan een beeld.

Tabel 59

DE SPREIDING VAN DE LIQUIDITEIT OP KORTE TERMIJN (KENCETAL 3)
(AANTAL BEDRIJVEN IN PROCENTEN PER SUEPLUSKLASSE)

Surplus in % van de jaar- kosten	Totaal	Pacht/eigendom			Bedrijfstype			Bedrijfs grootte		
		eigen- domsbe- drijven	gemeng- de be- drijven	pacht- be- drijven	veel bol- len	matig bol- len	weinig of geen bollen	grote bedrij- ven	middel- grote bedrij- ven	kleine bedrij- ven
Aantal bedrijven	76	26	29	21	17	39	20	10	31	35
		%	%	%	%	%	%	%	%	%
Negatief										
80 - 40 %	14 (18%)	12	24	19	35	10	20	30	16	17
40 - 20 %	12 (16%)	23	14	10	12	16	20	20	22	9
20 - 0 %	18 (24%)	27	17	28	12	28	25	-	23	31
Totaal negatief	44 (58%)	62	55	57	59	54	65	50	61	57
Positief										
0 - 20 %	11 (14%)	11	10	23	6	15	20	10	19	11
20 - 40 %	6 (8%)	8	11	5	12	10	-	10	7	9
40 - 80 %	8 (11%)	7	17	5	11	13	5	30	6	9
80 - 160 %	4 (5%)	8	7	-	-	8	5	-	-	11
> 160 %	3 (4%)	4	-	10	12	-	5	-	7	3
Totaal positief	32 (42%)	38	45	43	41	46	35	50	39	43
Totaal generaal	76 (100%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Het hiervoor bedoelde aantal bedrijven bleek naar schatting niet minder dan 44 bedrijven (58%) te bedragen. Voor de groep bedrijven met weinig of geen bollen werd dit percentage op 65%, voor de categorie der grote bedrijven op 50% becijferd. Overigens lopen deze percentages voor de diverse groepen niet sterk uiteen. Bij slechts 20% der bedrijven bleek ten opzichte van de korte kapitaalbehoefte een surplus ten bedrage van meer dan 40% van de jaarkosten aanwezig te zijn.

In verband met de ongunstige resultaten van de teelt van vroege aardappelen en bloemkool moet er rekening mede worden gehouden dat deze situatie aan het einde van 1957 nog ongunstiger was dan hierboven is weergegeven.

De bedrijven met een tekort aan liquide middelen zullen op de een of andere wijze in dit tekort hebben moeten voorzien. Voor zover dit niet mogelijk was door een bezuiniging op de gezinsuitgaven zullen zij vreemde middelen hebben moeten aantrekken. In dit verband dient krediet-aantrekking tegen cessie van veilingvorderingen (voor dit gebied maximaal 20 à 30% van de omzet van groenten en vroege aardappelen) eventueel aangevuld met voorschotten op de november- en maartafrekeningen van bloembollen, als mogelijkheden te worden genoemd. Ook gebruikmaking

geacht. Het feit dat de uitbreiding van de bloembollenkraam en de aankopen van teeltrecht uit eigen middelen moesten worden gefinancierd, versterkt dit vermoeden.

Een sprekend symptoom van dit verschijnsel komt tot uitdrukking in het feit, dat van de 18 bedrijven met een tekort aan weerstand van meer dan 40% van de jaarkosten er 8 bleken voor te komen ten aanzien waarvan de boekwaarde der slijtende duurzame produktiemiddelen gemiddeld op niet minder dan 83% van de nieuwwaarde werd getaxeerd.

Behalve de invloed van het voormelde, uit liquiditeits-oogpunt ongezonde, financieringsbeleid dient eveneens de invloed van de bedrijfsuitkomsten op de liquiditeitspositie in aanmerking te worden genomen. Hoewel de rentabiliteit van de tuinbouw in dit gebied gemiddeld gunstig mag worden genoemd, zijn er ongetwijfeld bedrijven welke in dit opzicht een grenspositie innemen. Blijkens tabel 39 op pag.61 hadden 23 van de 81 ondernemers in 1956 meer gelden aan het bedrijf onttrokken dan hun inkomen over dat jaar bedroeg. Voor een deel dezer ondernemers bleek de oorzaak van deze ontsparing echter minder aan een tekort aan inkomen dan wel aan het hoge niveau der privé-uitgaven te zijn gelegen.

Vorming van eigen kapitaal door besparing uit de winst en - voor zover mogelijk - uit beperking der privé-uitgaven moet dan ook, ten behoeve van de continuïteit van de tuinbouw in dit gebied, met klem worden aanbevolen.

D. AVENHORN - BERKHOUT

Onder verwijzing naar bijlage G, waarin de balanscijfers voor elk der onderscheiden groepen in guldens gemiddeld per bedrijf tot uitdrukking zijn gebracht, geven wij in tabel 61 de samenstelling der activa en passiva procentueel weer.

Tabel 61

DE FINANCIËLE STRUCTUUR PER 1 MEI 1957

	Totaal		Eigendom/pacht			Bedrijfstype	
	econ. boek- waarde	in gld. in %	eigen- domsbe- drijven	gemengde bedrij- ven	pacht- bedrij- ven	veel bollen	weinig bollen
Aantal bedrijven	38		20	13	5	21	17
Activa							
Grond	8.300	18	24	10	-	17	18
Overige duurzame produktie middelen	10.300	22	18	30	16	20	25
Levende inventaris	3.600	8	7	9	10	9	6
Veldinventaris	4.100	9	7	10	18	9	9
Voorraden en liquide middelen	9.400	20	21	18	20	20	20
Leningen en effecten	2.600	5	8	2	5	6	5
Woonhuis	8.300	18	15	21	31	19	17
		100	100	100	100	100	100
Balanstotaal	46.600		52.000	47.200	23.300	46.300	46.800
Passiva							
Kort krediet	400	1	1	1	2	1	1
Lang krediet familieleden	4.700	10	8	15	4	10	10
Lang krediet particulieren	1.100	2	2	4	-	1	4
Lang krediet B.LB. en andere inst.	5.300	12	6	18	17	8	15
Eigen kapitaal	35.100	75	83	62	77	80	70
	46.600	100	100	100	100	100	100
Ongewogen kengetallen							
Kengetal 1	75		82	64	80	79	71
Kengetal 2	99		149	43	44	112	84
Kengetal 3	68		92	47	21	69	67

1. De structuur der activa

Met betrekking tot de duurzame produktiemiddelen is het hoge percentage van de boekwaarde, dat in kolom 21 van bijlage G is vermeld, opmerkelijk. Als gemiddelde voor alle bedrijven tezamen werd dit percentage op 73 becijferd tegen 64 voor het Grootslag en 55 voor het Geestmerambacht. Sedert omstreeks 1950 zijn in dit gebied de opstallen en de bedrijfsinventaris in

belangrijke mate vernieuwd. Het hoge percentage waarmee - blijkens tabel 61 - de "overige" duurzame produktiemiddelen in het balanstotaal der "gemengde" bedrijven zijn vertegenwoordigd (30%) is grotendeels het gevolg van het zeer hoge boekwaardepercentage (82% van de nieuwwaarde).

Behalve de levende inventaris, welke voornamelijk betrekking heeft op de tulpenkraam, is ook het bedrag van de veldinventaris, welke op de balansdatum tot naar schatting f.4100,- was opgelopen, van betekenis.

Leningen en effecten vertegenwoordigen, evenals in de beide andere gebieden van onderzoek, een gering percentage. Dit geldt in het bijzonder voor de zoëven genoemde groep der "gemengde" bedrijven. Ook in dit gebied zijn dus blijkbaar weinig reserves in belegde vorm aanwezig om financiële tegenslagen het hoofd te kunnen bieden. De liquide middelen geven daarentegen de indruk, in vrij ruime mate aanwezig te zijn. In dit verband is ook de hiervoor vermelde vernieuwing van de opstallen en inventaris van betekenis, mits de financiering van deze vernieuwing in belangrijke mate met eigen kapitaal geschiedde. De creditzijde van de balans verschaft ons de gegevens voor een inzicht in de mate waarin de financiering der activa met eigen dan wel met vreemd kapitaal plaats had (solvabiliteitspositie).

2. De solvabiliteit

Tabel 61 wijst aan, dat dit voor 75% met eigen, dus voor 25% met vreemd kapitaal het geval was. Als wij verder van de ongewogen percentages van kengetal 1 uitgaan, dan blijken de eigendoms- en de pachtbedrijven met ongeveer 80% aan eigen kapitaal, de zoëven genoemde "gemengde" bedrijven daarentegen slechts voor 64% met eigen kapitaal te zijn gefinancierd.

In de kredietvoorziening neemt in dit gebied het familie-krediet, naast de kredieten welke door de boerenleenbanken worden verstrekt, een belangrijke plaats in, in tegenstelling tot de kredieten welke van particuliere zijde worden verschaft. Van kort krediet werd per balansdatum nauwelijks gebruik gemaakt.

Voor een inzicht in de spreiding van de solvabiliteit raadplege men volgende tabel.

Tabel 62

DE SPREIDING VAN DE SOLVABILITEIT
(Aantal bedrijven per solvabiliteitsklasse)

Solvabiliteits- klassen	Totaal	Eigendom/pacht			Bedrijfstype	
		eigen- domsbe- drijven	gemengde bedrij- ven	pacht- bedrij- ven	veel bollen	weinig bollen
90 - 100%	14	9	3	2	8	6
80 - 90%	5	3	2	-	4	1
70 - 80%	5	3	1	1	2	3
60 - 70%	4	-	3	1	1	3
50 - 60%	6	5	-	1	5	1
0 - 50%	3	-	3	-	1	2
negatief	1	-	1	-	-	1
Totaal	38	20	13	5	21	17

Ten aanzien van 24 bedrijven (met een solvabiliteitspercentage van 70 tot 100%) kan van een gunstige tot zeer gunstige solvabiliteitspositie worden gesproken.

Van 10 bedrijven (50 tot 70% eigen kapitaal) kan deze als matig worden gekwalificeerd.

Uiterst zwak blijkt in dit opzicht de positie van 4 bedrijven (waarvan 1 bedrijf zelfs insolvent is) te zijn.

A r b e i d s k o s t e n

Voor vreemd personeel zijn de werkelijk betaalde lonen en sociale lasten opgenomen. Voor de handenarbeid, die door de ondernemer en zijn gezinsleden is verricht, is het loon berekend. Hiertoe is de door hen verrichte hoeveelheid handenarbeid geschat.

Deze arbeid is gewaardeerd overeenkomstig het loon (vermeerderd met sociale lasten), volgens de collectieve arbeids-overeenkomst voor resp. volwassen arbeiders, vrouwen en jeugdigen.

W e r k d o o r d e r d e n

Hieronder zijn opgenomen de werkzaamheden, welke eventueel met bijlevering van materiaal en/of gebruik van eigen werktuigen tegen een overeengekomen bedrag zijn aangenomen.

L e i d i n g , t o e z i c h t e n r i s i c o

Voor het geven van leiding en toezicht en voor het dragen van risico door de kweker is geen bedrag onder de kosten opgenomen. Dit zou alleen mogelijk zijn geweest, indien voor de beloning van deze functies bruikbare - objectieve - normen bekend zouden zijn, hetgeen niet het geval is.

O n d e r h o u d

Hieronder konden uiteraard niet worden opgenomen de loonkosten van door eigen personeel, gezinsleden of ondernemers uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden. Bedragen, die door de administratiekantoren als onderhoud werden opgegeven, maar die naar onze maatstaven als vernieuwingen moesten worden aangemerkt, zijn niet hierin opgenomen.

M a t e r i a l e n

Deze rubriek omvat de kosten van meststoffen, dekmateriaal, bestrijdingsmiddelen, zaad en pootgoed, enz., dus bedrijfsbehoeften die in het algemeen in één keer in het produktieproces opgaan. De post meststoffen is, gezien de belangrijkheid ervan, afzonderlijk opgenomen.

O v e r i g e k o s t e n

Alle hiervoor niet genoemde kosten zijn onder dit hoofd vermeld, nl. afleveringskosten, veekosten, omzetbelasting, motorrijtuigenbelasting, elektriciteit, water, verzekeringen, administratiekosten, reiskosten, abonnementen, enz. Om redenen welke onder "opbrengsten" zijn vermeld, konden de afleveringskosten niet volledig tot uitdrukking worden gebracht. De als kosten opgenomen bedragen hebben in hoofdzaak betrekking op betalingen terzake van vracht, emballage, enz.

A r b e i d s k o s t e n

Voor vreemd personeel zijn de werkelijk betaalde lonen en sociale lasten opgenomen. Voor de handenarbeid, die door de ondernemer en zijn gezinsleden is verricht, is het loon berekend. Hiertoe is de door hen verrichte hoeveelheid handenarbeid geschat.

Deze arbeid is gewaardeerd overeenkomstig het loon (vermeerderd met sociale lasten), volgens de collectieve arbeids-overeenkomst voor resp. volwassen arbeiders, vrouwen en jeugdigen.

W e r k d o o r d e r d e n

Hieronder zijn opgenomen de werkzaamheden, welke eventueel met bijlevering van materiaal en/of gebruik van eigen werktuigen tegen een overeengekomen bedrag zijn aangenomen.

L e i d i n g, t o e z i c h t e n r i s i c o

Voor het geven van leiding en toezicht en voor het dragen van risico door de kweker is geen bedrag onder de kosten opgenomen. Dit zou alleen mogelijk zijn geweest, indien voor de beloning van deze functies bruikbare - objectieve - normen bekend zouden zijn, hetgeen niet het geval is.

O n d e r h o u d

Hieronder konden uiteraard niet worden opgenomen de loonkosten van door eigen personeel, gezinsleden of ondernemers uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden. Bedragen, die door de administratiekantoren als onderhoud werden opgegeven, maar die naar onze maatstaven als vernieuwingen moesten worden aangemerkt, zijn niet hierin opgenomen.

M a t e r i a l e n

Deze rubriek omvat de kosten van meststoffen, dekmateriaal, bestrijdingsmiddelen, zaad en pootgoed, enz., dus bedrijfsbehoeften die in het algemeen in één keer in het produktieproces opgaan. De post meststoffen is, gezien de belangrijkheid ervan, afzonderlijk opgenomen.

O v e r i g e k o s t e n

Alle hiervoor niet genoemde kosten zijn onder dit hoofd vermeld, nl. afleveringskosten, veekosten, omzetbelasting, motorrijtuigenbelasting, elektriciteit, water, verzekeringen, administratiekosten, reiskosten, abonnementen, enz. Om redenen welke onder "opbrengsten" zijn vermeld, konden de afleveringskosten niet volledig tot uitdrukking worden gebracht. De als kosten opgenomen bedragen hebben in hoofdzaak betrekking op betalingen terzake van vracht, emballage, enz.

BIJLAGE A

TOELICHTING WIJZE VAN BEREKENING DER CIJFERS OVER 1955 EN 1956
EN PER DE BALANSDATA VAN RESP. 31 DECEMBER 1956 EN 30 APRIL 1957

1. D e b e d r i j f s r e s u l t a t e n

De bedrijfsresultaten zijn bepaald volgens de bij het L.E.I. gebruikelijke methode. Deze houdt in, dat rente en afschrijving van de duurzame produktiemiddelen zijn gebaseerd op de vervangingswaarde en dat kosten, welke niet tevens uitgaven zijn (handenarbeid van de ondernemer en zijn gezin, rente van eigen kapitaal, e.d.) zijn gewaardeerd. Voor de categorie van produktiemiddelen: de bloembollenkraam, ontbraken de gegevens voor de vervangingswaardeberekening. Ten gevolge hiervan is een waardenorm gehanteerd, welke is gesteld op 125% van de normen welke voor de inkomstenbelasting van toepassing zijn.

Ten aanzien van de in de bijlagen B 3, B 4, C 3, C 4 en D 2 onderscheiden kostenelementen valt het volgende op te merken:

a. Kosten

R e n t e, a f s c h r i j v i n g, p a c h t, g r o n d- e n
p o l d e r l a s t e n

Over de waarde van de grond voor zover in eigendom, is 4% rente berekend; voor de overige duurzame produktiemiddelen is evenals over het bedrijfskapitaal 4% rente berekend over het gemiddeld geïnvesteerde bedrag. Dit bedrag is voor die duurzame produktiemiddelen, waarover wordt afgeschreven, gesteld op 60% van de getaxeerde nieuwwaarde in resp. 1955 en 1956. De rente is berekend onafhankelijk van het feit of met eigen of vreemd kapitaal gewerkt wordt, dus of werkelijk rente betaald wordt.

Voor klein gereedschap is geen afschrijving toegepast; de aanschaffingen gedurende het boekjaar zijn nl. als kosten (onderhoud) geboekt.

Voor pachtbedrijven is opgenomen de werkelijk betaalde pacht verminderd met de getaxeerde huurwaarde van een eventueel op het gepachte bedrijf aanwezige woning, waarvan de huur in de totale pachtsom van het bedrijf begrepen is. In de rubriek "huren en pacht" zijn tevens opgenomen de kosten van gehuurde teeltvergunningen.

Voor zover grond- en polderlasten ook betrekking hebben op een eigen woning, is daarvoor een geschat bedrag in mindering gebracht.

Tabel 64

DE SPREIDING VAN DE LIQUIDITEIT OP KORTE TERMIJN (KENGETAL 3)
(Aantal bedrijven per surplusklasse)

Surplusklassen	Totaal	Eigendom/paacht			Bedrijfstype	
		eigen- domsbe- drijven	gemengde bedrij- ven	pacht- bedrij- ven	veel bollen	weinig bollen
<u>Negatief</u>						
40 - 20	1	-	1	-	-	1
20 - 0	10	5	2	3	5	5
Totaal negatief	11	5	3	3	5	6
<u>Positief</u>						
0 - 20	5	2	3	-	3	2
20 - 40	2	1	1	-	1	1
40 - 60	5	2	2	1	3	2
60 -100	4	1	2	1	3	1
100 -200	6	5	1	-	4	2
> 200	5	4	1	-	2	3
Totaal positief	27	15	10	2	16	11
Totaal generaal	38	20	13	5	21	17

Deze spreidingstabel bevestigt de gunstige indruk welke het gemiddelde percentage ons reeds ten aanzien van de liquiditeitspositie op korte termijn verschaftte. Weliswaar bleken bij ca. 30% van de bedrijven niet voldoende middelen in liquide vorm aanwezig te zijn, doch het tekort was van geringe betekenis.

Deze spreiding blijkt, evenals in de beide andere onderzochte gebieden, groot te zijn. Dit betekent in feite dat wij ook voor dit gebied een aantal bedrijven in het onderzoek aantreffen waarvan de liquiditeitspositie op lange termijn op basis van de gestelde normen ongunstig moet worden genoemd. Dit aantal werd op 13, d.i. 34% van alle bedrijven, becijferd. Voor de eigendomsbedrijven en de bedrijven met veel bollen lagen deze percentages gunstiger dan voor de overige groepen van bedrijven. Van de groep bedrijven met voldoende liquiditeit lag het overgrote deel op een zeer gunstig niveau. Van 40% der bedrijven bedroeg de weerstand nl. meer dan 100% van de jaarkosten.

Van de 13 bedrijven waarvan een onvoldoende liquiditeit werd geconstateerd blijken 10 bedrijven over belangrijke tot zeer belangrijke kredieten op lange termijn te beschikken, welke verstrekt zijn door familieleden. Indien deze kredieten het karakter van eigen kapitaal dragen (hetgeen veelal het geval wil zijn), dan wordt het liquiditeitsbeeld dezer "illiquide" bedrijven geheel anders. De liquiditeitspositie van 7 bedrijven blijkt dan gemiddeld ruim voldoende te zijn (weerstandskracht 50% van de jaarkosten), terwijl het tekort aan weerstandskracht der overige 6 bedrijven gemiddeld tot 50% van de jaarkosten beperkt blijft.

4. De liquiditeit op korte termijn

De mate waarin de bedrijven op de balansdatum over voldoende middelen in liquide of liquideerbare vorm beschikken om er de kapitaalsbehoefte voor de financiering van de komende teelt mee te kunnen dekken, is in kengetal 3 tot uitdrukking gebracht. Op grond van het algemeen gemiddelde percentage, dat op 68% van de jaarkosten werd becijferd, kan worden geconstateerd, dat deze middelen gemiddeld in ruime mate aanwezig waren. Dit gold wel in het bijzonder ten aanzien van de eigendomsbedrijven (92%), in mindere mate voor de gemengde bedrijven (47%), in veel mindere mate voor de pachtbedrijven (21%).

Tabel 64 geeft een indruk van de spreiding van het gemiddelde percentage.

3. De liquiditeit op lange termijn

Kengetal 2 geeft een aanwijzing terzake van de liquiditeitspositie van het bedrijf. In dit kengetal is het weerstandsvermogen tot uitdrukking gebracht door het overschot aan eigen kapitaal, boven het bedrag dat gemiddeld nodig is voor handhaving van de continuïteit, weer te geven in procenten van de jaarkosten.

Blijkens het algemeen gemiddelde (weerstandskracht 99% van de jaarkosten) kan ten aanzien van dit gebied als geheel van een gunstige liquiditeitspositie worden gesproken. Er blijken echter grote verschillen te bestaan tussen de eigendomsbedrijven (149%) enerzijds en de gemengde bedrijven (43%) en pachtbedrijven (44%) anderzijds. Bij de indeling naar bedrijfstype blijken de bedrijven met veel bollen (112%) een gunstiger liquiditeit te bezitten dan de bedrijven met weinig bollen (84%).

Van de spreiding dezer gemiddelde percentages geeft tabel 63 een beeld.

Tabel 63

DE SPREIDING VAN DE LIQUIDITEIT OP LANGE TERMIJN (KENGETAL 2)
(Aantal bedrijven per weerstandsklasse)

Weerstandsklassen	Totaal	Eigendom/pacht			Bedrijfstype	
		eigendomsbedrijven	gemengde bedrijven	pachtbedrijven	veel bollen	weinig bollen
<u>Negatief</u>						
> 100	2		2			2
100 - 60	3	1	2		2	1
60 - 40	1	1			1	
40 - 20	2	2			2	
20 - 0	5	2	2	1	1	4
Totaal negatief	13	6	6	1	6	7
<u>Positief</u>						
0 - 20	3	1	1	1	1	2
20 - 40	3	2		1	1	2
40 - 60	1		1		1	
60 - 100	3	1	1	1	3	
100 - 200	7	4	2	1	6	1
> 200	8	6	2		3	5
Totaal positief	25	14	7	4	15	10
Totaal generaal	38	20	13	5	21	17

Tabel 62

DE SPREIDING VAN DE SOLVABILITEIT
(Aantal bedrijven per solvabiliteitsklasse)

Solvabiliteits- klassen	Totaal	Eigendom/pacht			Bedrijfstype	
		eigen- domsbe- drijven	gemengde bedrij- ven	pacht- bedrij- ven	veel bollen	weinig bollen
90 - 100%	14	9	3	2	8	6
80 - 90%	5	3	2	-	4	1
70 - 80%	5	3	1	1	2	3
60 - 70%	4	-	3	1	1	3
50 - 60%	6	5	-	1	5	1
0 - 50%	3	-	3	-	1	2
negatief	1	-	1	-	-	1
Totaal	38	20	13	5	21	17

Ten aanzien van 24 bedrijven (met een solvabiliteitspercentage van 70 tot 100%) kan van een gunstige tot zeer gunstige solvabiliteitspositie worden gesproken.

Van 10 bedrijven (50 tot 70% eigen kapitaal) kan deze als matig worden gekwalificeerd.

Uiterst zwak blijkt in dit opzicht de positie van 4 bedrijven (waarvan 1 bedrijf zelfs insolvel is) te zijn.

b. Opbrengsten

G r o e n t e n e n v r o e g e a a r d a p p e l e n

Hieronder zijn, in de bijlagen B 3, B 4, C 3, C 4 en D 2 opgenomen de netto-opbrengsten, welke hetzij via de veiling, hetzij bij rechtstreekse levering aan de handel, zijn verkregen. Aangezien verreweg de meeste administratiekantoren de van de veiling ontvangen bedragen netto in de verlies- en winstrekening verantwoorden, konden de door de veiling ingehouden bedragen voor veilingkosten, fusthuur, heffingen, enz. niet afzonderlijk onder de kosten worden vermeld. Indien zulks incidenteel wel het geval was, zijn deze inhoudingen terwille van de uniformiteit door ons van de opbrengsten afgetrokken. Terzake van het gebruik van produkten uit eigen bedrijf worden in het algemeen de bedragen, welke door de administratiekantoren zijn vermeld, aangehouden. Deze posten werden onder het hoofd "groenten en vroege aardappelen" opgenomen. De opbrengsten hebben betrekking op het teeltjaar. De in vele gevallen belangrijke voorraden, welke per balansdatum aanwezig waren, zijn onder aftrek van de bewaarkosten en de kosten van aflevering tegen de gerealiseerde opbrengstwaarde opgenomen.

B l o e m b o l l e n

De bedragen, welke als opbrengst van bloembollen in de desbetreffende bijlagen zijn vermeld, hebben betrekking op:

- 1e. de opbrengsten uit verkopen onder aftrek van inkopen;
- 2e. de mutaties in de waarde van de bloembollenkraam.

Ad 1. De verkopen bevatten opbrengsten van eigen oogst, dus voornamelijk leverbare partijen en overigens plantgoed (eventueel van opgeruimde partijen), doch kunnen ook opbrengsten bevatten van ingekochte partijen. De inkopen zijn in mindering van de opbrengsten gebracht.

Ad 2. Het ad 2 genoemde bedrag is ontstaan door resp. uitbreiding en inkrimping van de kraam en wordt gevormd door het verschil van de kraamwaarde - berekend op basis van de eerderevermelde normen - aan resp. het einde en aan het begin van het boekjaar. Dit bedrag vormt bij uitbreiding een correctie op de inkopen tot het bedrag van de waardenorm, resp. (bij uitbreiding uit eigen kraam) een aanvulling van het, door ondiepere raap lager geworden, verkoopbedrag. Bij inkrimping wordt het onder de "opbrengsten" begrepen verkoopbedrag der opgeruimde partijen geheel of ten dele door het voor deze partijen gestelde waardebedrag gecompenseerd of overgecompenseerd.

De verkopen zijn grotendeels netto door de administratiekantoren opgegeven. De kortingen voor de surplusregeling, alsmede de vakheffing zijn derhalve in mindering van de verkopen

gekomen. Dit geldt niet ten aanzien van betaalde provisie en vrachten, welke onder de kosten (rubriek "overige kosten") zijn opgenomen.

O v e r i g e t u i n b o u w p r o d u k t e n

De post omvat in hoofdzaak de opbrengsten van plantgoed, zaden en fruitteelt in de opengrond.

L a n d b o u w - e n v e e t e e l t p r o d u k t e n

De opbrengsten van landbouw- en veeteeltprodukten zijn onder dit hoofd verantwoord, alsmede de winsten op vee bij verkoop en de nog niet gerealiseerde waardeestijging van het op het eind van het boekjaar aanwezige vee.

2. H e t i n k o m e n v a n d e o n d e r n e m e r

Dit inkomen wordt berekend door het verschil tussen de totale opbrengsten en de totale kosten te vermeerderen met het onder de kosten opgenomen bedrag voor handenarbeid van de ondernemer. Door aanwending van eigen kapitaal wordt het aldus gevonden bedrag nog verhoogd met de rente, welke bij belegging van het kapitaal zou zijn verkregen. Dit inkomensbestanddeel wordt gevonden door het - als kosten gecalculeerde - rentebedrag te verminderen met de betaalde rente.

In de bijlagen B 14, C 9, C 10 en D 5 is het aldus berekende inkomen van de ondernemer in kolom 7 vermeld. Daar ook de arbeid door gezinsleden als kosten is aangemerkt, moet het bedrag in kolom 7 nog met dit kostenbedrag (kolom 8) worden verhoogd om het totale gezinsinkomen uit het bedrijf (kolom 9) te verkrijgen.

3. H e t a r b e i d s i n k o m e n

Voorts wordt nog onderscheiden het arbeidsinkomen. Onder arbeidsinkomen wordt verstaan het bedrag, dat door degenen die arbeid in het bedrijf hebben verricht, op grond daarvan als inkomen is ontvangen. De beloning voor het dragen van het hiervan niet te scheiden ondernemersrisico is daarbij tevens inbegrepen.

Dit inkomen wordt derhalve berekend door het bedrijfsresultaat te vermeerderen met het bedrag, dat als kosten van arbeid is opgenomen. In de bijlagen B 3, B 4, C 3, C 4 en D 2 is dit arbeidsinkomen per manjaar arbeidsbezetting tot uitdrukking gebracht.

4. H e t k a p i t a a l

Onder het eigen kapitaal, zoals in kolom 16 van de bijlagen E, F en G tot uitdrukking gebracht, is verstaan de geldswaarde der bezittingen, onder aftrek der schulden. Aangezien wij hier uitsluitend te doen hebben met de persoonlijke ondernemingsvorm, is in het kapitaal, behalve het bedrijfskapitaal, ook het privékapitaal van de ondernemer begrepen.

Voor de berekening van het kapitaal hebben in de eerste plaats de balansen gediend welke door de boekhoudbureaus ten behoeve van de aangifte voor de Inkomens- en Vermogensbelasting zijn opgesteld. Deze cijfers zijn echter ten behoeve van een bedrijfseconomische voorstellingswijze op nog nader te vermelden punten gecorrigeerd.

Het kapitaal werd berekend naar de stand per de datum van afsluiting der boekhouding over het boekjaar 1956. In 56% der gevallen was dit per 31 december 1956, in de overige gevallen in hoofdzaak per 30 april 1957 ¹⁾. Afgezien van verschillen welke door privé-oorzaken zijn ontstaan, leidde de berekening van het kapitaal in opzet tot hetzelfde bedrag onverschillig of de boekhouding per 31 december dan wel per 30 april werd afgesloten. Met transitorische posten, welke veelal met behulp van op het bedrijf verzamelde gegevens werden vastgesteld, is nl. volledige rekening gehouden, b.v.:

de veldinventaris. De met behulp van teeltgegevens en kostprijsnormen getaxeerde bedragen, welke voor de balansdatum in teelten van het oogstjaar 1957 waren geïnvesteerd, werden onder de activa opgenomen.

Voorraden bewaarprodukten van de oogst 1956. Deze werden tegen de gerealiseerde opbrengstwaarde naar balans gebracht, onder aftrek van de getaxeerde kosten van bewaring en aflevering.

Mag dus de invloed van de afsluitdatum op het bedrag van het eindkapitaal in onze berekening gering worden geacht, groter is deze waar het de structuur der activa en - eventueel ook - der passiva betreft. Door het investeren van liquide middelen in de nieuwe teelt, worden waarden onttrokken aan diverse activabestanddelen en gebundeld in het activum: veldinventaris. Ook mutaties in de geleende gelden, welke in de periode 1 januari tot en met 30 april plaats hebben, leiden tot een wijziging in de samenstelling der activa en der passiva.

1) Uitgezonderd 27 bedrijven, waarvan het kapitaal aan het einde van het teeltjaar 1955 werd berekend.

De voorstelling welke wij in dit rapport van de balansstructuur per het einde van het teeltjaar 1956 hebben gegeven, geldt dus niet voor de situatie op een bepaald moment, doch vormt de uitkomst van de berekening van de gemiddelde bedragen der per resp. 31 december 1956 en per 30 april 1957 opgestelde balansen.

De waarde van de grond en van het woonhuis werd gesteld op de directe verkoopwaarde per balansdatum overeenkomstig de schattingen welke te dezen aanzien door de diverse administratiekantoren werden verricht. De berekening van de economische boekwaarde der slijtende eigendomsobjecten van het bedrijf is geschied aan de hand van taratiegegevens welke door het L.E.I. met betrekking tot de levensduur dier objecten zijn verzameld. Deze taxatie kon voor alle belangrijke produktiemiddelen afzonderlijk worden verricht. De economische boekwaarde werd in deze gevallen benaderd door de resterende levensduur uit te drukken in een percentage van de veronderstelde totale levensduur, resp. door de vervangingswaarde van het desbetreffende produktiemiddel met dit percentage te vermenigvuldigen.

Ten aanzien van de minder belangrijke objecten werd de boekwaarde op 60% van de vervangingswaarde aangehouden.

Afwijkend van het toepassen van de vervangingswaarde als basis voor de waardebepaling van de slijtende bedrijfsobjecten in eigendom was de waardering van economisch verouderde objecten, in hoofdzaak betrekking hebbend op de oude typen schuren voor koolbewaring. Ten aanzien van deze objecten is de balanswaardering gebaseerd op de vervangingswaarde van nieuwe bewaarschuren, onder aftrek van de kosten van ombouw tot de staat waarin de inrichting aan dezelfde eisen voldoet als die der nieuwe bewaarschuren.

De waarde van de bloembollenkraam werd gesteld op 125% van de waardenormen welke voor de Inkomstenbelasting worden gehanteerd.

Waarden van teeltvergunningen werden niet in de balans opgenomen.

De behoefte aan eigen kapitaal

Bij de beoordeling van de financiële positie is het per balansdatum beschikbare eigen kapitaal vergeleken met die behoefte aan eigen kapitaal, welke noodzakelijk moet worden geacht voor handhaving van een voldoende liquiditeit.

Deze behoefte aan eigen kapitaal is als volgt berekend.

1. Duurzame produktiemiddelen

De behoefte aan eigen kapitaal voor de financiering van de duurzame produktiemiddelen is gesteld op:

80% van de getaxeerde verkoopwaarde van de grond

100% van de balanswaarde van de bloembollenkraam

50% van de nieuwwaarde der slijtende duurzame produktiemiddelen

2. Vlottende produktiemiddelen

De behoefte aan eigen kapitaal ter financiering van de vlottende produktiemiddelen is gesteld op 100% van het bedrag dat jaarlijks door de ondernemer moet worden "voorgeschoten" tot het moment waarop deze verder uit de opbrengsten kunnen worden gefinancierd. Het was uiteraard niet mogelijk deze kosten met grote nauwkeurigheid per bedrijf vast te stellen. De kosten zijn benaderd door de arbeids- en materiaalkosten van de veldinventaris te vermeerderen met dat percentage van het bedrag der jaarkosten (exclusief capaciteitskosten), waarmee de periode van de balansopmaking tot aan het moment waarop de opbrengsten van de nieuwe oogst sterker toenamen dan de kosten wordt overbrugd. Uiteraard is dit percentage sterk afhankelijk van het teeltplan.

Voor de diverse gebieden zijn de bedoelde percentages als volgt gesteld:

PERCENTAGE VAN HET BEDRAG DER JAARKOSTEN, EXCLUSIEF DE CAPACITEITSKOSTEN

Gebied	Afsluitdatum boekhouding per 31 december	Afsluitdatum boekhouding per 30 april
St. Pancras	40	20
Langedijk-Zuid		
Langedijk-Noord	50	30
Heerhugowaard		
<u>De Streek</u>		
veel bollen	55	35
overige bedrijven	50	30
Avenhorn-Berkhout	40	20

Bijlagen rentabiliteitsonderzoek

Het Geestmerambacht

(B 1 t/m B 14)

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK EN DE ARBEIDSBEZETTING
GEMIDDELD PER BEDRIJF OVER HET TEELTJAAR 1955

	St. Pancras	Langedijk- Zuid	Langedijk- Noord	Heerhugowaard	Totaal
Aantal bedrijven	21	17	39	24	101
	are	are	are	are	are
<u>Grondgebruik</u>					
1. Groente	157	104	202	152	167
2. Vroege aardappelen, met event.nateelt	94	86	85	145	97
3. Bloembollen	16	13	15	10	14
4. Contractteelt voor derden	3	8	6	8	6
5. Glasteelten	3	-	1	-	1
6. Akkerbouw en grasland	40	20	67	61	52
Totaal beteelbaar	313	231	376	376	337
7. Verhuurd	31	27	11	6	16
8. Erf, blijvende paden, enz.	68	77	58	21	57
Totale kadastrale oppervlakte	412	335	445	403	410
<u>Specificatie van de arbeidsbezetting</u>					
Aantal ondernemers per bedrijf	1,24	1,06	1,18	1,08	1,14
Arbeid van de ondernemer(s) (in manjaren)	1,38	1,11	1,29	1,15	1,24
Arbeid van de gezinsleden (in manjaren)	0,31	0,12	0,54	0,38	0,39
Arbeid van vast vreemd personeel (in manjaren)	0,24	0,23	0,06	0,23	0,15
Arbeid van los vreemd personeel (in manjaren)	0,14	0,12	0,06	0,14	0,09
Totale arbeidsbezetting (in manjaren)	2,07	1,58	1,95	1,90	1,87

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK EN DE ARBEIDSBEZETTING
GEMIDDELD PER BEDRIJF OVER HET TEELTJAAR 1956

	St. Pancras	Langedijk- Zuid	Langedijk- Noord	Heerhugowaard	Totaal
Aantal bedrijven	21	17	41	24	103
	are	are	are	are	are
<u>Grondgebruik</u>					
1. Groente	160	102	199	136	163
2. Vroege aardappelen, met event. nateelt	101	94	92	132	100
3. Bloembollen	16	15	14	16	15
4. Contractteelt voor derden	3	4	8	14	8
5. Glasteelten	3	-	2	1	1
6. Akkerbouw en grasland	39	16	53	81	49
Totaal beteelbaar	322	231	368	380	336
7. Verhuurd	31	36	11	10	18
8. Erf, blijvende paden, enz.	69	74	61	35	61
Totale kadastrale oppervlakte	422	341	440	425	415
<u>Specificatie van de arbeidsbezetting</u>					
Aantal ondernemers per bedrijf	1,24	1,06	1,20	1,04	1,15
Arbeid van de ondernemer(s) (in manjaren)	1,36	1,07	1,33	1,11	1,24
Arbeid van de gezinsleden (in manjaren)	0,29	0,11	0,46	0,56	0,38
Arbeid van vast vreemd personeel (in manjaren)	0,25	0,21	0,05	0,26	0,15
Arbeid van los vreemd personeel (in manjaren)	0,13	0,12	0,10	0,10	0,11
Totale arbeidsbezetting (in manjaren)	2,03	1,51	1,94	2,03	1,88

OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN DE OPBRENGSTEN, GEMIDDELD PER BEDRIJF, ALSMEDE HET GEZINSINKOMEN PER ONDERNEMER EN HET ARBEIDSINKOMEN PER MANJAAR OVER HET TIELTJAAR 1955

	St. Pancras	Langedijk- Zuid	Langedijk- Noord	Heerhugowaard	Totaal
Aantal bedrijven	21	17	39	24	101
<u>Kosten</u>					
1. Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	2.080	1.640	2.000	2.130	1.960
2. Arbeid (betaald en gewaardeerd)	7.800	6.080	7.310	7.120	7.080
3. Onderhoud	490	480	470	620	500
4. Werk door derden	420	350	350	360	360
5. Mest en stro	1.450	1.390	1.110	1.290	1.240
6. Overige materialen	650	230	670	740	590
7. Overige kosten	790	480	1.020	1.460	960
Totale kosten	13.680	10.650	12.930	13.720	12.690
<u>Opbrengsten</u>					
1. Groente en vroege aardappelen	13.330	9.900	15.650	15.840	14.180
2. Bloembollen	1.350	1.450	900	1.010	1.100
3. Landbouw	70	-	70	940	210
4. Overige produkten	480	220	130	200	210
5. Mutaties waarde bollenkraam	50	150	110	210	130
6. Overige opbrengsten	120	100	60	260	100
Totale opbrengsten	15.400	11.820	16.920	18.460	15.930
Netto-resultaat	1.720	1.170	3.990	4.740	3.240
Opbrengsten per f. 100,- kosten (gewogen)	113	111	131	134	125
Opbrengsten per f. 100,- kosten (ongewogen)	109	111	133	132	125
Arbeidsinkomen per manjaar	4.600	4.590	5.790	6.240	5.520
Gezinsinkomen uit bedrijf per ondernemer	7.190	6.140	9.710	10.420	8.780
Totaal gezinsinkomen per ondernemer	7.470	6.490	10.100	11.360	9.240

OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN DE OPBRENGSTEN, GEMIDDELD PER BEDRIJF, ALSMEDE HET GEZINSINKOMEN PER ONDERNEMER
EN HET ARBEIDSINKOMEN PER MANJAAR OVER HET TEELTJAAR 1956

	St. Pancras	Langedijk- Zuid	Langedijk- Noord	Heerhugswaard	Totaal
Aantal bedrijven	21	17	41	24	103
<u>Kosten</u>					
1. Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	2.270	1.830	1.980	2.500	2.070
2. Arbeid (betaald en gewaardeerd)	7.990	6.120	7.600	7.990	7.410
3. Onderhoud	500	490	490	620	520
4. Werk door derden	300	270	300	460	320
5. Mest en stro	1.300	1.220	1.180	1.480	1.260
6. Overige materialen	690	370	620	500	560
7. Overige kosten	670	370	1.010	1.430	910
Totale kosten	13.720	10.670	13.180	14.980	13.050
<u>Opbrengsten</u>					
1. Groente en vroege aardappelen	11.330	7.830	8.800	10.320	9.190
2. Bloembollen	1.500	1.940	1.090	1.350	1.360
3. Landbouw	60	-	40	870	180
4. Overige produkten	390	80	40	40	90
5. Mutaties waarde bollenkraam	./. 80	./. 20	-	./. 50	./. 20
6. Overige opbrengsten	60	120	120	120	110
Totale opbrengsten	13.260	9.950	10.090	12.650	10.910
Netto-resultaat	./. 460	./. 720	./. 3.090	./. 2.330	./. 2.140
Opbrengsten per f. 100,- kosten (gewogen)	97	93	77	84	84
Opbrengsten per f. 100,- kosten (ongewogen)	99	87	75	82	82
Arbeidsinkomen per manjaar	3.710	3.570	2.320	2.790	2.800
Gezinsinkomen uit bedrijf per ondernemer	5.640	4.420	3.710	4.600	4.250
Totaal gezinsinkomen per ondernemer	6.020	4.770	4.120	5.360	4.700

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK, DE ARBEIDSBEZETTING EN DE BEDRIJFSRESULTATEN PER HECTARE
BETEELBARE OPPERVLAKTE OVER HET TEELTJAAR 1955

	St. Pancras	Langedijk- Zuid	Langedijk- Noord	Heerhugowaard	Gemiddeld het Geestmerambacht
Aantal bedrijven	21	17	39	24	101
Beteelbare oppervlakte per bedrijf	313 are	231 are	376 are	376 are	337 are
GRONDGEBRUIK: GROENTE. (in %)					
: Sluitkool:					
Vroege kool	15	-	2	2	3
Herfstkool	8	2	2	2	3
Pewaarkool	22	32	39	23	33
Overige groente	6	11	10	13	10
	51	45	53	40	49
VROEGE AARDAPPELEN : Met nateelt	24	34	6	14	13
Zonder nateelt	6	4	17	25	16
	30	38	23	39	29
BLOEMBOLLEN : Tulpen	3	3	-	1	1
Gladiolen	2	2	3	1	3
	5	5	3	2	4
AKKERBOUW : Late aardappelen	10	8	13	6	11
Overig	3	1	5	6	4
	13	9	18	12	15
OVERIGE TEELTEN	1	3	3	7	3
TOTAAL BETEELBAAR	100	100	100	100	100
ARBEIDSBEZETTING (in manjaren)	0,66	0,68	0,52	0,51	0,54
KOSTEN : Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	670	710	530	570	580
Arbeid	2.490	2.620	1.940	1.890	2.100
Materialen en overige kosten	1.210	1.270	960	1.190	1.090
Totale kosten	4.370	4.600	3.430	3.650	3.770
OPBRENGSTEN : Groente en vroege aardappelen	4.260	4.280	4.150	4.210	4.210
Bloembollen	450	690	270	330	370
Overige opbrengsten	180	90	60	360	150
Totale opbrengsten	4.890	5.060	4.480	4.900	4.730
NETTO-RESULTAAT	520	460	1.050	1.250	960
ARBEIDSINKOMEN	3.010	3.080	2.990	3.140	3.060

OVERZICHT VAN HET GRONDGERUUK, DE ARBEIDSBEZETTING EN DE BEDRIJFSRESULTATEN PER HECTARE
BETEELBARE OPPERVLAKTE OVER HET TEELTJAAR 1956

	St. Pancras	Langedijk- Zuid	Langedijk- Noord	Heerhugowaard	Gemiddeld het Geestmerambacht
Aantal bedrijven	21	17	41	24	103
Beteelbare oppervlakte per bedrijf	322 are	231 are	368 are	380 are	336 are
GRONDGERUUK: GROENTE (in %)					
: Sluitkool;					
Vroege kool	15	-	2	2	3
Herfstkool	4	-	2	1	2
Bewaarkool	24	30	40	20	33
Overige groente	7	14	10	12	11
	50	44	54	35	49
VROEGE AARDAPPELEN					
: Met nateelt	20	37	7	14	14
Zonder nateelt	11	4	18	21	16
	31	41	25	35	30
BLOEMBOLLEN					
: Tulpen	3	4	1	1	2
Gladiolen	2	2	3	2	3
	5	6	4	3	5
AKKERBOUW					
: Late aardappelen	8	6	12	12	10
Overig	4	1	2	6	4
	12	7	14	18	14
OVERIGE TEELTEN	2	2	3	9	2
TOTAAL BETEELBAAR	100	100	100	100	100
ARBEIDSBEZETTING (in manjaren)	0,63	0,65	0,53	0,53	0,56
KOSTEN					
: Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	710	790	540	660	620
Arbeid	2.480	2.650	2.070	2.100	2.200
Materialen en overige kosten	1.070	1.190	980	1.170	1.060
Totale kosten	4.260	4.630	3.590	3.930	3.880
OPBRENGSTEN					
: Groente en vroege aardappelen	3.520	3.400	2.400	2.710	2.730
Bloembollen	440	830	300	340	400
Overige opbrengsten	140	30	30	260	90
Totale opbrengsten	4.100	4.260	2.730	3.310	3.220
NETTO-RESULTAAT	7.160	7.370	7.860	7.620	7.660
ARBEIDSINKOMEN	2.320	2.280	1.210	1.480	1.540

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK, DE ARBEIDSBEZETTING EN DE BEDRIJFSRESULTATEN PER HECTARE
BETEELBARE OPPERVLAKE OVER DE TIELTJAREN 1955 EN 1956

	1955				1956			
	grotere bedr.	kleine bedr.	Totaal		grotere bedr.	kleine bedr.	Totaal	
Aantal bedrijven	10	11	21		11	10	21	
Totale kosten per bedrijf	19.460	8.430	13.680		18.510	8.460	13.720	
Beteelbare oppervlakte per bedrijf	433 are	203 are	313 are		415 are	220 are	322 are	
Arbeidsbezetting per bedrijf (in manjaren)	2,87	1,35	2,07		2,69	1,31	2,03	
GRONDGEBRUIK: GROENTE (in %)								
: Sluitkool:								
Vroege kool	12	20	15		14	17	15	
Herfstkool	9	7	8		4	5	4	
Bewaarkool	21	23	22		22	26	24	
Overige groente	5	7	6	51	6	10	7	50
VROEGE AARDAPPELEN								
: Met nateelt	23	26	24		21	19	20	
Zonder nateelt	9	1	6	30	14	6	11	31
BLOEMBOLLEN								
: Tulpen	4	1	3		5	1	3	
Gladiolen	3	1	2	5	2	1	2	5
AKKERBOUW								
: Late aardappelen	10	10	10		9	5	8	
Overig	3	3	3	13	2	8	4	12
OVERIGE TIELTEN	1	1	1		1	2	2	
TOTAAL BETEELBAAR	100	100	100		100	100	100	
ARBEIDSBEZETTING (in manjaren)	0,66	0,66	0,66		0,65	0,59	0,63	
KOSTEN								
: Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten								
Arbeid	700	590	670		770	580	710	
Materialen en overige kosten	2.500	2.480	2.490		2.540	2.370	2.480	
Totale kosten	1.290	1.070	1.210		1.150	900	1.070	
OPBRENGSTEN								
: Groente en vroege aardappelen	4.490	4.140	4.370		4.460	3.850	4.260	
Bloembollen	4.430	3.950	4.260		3.570	3.420	3.520	
Overige opbrengsten	580	190	450		550	210	440	
Totale opbrengsten	240	50	180		180	50	140	
NETTO-RESULTAAT	5.250	4.190	4.890		4.300	3.680	4.100	
ARBEIDSINKOMEN	760	50	520		1.160	1.170	1.160	
	3.260	2.530	3.010		2.380	2.200	2.320	

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK, DE ARBEIDSBEZETTING EN DE BEDRUFRESULTATEN PER HECTARE
BETEELBARE OPPERVLAKTE OVER DE TIELJAREN 1955 EN 1956

	1955			1956		
	grotere bedr.	kleine bedr.	Totaal	grotere bedr.	kleine bedr.	Totaal
Aantal bedrijven	8	9	17	8	9	17
Totale kosten per bedrijf	15.010	6.780	10.650	15.260	6.590	10.670
Beteelbare oppervlakte per bedrijf	299 are	172 are	231 are	313 are	157 are	231 are
Arbeidsbezetting per bedrijf (in manjaren)	2,24	0,98	1,58	2,18	0,92	1,51
GRONDGEBRUIK: GROENTE (in %)						
Sluitkool:	-	-	-	-	-	-
Vroege kool	-	5	2	-	-	-
Herfstkool	27	38	32	27	36	30
Bewaarkool	10	14	11	11	20	14
Overige groente	37	57	45	38	56	44
VROEGE AARDAPPELEN : Met nateelt	35	32	34	39	33	37
Zonder nateelt	6	-	4	5	2	4
BLOEMBOLLEN : Tulpen	5	1	3	5	2	4
Gladiolen	2	3	2	2	2	2
AKKERBOUW : Late aardappelen	9	5	8	7	3	6
Overig	1	1	1	1	2	1
OVERIGE TIELTEN	5	1	3	3	-	2
TOTAAL BETEELBAAR	100	100	100	100	100	100
ARBEIDSBEZETTING (in manjaren)	0,75	0,57	0,68	0,70	0,58	0,65
KOSTEN : Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	736	680	710	790	800	790
Arbeid	2.840	2.280	2.620	2.780	2.420	2.650
Materialen en overige kosten	1.460	990	1.270	1.310	970	1.190
Totale kosten	5.030	3.950	4.600	4.880	4.190	4.630
OPBRENGSTEN : Groente en vroege aardappelen	4.480	3.970	4.280	3.700	2.870	3.400
Bloembollen	940	300	690	1.110	340	830
Overige opbrengsten	150	-	90	50	-	30
Totale opbrengsten	5.570	4.270	5.060	4.860	3.210	4.260
NETTO-RESULTAAT	540	320	460	7.20	7.980	7.370
ARBEIDSINKOMEN	3.380	2.600	3.080	2.760	1.440	2.280

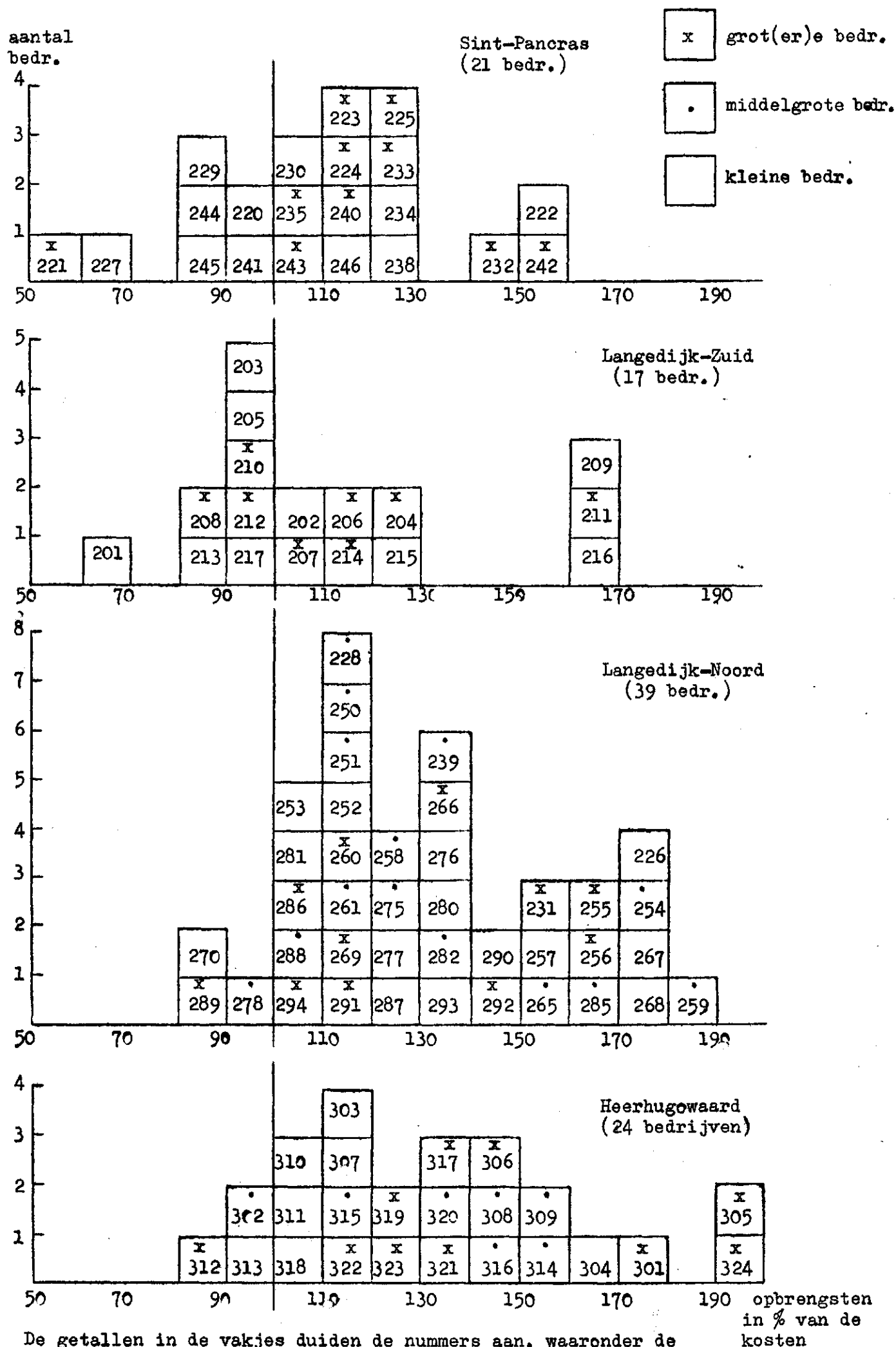
OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK, DE ARBEIDSBEZETTING EN DE BEDRIJFSRESULTATEN PER HECTARE
BETEELBARE OPPERVLAKTE OVER DE TEELTJAREN 1955 EN 1956

	1955				1956			
	bedrijfs grootte			Totaal	bedrijfs grootte			Totaal
	groot	middel	klein		groot	middel	klein	
Aantal bedrijven	11	14	14	39	12	14	15	41
Totale kosten per bedrijf	20.630	11.940	7.880	12.930	20.230	12.230	8.440	13.180
Beteelbare oppervlakte per bedrijf	546 are	361 are	259 are	376 are	508 are	368 are	255 are	368 are
Arbeidsbezetting per bedrijf(in manjaren)	3,05	1,86	1,15	1,95	2,95	1,84	1,24	1,94
GRONDGEBRUIK: GROENTE (in %)								
: Sluitkool :								
: Vroege kool	2	2	3	2	2	1	3	2
: Herfstkool	2	2	1	2	2	2	1	2
: Bewaarkool	36	41	40	39	37	46	39	40
: Overige groente	9	12	12	10	7	12	13	10
: Met nateelt	7	6	3	6	8	8	3	7
: Zonder nateelt	18	13	21	17	23	13	18	18
: Tulpen	1	-	-	-	1	-	-	1
: Gladiolen	4	4	2	3	4	2	3	3
: Late aardappelen	13	16	9	13	13	13	11	12
: Overig	5	3	6	5	1	2	5	2
AKKERBOUW	3	1	3	3	1	1	4	3
OVERIGE TEELTEN	100	100	100	100	100	100	100	100
TOTAAL BETEELBAAR	0,56	0,52	0,44	0,52	0,58	0,50	0,49	0,53
ARBEIDSBEZETTING (in manjaren)								
KOSTEN : Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	590	500	490	530	600	500	490	540
Arbeid	2.110	1.870	1.740	1.940	2.300	1.840	2.000	2.070
Materialen en overige kosten	1.070	940	810	960	1.080	980	820	980
Totale kosten	3.770	3.310	3.040	3.430	3.980	3.320	3.310	3.590
OPBRENGSTEN: Groente en vroege aardappelen	4.360	4.120	3.850	4.150	2.660	2.320	2.060	2.400
Bloembollen	420	150	190	270	510	80	250	300
Overige opbrengsten	20	60	130	60	60	30	30	30
Totale opbrengsten	4.800	4.330	4.170	4.480	3.230	2.430	2.340	2.730
NETTO-RESULTAAT	1.030	1.020	1.130	1.050	7.750	7.890	7.970	7.860
ARBEIDSINKOMEN	3.140	2.890	2.870	2.990	1.550	950	1.030	1.210

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK, DE ARBEIDSBEZETTING EN DE BEDRIJFSRESULTATEN PER HECTARE
BETEELBARE OPPERVLAKTE OVER DE TEELTJAREN 1955 EN 1956

	1955				1956			
	bedrijfsgrootte			Totaal	bedrijfsgrootte			Totaal
	groot	middel	klein		groot	middel	klein	
Aantal bedrijven	10	7	7	24	11	6	7	24
Totale kosten per bedrijf	17.900	12.910	8.580	13.720	20.350	12.430	8.700	14.980
Beteelbare oppervlakte per bedrijf	467 are	377 are	245 are	376 are	517 are	321 are	217 are	380 are
Arbeidsbezetting per bedrijf (in manjaren)	2,32	1,98	1,22	1,90	2,62	1,86	1,25	2,03
GRONDGEBRUIK: GROENTE								
(in %)								
: Sluittkool:								
Vroege kool	3	2	1	2	2	2	-	2
Herfstkool	1	2	4	2	2	-	-	1
Bewaarkool	23	19	31	23	17	23	30	20
Overige groente	11	16	12	13	11	15	13	12
VROEGE AARDAPPELEN : Met nateelt	14	9	18	14	13	12	17	14
Zonder nateelt	20	35	24	25	17	31	27	21
BLOEMBOLLEN : Tulpen	1	-	-	1	1	-	-	1
Gladiolen	2	1	-	1	4	-	-	2
AKKERBOUW : Late aardappelen	8	4	3	6	16	3	6	12
Overig	5	7	5	6	5	7	4	6
OVERIGE TEELTEN	12	5	2	7	12	7	3	9
TOTAAL BETEELBAAR	100	100	100	100	100	100	100	100
ARBEIDSBEZETTING (in manjaren)	0,50	0,53	0,50	0,51	0,54	0,58	0,58	0,53
KOSTEN : Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	640	510	450	570	680	640	570	660
Arbeid	1.850	1.910	1.990	1.890	2.020	2.120	2.370	2.100
Materialen en overige kosten	1.340	1.000	1.060	1.190	1.230	1.110	1.080	1.170
Totale kosten	3.830	3.420	3.500	3.650	3.930	3.870	4.020	3.930
OPBRENGSTEN : Groente en vroege aardappelen	4.300	4.190	4.000	4.210	2.630	2.970	2.680	2.710
Bloembollen	520	140	90	330	460	170	100	340
Overige opbrengsten	580	190	10	360	370	130	-	260
Totale opbrengsten	5.400	4.520	4.100	4.900	3.460	3.270	2.780	3.310
NETTO-RESULTAAT	1.570	1.100	600	1.250	7.470	7.600	7.1240	7.620
ARBEIDSINKOMEN	3.420	3.010	2.590	3.140	1.550	1.520	1.130	1.480

DE SPREIDING DER BEDRIJFSUITKOMSTEN OVER HET TEELTJAAR 1955. ELK VAKJE STELT EEN BEDRIJF VOOR. DE BEDRIJVEN TER LINKERZIJDE VAN DE VERTICALE LIJN WIERPEN VERLIESGEVENDE RESULTATEN AF, DE BEDRIJVEN TER RECHTERZIJDE BOEKTEN GUNSTIGE RESULTATEN.

DE SPREIDING DER BEDRIJFSUITKOMSTEN OVER HET TEELTJAAR 1956. ELK VAKJE STELT EEN BEDRIJF VOOR. DE BEDRIJVEN TER LINKERZIJDE VAN DE VERTICALE LIJN WIERPEN VERLIESGEVENDE RESULTATEN AF, DE BEDRIJVEN TER RECHTERZIJDE BOEKTEN GUNSTIGE RESULTATEN

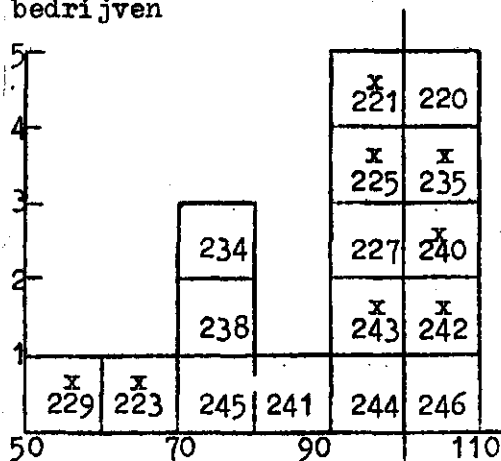
x grot(er)e bedr.

• middelgrote bedr.

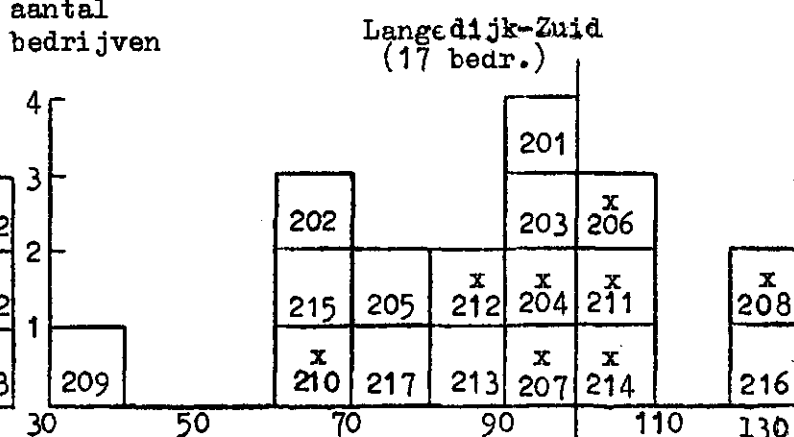
□ kleine bedr.

Sint-Pancras
(21 bedr.)

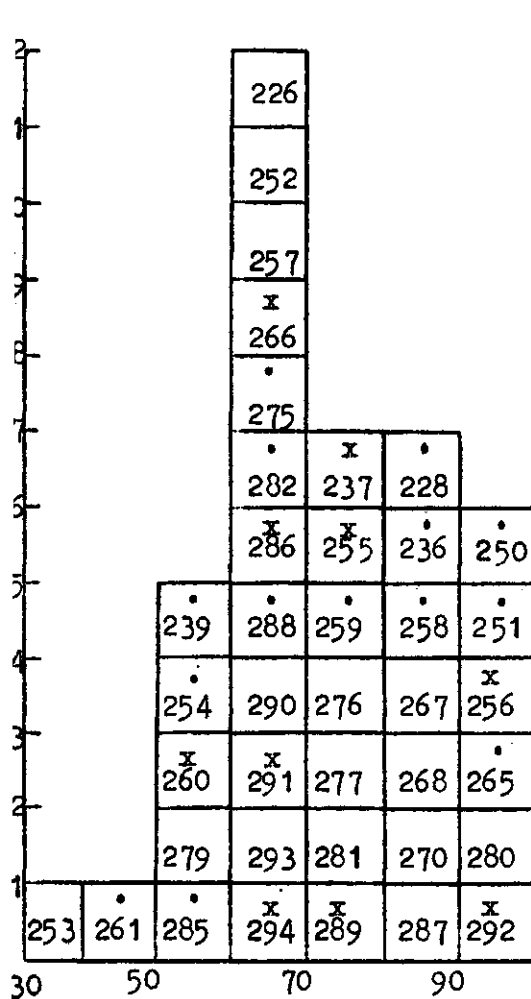
aantal
bedrijven

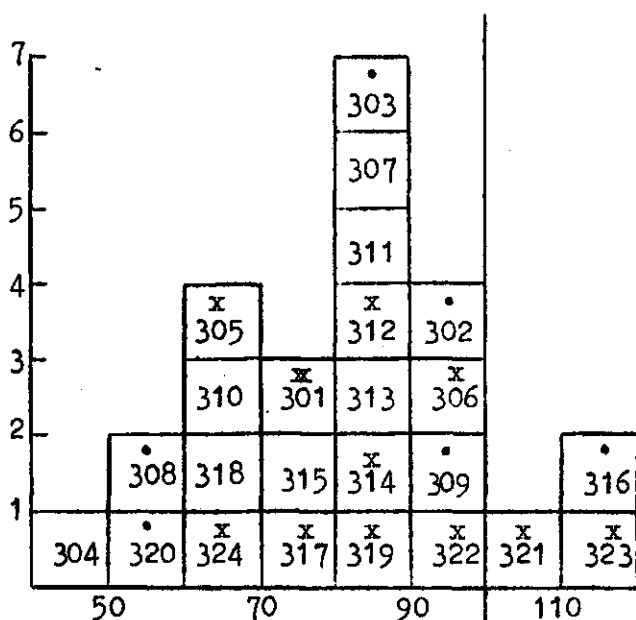
aantal
bedrijven

Langedijk-Noord
(41 bedr.)

Heerhugowaard
(24 bedr.)

opbrengsten in %
van de kosten

opbrengsten in %
van de kosten

aantal bedrijven
(na weging)
1955

1956

Alle bedrijven tezamen
(101 bedr.)

aantal
bedrijven (naweging)

Alle bedrijven tezamen
(103 bedr.)

opbrengsten in % van de kosten

opbrengsten in % van de kosten

OVERZICHT VAN HET INKOMEN PER ONDERNEMER OVER DE TIELTJAREN 1955 EN 1956

Bedrijfsindeling	Aantal be- drijven	Aantal onder- nemers	Netto- bedrijfs- resultaat	Handen- arbeid onder- nemer	Rente meer ingecal- culeerd dan betaald	Inkomen van de onderne- mer uit het be- drijf	Handen- arbeid gezins- leden	Gezinsinkomen			Opgenomen voor privé- doel- einden	Waarvan voor privé- belas- tingen
								uit bedrijf	buiten bedrijf	Totaal		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1955												
Sint Pancras	21	26	1.390	4.400	600	6.390	800	7.190	280	7.470	5.360	860
Langedijk-Zuid	17	18	1.100	4.120	570	5.790	350	6.140	350	6.490	4.940	480
Langedijk-Noord	39	46	3.380	4.300	500	8.180	1.530	9.710	390	10.100	6.090	650
Heerhugowaard	24	26	4.370	4.160	700	9.230	1.190	10.420	940	11.360	6.670	610
Gem. van alle bedrijven	101	116	2.820	4.260	560	7.640	1.140	8.780	460	9.240	5.860	640
1956												
Sint Pancras	21	26	1.370	4.560	660	4.850	790	5.640		geen gegevens		
Langedijk-Zuid	17	18	1.680	4.180	610	4.110	310	4.420	350	4.770	5.620	620
Langedijk-Noord	41	49	1.2.590	4.620	460	2.490	1.220	3.710	410	4.120	7.130	1.180
Heerhugowaard	24	25	1.2.240	4.400	850	3.010	1.590	4.600	760	5.360	7.440	970
Gem. van alle bedrijven	103	118	1.1.870	4.490	580	3.200	1.050	4.250				

Bijlagen rentabiliteitsonderzoek

Het Grootslag

(C 1 t/m C 10)

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK EN DE ARBEIDSBEZETTING GEMIDDELD PER BEDRIJF
OVER HET TEELTJAAR 1955

Het Grootslag

	Bedrijfstype			weinig of geen	Bedrijfs grootte			Totaal
	veel	matig	grote bedrijven		middel- grote bedrijven	kleine bedrijven		
bloembollen								
Aantal bedrijven	20	37	22	11	31	37	79	
Grondgebruik	are	are	are	are	are	are	are	
1. Groente	41	37	28	89	35	21	36	
2. Vroege aardappelen met event. nateelt	131	169	188	280	185	113	165	
3. Bloembollen	115	50	8	151	56	25	55	
4. Zaden	3	5	-	5	4	2	3	
5. Contractteelt voor derden	1	4	1	3	2	1	2	
6. Landbouw en veeteelt	13	10	4	27	6	5	8	
7. Braakland	18	2	-	37	2	-	6	
Totaal beteelbaar	322	277	229	592	290	167	275	
8. Verhuurd	8	7	8	1	4	13	8	
9. Erf, blijvende paden, enz.	20	19	13	31	15	16	17	
Totaal kadastr. opp.	350	303	250	624	309	196	300	
Specificatie van de arbeidsbezetting								
Aantal ondernemers per bedrijf	1,15	1,05	1,09	1,18	1,13	1,02	1,09	
Arbeid v.d. ondernemer(s)(in manj.)	1,19	1,07	1,04	1,19	1,13	1,04	1,09	
Arbeid v.d. gezinsleden (" ")	0,18	0,61	0,29	1,20	0,54	0,07	0,41	
Arbeid v.vast vreemd pers.(" ")	0,53	0,24	0,14	1,13	0,32	-	0,28	
Arbeid v. los vreemd pers.(" ")	0,23	0,10	0,11	0,42	0,13	0,05	0,14	
Totale arbeidsbezetting (" ")	2,13	2,02	1,58	3,94	2,12	1,16	1,92	

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK EN DE ARBEIDSBEZETTING GEMIDDELD PER BEDRIJF
OVER HET TEELTJAAR 1956

Het Grootslag

	Bedrijfstype			Bedrijfs grootte			Totaal
	veel	matig	weinig of geen	grote bedrijven	middel- grote bedrijven	kleine bedrijven	
bloembollen							
Aantal bedrijven	17	39	20	10	31	35	76
<u>Grondgebruik</u>							
1. Groente	46	46	40	80	58	22	45
2. Vroeg aardappelen met event. nateelt	126	173	201	295	193	114	170
3. Bloembollen	120	49	11	142	60	25	55
4. Zaden	-	2	2	-	1	3	1
5. Contractteelt voor derden	4	3	6	10	2	4	4
6. Landbouw en veeteelt	25	6	3	43	3	5	9
7. Braakland	7	1	2	17	1	-	3
Totaal beteelbaar	328	280	265	587	318	173	287
8. Verhuurd	15	6	5	14	1	12	7
9. Erf, blijvende paden, enz.	20	20	14	35	17	16	19
Totaal kadastr. opp.	363	306	284	636	336	201	313
<u>Specificatie van de arbeidsbezetting</u>							
Aantal ondernemers per bedrijf	1,06	1,03	1,15	1,00	1,13	1,03	1,07
Arbeid v.d. ondernemer(s)(in manj.)	1,14	1,07	1,10	1,06	1,15	1,05	1,09
Arbeid v.d. gezinsleden (")	0,32	0,53	0,39	1,32	0,55	0,10	0,44
Arbeid v.vast vreemd pers.(" ")	0,64	0,24	0,14	1,30	0,32	0,01	0,30
Arbeid v. los vreemd pers.(" ")	0,28	0,14	0,15	0,45	0,23	0,05	0,18
Totale arbeidsbezetting (" ")	2,38	1,98	1,78	4,13	2,25	1,21	2,01

Bijlage C 3

OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN DE OPBRENGSTEN, GEMIDDELD PER BEDRIJF, ALSMEDE VAN HET GEZINSINKOMEN PER ONDERNEMER EN HET ARBEIDSINKOMEN PER MANJAAR (OVER HET TEELTJAAR 1955)

Het Grootslag

	Bedrijfstype			Bedrijfsgröotte			Totaal
	veel	matig	weinig of geen	grote bedrijven	middel- grote bedrijven	kleine bedrijven	
bloembollen							
Aantal bedrijven	20	37	22	11	31	37	79
Kosten							
1. Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	3390	2130	1490	5650	2380	1170	2270
2. Arbeid (betaald en gewaardeerd)	8750	7770	6150	15480	8270	4630	7570
3. Onderhoud	700	550	490	1260	580	360	570
4. Werk door derden	490	200	180	220	430	150	270
5. Mest en stro	1620	1320	1270	2990	1480	830	1380
6. Overige materialen	780	620	520	1460	700	340	640
7. Overige kosten	1290	740	460	1840	830	440	790
Totale kosten	17020	13330	10560	28900	14670	7920	13490
Opbrengsten							
1. Groente en vroege aardappelen	5640	9270	10970	15840	9540	6140	8820
2. Bloemen	-	10	-	-	-	10	-
3. Bloembollen	16020	5940	1430	21200	7510	2860	7240
4. Landbouw en veeteelt	70	10	-	30	10	40	20
5. Overige produkten	110	120	-	190	60	70	80
6. Mutaties waarde bollenkraam	930	520	200	1660	610	140	530
7. Overige opbrengsten	90	90	70	130	70	70	100
Totale opbrengsten	22860	15960	12670	39050	17800	9330	16790
Netto-resultaat	5840	2630	2110	10150	3130	1410	3300
Opbrengsten per f.100,- kosten (gewogen)	134	120	120	135	121	118	124
Opbrengsten per f.100,- kosten (ongewogen)	132	119	117	135	123	117	122
Arbeidsinkomen (per manjaar)	6850	5150	5240	6500	5380	5200	5650
Gezinsinkomen uit bedrijf per ondernemer	10550	9140	6880	17600	8920	5870	8890
Totaal gezinsinkomen per ondernemer	11720	9800	7500	17950	10020	6520	9670

Bijlage C 4
OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN DE OPBRENGSTEN, GEMIDDELD PER BEDRIJF, ALSMEDE VAN HET
GEZINSINKOMEN PER ONDERNEMER EN HET ARBEIDSINKOMEN PER MANJAAR (OVER HET TEELTJAAR 1956)

Het Grootslag

	Bedrijfstype				Bedrijfsgrrootte				Totaal	
	veel	matig	weinig of geen	bloembollen			grote bedrijven	middel- grote bedrijven		kleine bedrijven
Aantal bedrijven	17	39	20		10	31	35	76		
Kosten										
1. Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	3610	2300	1690		6410	2480	1250	2430		
2. Arbeid (betaald en gewaardeerd)	9870	7930	7250		16780	9010	5010	8190		
3. Onderhoud	710	620	500		1310	670	360	610		
4. Werk door derden	710	210	250		620	400	190	330		
5. Mest en stro	1860	1480	1390		4030	1540	830	1540		
6. Overige materialen	800	600	510		1640	660	280	620		
7. Overige kosten	1120	700	390		1680	680	470	710		
Totale kosten	18680	13840	11980		32470	15440	8390	14430		
Opbrengsten										
1. Groente en vroege aardappelen	6090	9880	11830		18060	10980	5840	9540		
2. Bloemen	-	-	-		-	-	-	-		
3. Bloembollen	15490	7060	1170		22900	6710	3570	7400		
4. Landbouw en veeteelt	80	-	-		./60	-	50	20		
5. Overige produkten	-	80	-		-	10	70	40		
6. Mutaties waarde bollenkraam	440	./90	210		370	160	./10	110		
7. Overige opbrengsten	130	50	60		140	70	70	70		
Totale opbrengsten	22230	16980	13270		41410	17930	9590	17180		
Netto-resultaat										
Opbrengsten per f.100,- kosten(gewogen)	3550	3140	1290		8940	2490	1200	2750		
Opbrengsten per f.100,- kosten(ongewogen)	119	123	111		128	116	114	119		
Arbeidsinkomen (per manjaar)	118	121	108		127	116	116	117		
Gezinsinkomen uit bedrijf per ondernemer	5640	5600	4800		6240	5100	5130	5440		
Totaal gezinsinkomen per ondernemer	9690	9980	6560		20250	8720	6020	8940		
Totaal gezinsinkomen per ondernemer	10190	10670	7300		21100	9510	6510	9610		

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK, DE ARBEIDSBEZETTING EN DE BEDRIJFSRESULTATEN PER HA
BETEELBARE OPPERVLAKTE OVER HET TEELTJAAR 1955

Het Grootslag

	Bedrijfstype			Bedrijfs grootte				Totaal
	veel	matig	weinig of geen	grote bedrijven	middel- grote- bedrijven	kleine bedrijven		
						bloembollen		
Aantal bedrijven	20	37	22	11	31	37	79	
Beteelbare oppervlakte per bedrijf	322	277	229	592	290	167	275	
Grondgebruik: groente (in aren)	13	14	13	15	12	13	14	
vroeg aardappelen:								
met nateelt	22	50	80	33	54	57	49	
zonder nateelt	19	11	2	14	10	10	11	
bloembollen:								
tulpen	16	9	2	12	9	8	9	
gladiolen	13	8	-	9	7	6	7	
overige soorten	6	1	2	4	3	1	4	
overige tuinbouwteelten	1	3	-	2	2	2	2	
landbouw en veeteelt	4	3	1	5	2	3	2	
braakland	6	1	-	6	1	-	2	
totaal beteelbaar	100	100	100	100	100	100	100	
Arbeidsbezetting (in manjaren)	0,66	0,73	0,69	0,67	0,73	0,69	0,70	
Kosten: afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten arbeid	1060 2720 1510	770 2800 1240	650 2690 1280	950 2610 1320	820 2850 1390	700 2760 1260	830 2750 1330	
materialen en overige kosten								
totale kosten	5290	4810	4620	4880	5060	4720	4910	
Opbrengsten: groente en vroeg aard. bloembollen	1750 5280	3350 2340	4800 710	2670 3860	3290 2800	3660 1790	3210 2820	
overige opbrengsten	80	70	30	60	50	110	80	
totale opbrengsten	- 7110	5760	5540	6590	6140	5560	6110	
Netto-resultaat	1820	950	920	1710	1080	840	1200	
Arbeidsinkomen	4540	3750	3610	4320	3930	3600	3950	

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK, DE ARBEIDSBEZETTING EN DE BEDRIJFSRESULTATEN PER HA
 BETEELBARE OPPERVLAKTE OVER HET TEELTJAAR 1956

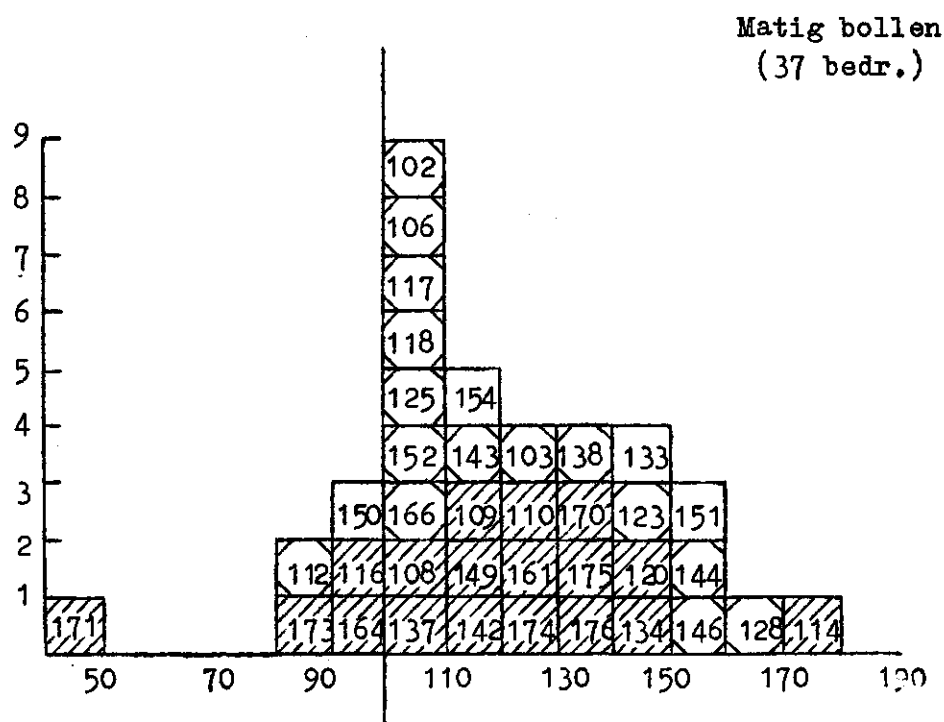
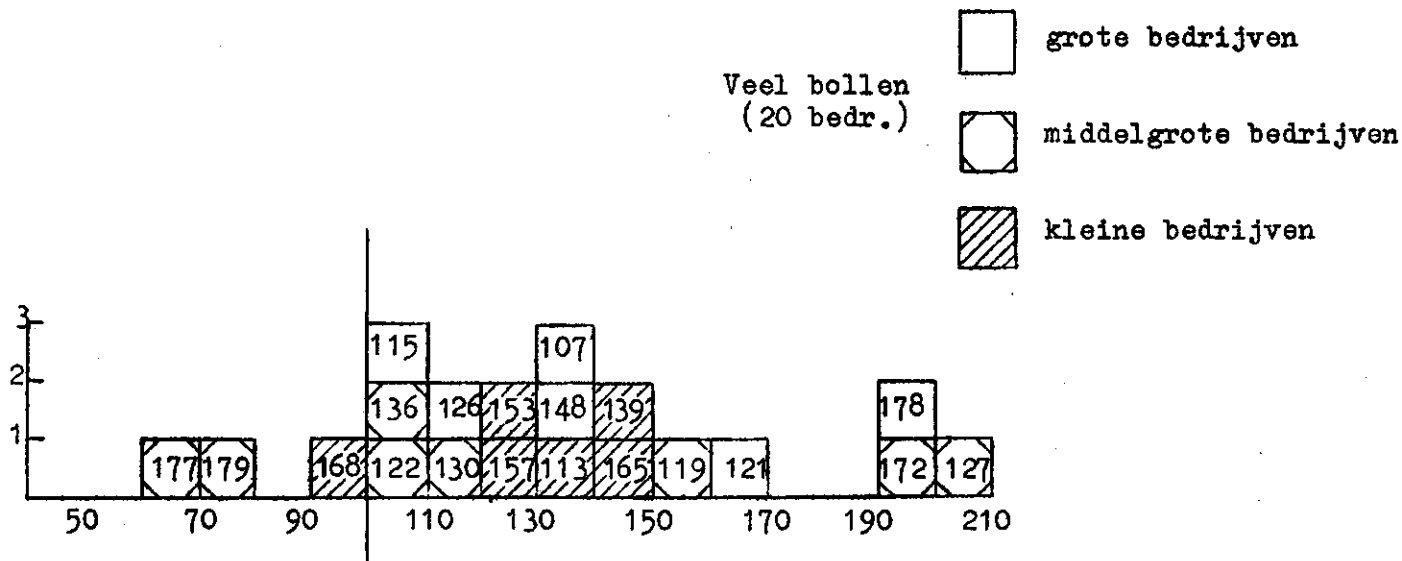
Bijlage C 6

Het Grootslag

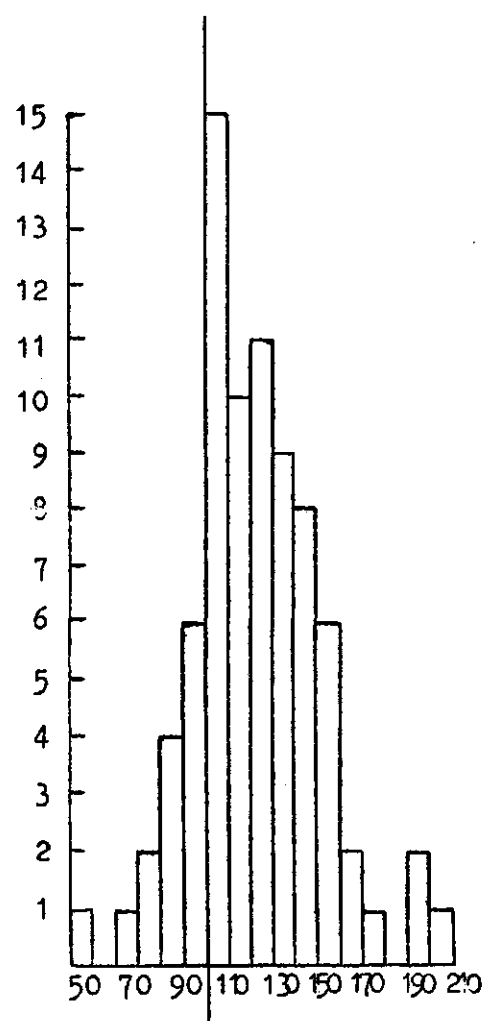
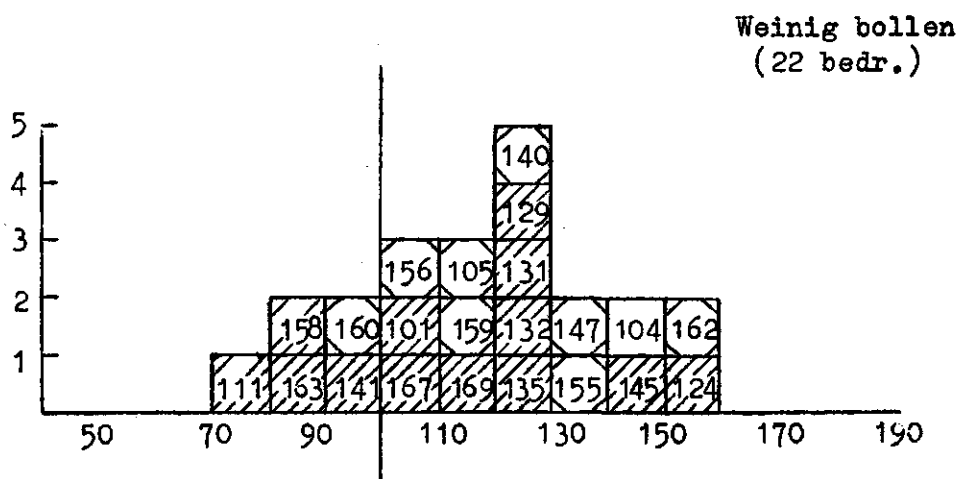
	Bedrijfstype			Bedrijfsgrcotte			Totaal
	veel	matig	weinig of geen	grote bedrijven	middel- grote bedrijven	kleine bedrijven	
bloembollen							
Aantal bedrijven	17	39	20	10	31	35	76
Beteelbare oppervlakte per bedrijf	328	280	265	587	318	173	287
Grondgebruik: groente (in aren)	14	16	15	14	18	15	16
	18	50	71	36	50	52	48
	20	12	5	14	11	13	12
	17	10	2	12	9	9	10
	13	5	-	6	7	4	6
	7	2	2	6	2	2	3
	37	17	4	24	18	15	19
	1	2	3	2	1	3	1
	8	2	1	7	1	2	3
	2	1	1	3	1	-	1
totaal beteelbaar	100	100	100	100	100	100	100
Arbeidsbezetting (in manjaren)	0,73	0,71	0,68	0,70	0,71	0,70	0,70
Kosten: afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten arbeid	1100	820	640	1090	780	720	850
	3010	2830	2740	2860	2830	2900	2850
	1590	1290	1140	1580	1250	1230	1330
totale kosten	5700	4940	4520	5530	4860	4850	5030
Opbrengsten: groente en vroege aard. bloembollen	1860	3530	4460	3080	3450	3380	3320
	4850	2490	520	3960	2160	2060	2620
	50	40	-	10	20	70	30
overige opbrengsten	6760	6060	4980	7050	5630	5510	5970
totale opbrengsten	1060	1120	460	1520	770	660	940
Netto-resultaat	4070	3950	3200	4380	3600	3560	3790
Arbeidsinkomen							

DE SPREIDING DER BEDRIJFSUITKOMSTEN OVER HET TEELTJAAR 1955

Elk vakje stelt een bedrijf voor. De bedrijven ter linkerzijde van de verticale lijn wierpen verliesgevende resultaten af, de bedrijven ter rechterzijde boekten gunstige resultaten. De getallen in de vakjes duiden de nummers aan, waaronder de onderscheiden bedrijven in het onderzoek zijn opgenomen.

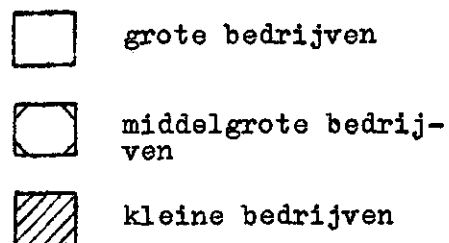

Alle bedrijven
tezamen
79 bedrijven.

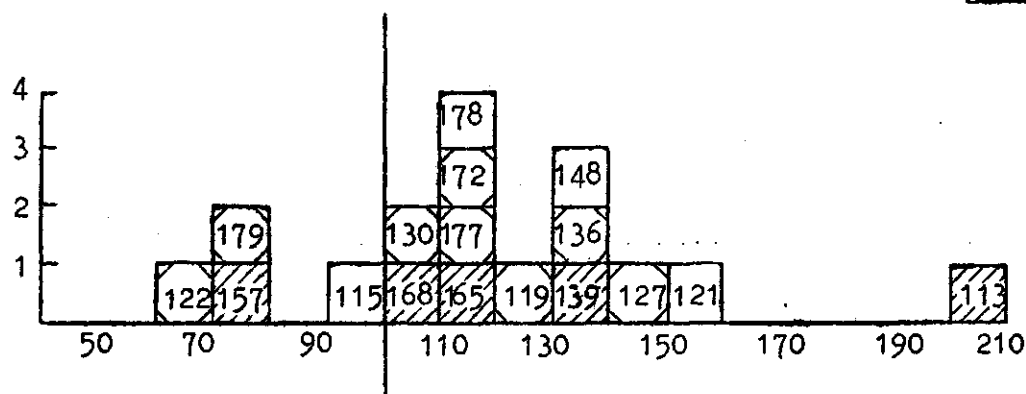

DE SPREIDING DER BEDRIJFSUITKOMSTEN OVER HET TEELTJAAR 1956

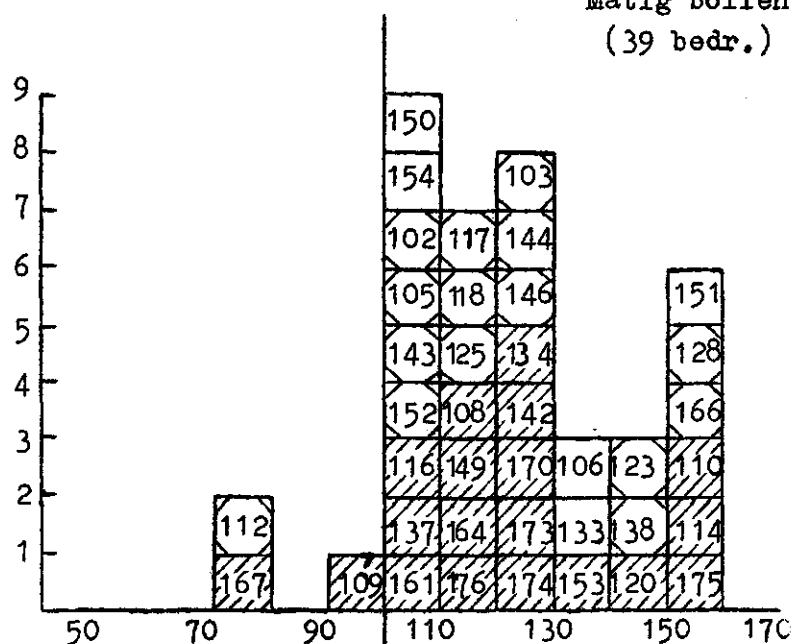
Elk vakje stelt een bedrijf voor. De bedrijven ter linkerzijde wierpen verliesgevende resultaten af, de bedrijven ter rechterzijde boekten gunstige resultaten. De getallen in de vakjes duiden de nummers aan, waaronder de onderscheiden bedrijven in het onderzoek zijn opgenomen.

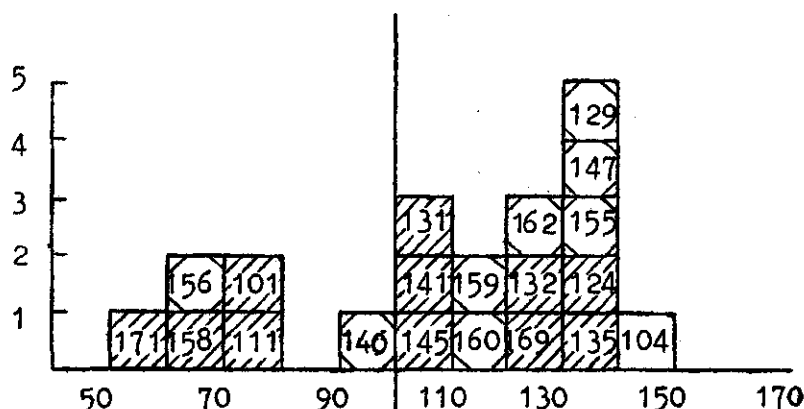
Veel bollen
(17 bedr.)

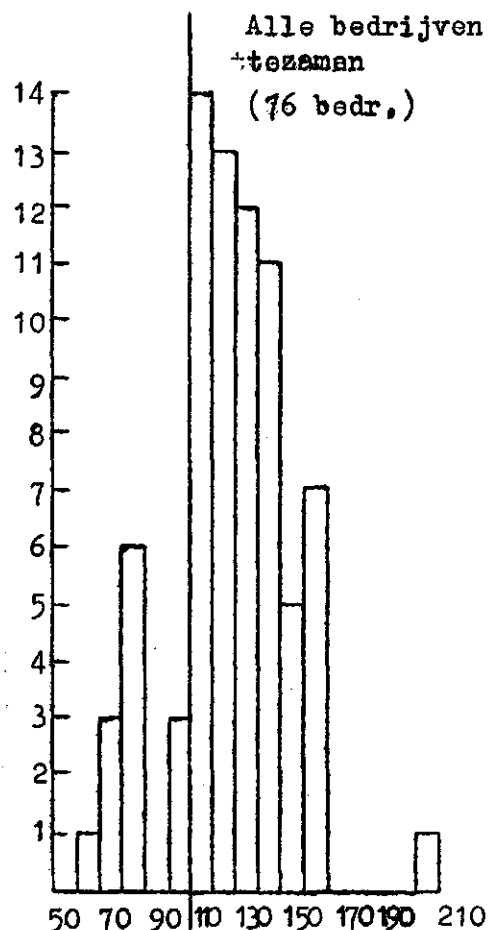
Matig bollen
(39 bedr.)

Weinig bollen
(20 bedr.)

Alle bedrijven
t tezamen
(76 bedr.)

Bijlage C 9

OVERZICHT VAN HET INKOMEN PER ONDERNEMER OVER HET TIELTJAAR 1955

Het Grootslag

Bedrijfsindeling	Aantal be- drijven	Aantal onder- nemers	Netto- be- drijfs- resul- taat	Handen- arbeid onder- nemer	Rente meer in- gecalcu- leerd dan be- taald	Inkomen van de onder- nemer uit het bedrijf	Handen- arbeid gezins- leden	Gezinsinkomen			Opge- men privé- doel- einden	Waarvan voor privé- belas- tingen
								uit bedrijf	buiten bedrijf	totaal		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
a. <u>Bedrijfsfatype</u> veel bollen middelmatig bollen weinig of geen bollen	20	23	5070	4060	850	9980	570	10550	1170	11720	7440	610
	37	39	2500	4000	690	7190	1950	9140	660	9800	7000	410
	22	24	1940	3750	390	6080	800	6880	620	7500	5260	210
b. <u>Bedrijfsgröoite</u> grote bedrijven middelgrote bedrijven kleine bedrijven	11	13	8590	4030	1730	14350	3250	17600	350	17950	10430	1130
	31	35	2770	3920	580	7270	1650	8920	1100	10020	7120	390
	37	38	1370	3950	330	5650	220	5870	650	6520	4890	180
Gem. v. alle bedrijven	79	86	3030	3950	650	7630	1260	8890	780	9670	6640	410

Bijlage C 10

OVERZICHT VAN HET INKOMEN PER ONDERNEMER OVER HET TEELTJAAR 1956

Het Grootslag

Bedrijfsindeling	Aantal be- drijven	Aantal onder- nemers	Netto- be- drijfs- resul- taat	Handen- arbeid onder- nemer	Rente meer in- gecalcu- leerd dan be- taald	Inkomen van de onder- nemer uit het bedrijf	Handen- arbeid gezins- leden	Gezinsinkomen			Opgenomen voor privé- doel- einden	Waarvan voor privé- belas- tingen
								ult bedrijf	buiten bedrijf	totaal		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
a. <u>Bedrijfstype</u>												
veel bollen	17	18	3350	4490	840	8680	1010	9690	500	10190	8210	970
middelmatig bollen	39	40	3060	4330	750	8140	1840	9980	690	10670	8260	1010
weinig of geen bollen	20	23	1120	3950	400	5470	1090	6560	740	7300	6000	440
b. <u>Bedrijfsgrootte</u>												
grote bedrijven	10	10	8940	4570	2210	15720	4530	20250	850	21100	15000	3700
middelgrote bedrijven	31	35	2200	4220	590	7010	1710	8720	790	9510	7640	590
kleine bedrijven	35	36	1170	4210	320	5700	320	6020	490	6510	5520	280
Gem. v. alle bedrijven	76	81	2580	4260	660	7500	1440	8940	670	9610	7610	840

L.E.I.

2011

Bijlagen rentabiliteitsonderzoek

Avenhorn-Berkhout

(D 1 t/m D 5)

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK EN DE ARBEIDSBEZETTING GEMIDDELD PER BEDRIJF
OVER DE TEELTJAREN 1955 EN 1956

Avenhorn-Berkhout

	1955			1956		
	veel bloembollen	weinig bloembollen	Totaal	veel bloembollen	weinig bloembollen	Totaal
Aantal bedrijven	21	18	39	21	17	38
Grondgebruik						
1. Groente	are 81	are 131	are 104	are 88	are 138	are 110
2. Vroege aardappelen met event. nateelt	73	124	97	72	116	92
3. Bloembollen	42	19	31	43	21	34
4. Zaden	-	6	3	-	-	-
5. Contractteelt voor derden	-	10	5	-	12	5
6. Landbouw en veeteelt	-	2	1	1	3	2
Totaal beteelbaar	196	292	241	204	290	243
7. Verhuurd	19	20	19	24	21	23
8. Erf, blijvende paden, enz.	15	15	15	10	15	12
Totale kadastr. opp.	230	327	275	238	326	278
Specificatie van de arbeidsbezetting						
Aantal ondernemers per bedrijf	1,10	1,22	1,15	1,05	1,06	1,05
Arbeid v.d. ondernemer(s)(in manj.)	1,13	1,14	1,14	1,11	1,06	1,09
Arbeid v.d. gezinsleden (" ")	0,23	0,41	0,31	0,25	0,47	0,35
Arbeid v.vast vreemd pers.(" ")	0,25	0,21	0,23	0,20	0,44	0,30
Arbeid v. los vreemd pers.(" ")	0,14	0,07	0,11	0,16	0,08	0,13
Totale arbeidsbezetting (" ")	1,75	1,83	1,79	1,72	2,05	1,87

Bijlage D 2
OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN DE OPBRENGSTEN, GEMIDDELD PER BEDRIJF, ALSMEDE VAN HET
GEZINSINKOMEN PER ONDERNEMER EN HET ARBEIDSINKOMEN PER MANJAAR (OVER DE TEELTJAREN 1955 EN 1956)
Avenhorn-Berkhout

	1955			1956		
	veel bloembollen		Totaal	veel bloembollen		Totaal
	21	18		21	17	
Aantal bedrijven	21	18	39	21	17	38
Kosten						
1. Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	1850	1970	1910	2060	2450	2240
2. Arbeid (betaald en gewaardeerd)	6750	6890	6810	7020	8000	7450
3. Onderhoud	360	460	400	530	500	520
4. Werk door derden (incl.contr.teelt door derden)	300	310	310	390	380	380
5. Mest en stro	770	820	790	690	760	720
6. Overige materialen	920	1170	1040	980	1260	1100
7. Overige kosten	860	860	860	850	900	880
Totale kosten	11810	12480	12120	12520	14250	13290
Opbrengsten						
1. Groente en vroege aardappelen	7680	10360	8920	6690	9500	7950
2. Bloembollen	8500	4330	6580	8950	6110	7680
3. Mutaties waarde bollenkraam	680	680	680	110	330	210
4. Overige produkten	-	140	60	-	10	10
5. Overige opbrengsten	160	460	300	230	430	310
Totale opbrengsten	17020	15970	16540	15980	16380	16160
Netto-resultaat	5210	3490	4420	3460	2130	2870
Opbrengsten per f.100,- kosten (gewogen)	144	128	136	128	115	122
Opbrengsten per f.100,- kosten (ongew.)	144	125	136	128	115	122
Arbeidsinkomen (per manjaar)	6830	5660	6280	6090	4930	5520
Gezinsinkomen uit bedrijf (per ondernemer)	10290	8320	9330	9260	8270	8820
Totaal gezinsinkomen (per ondernemer)	10050	8080	9090	9990	8450	9300

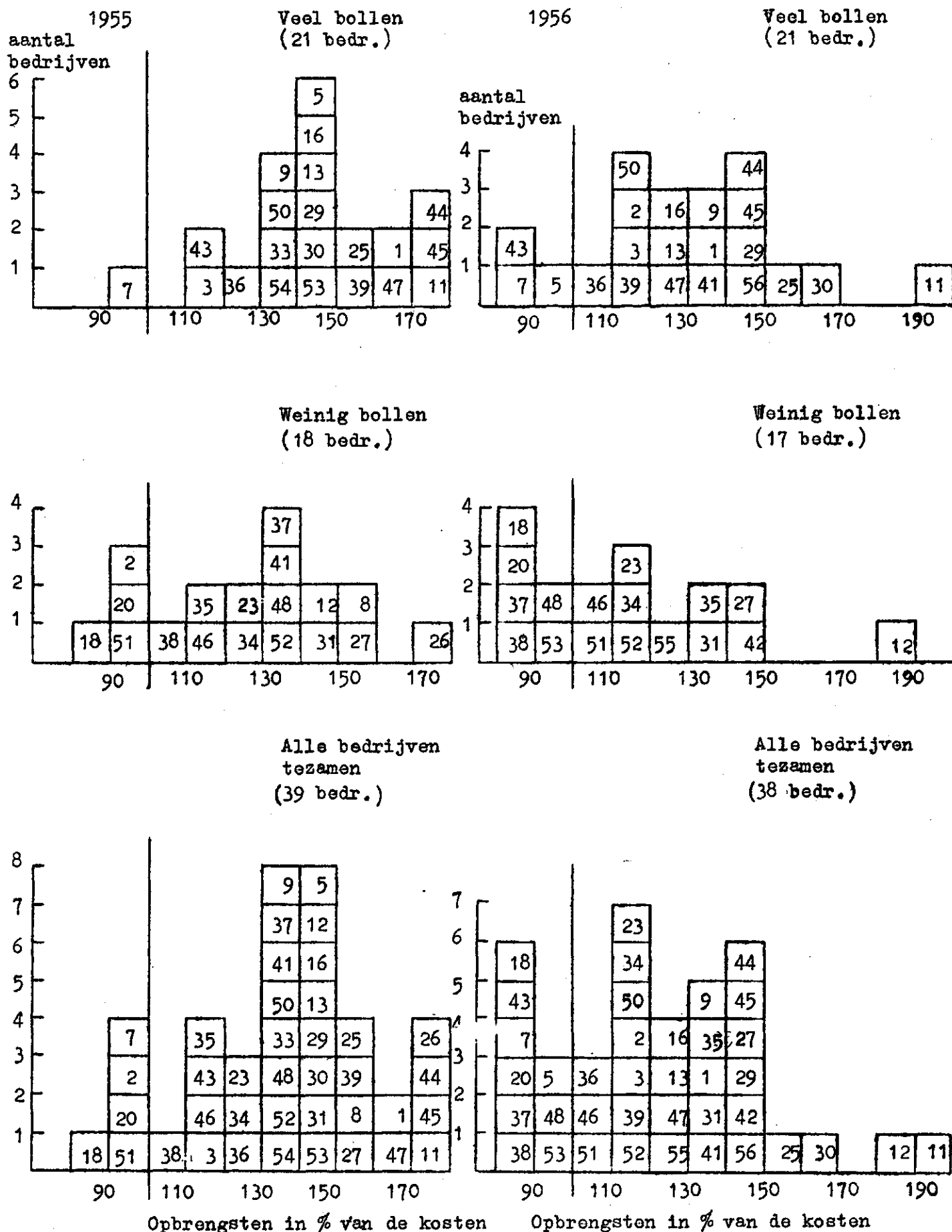
OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK, DE ARBEIDSBEZETTING EN DE BEDRIJFSRESULTATEN PER HA
BETEELBARE OPPERVLAKTE OVER DE TEELTJAREN 1955 EN 1956

Avenhorn-Berkhout

	1955			1956		
	veel		Totaal	veel		Totaal
	bloembollen	weinig		bloembollen	weinig	
Aantal bedrijven	21	18	39	21	17	38
Beteelbare oppervlakte per bedrijf	196	292	241	204	290	243
Grondgebruik: groente: sluitkool	9	12	11	7	6	7
(in aren)	12	9	10	10	11	10
kroten						
uien en	6	9	8	8	12	10
sjalotten	7	7	7	10	11	11
wortelen	5	3	4	5	4	4
augurken	2	7	5	3	5	4
overige groenten		47	45	43	49	46
vroeg aardappelen:						
met nateelt	8	9	10	10	2	6
zonder nateelt	29	34	30	25	37	32
bloembollen: tulpen	18	6	11	18	7	12
ov.soorten	4	-	2	4	-	1
overige teelten	22	6	13	22	7	13
totaal beteelbaar	100	100	100	100	100	100
Arbeidsbezetting (in manjaren)	0,89	0,63	0,74	0,91	0,75	0,82
Kosten: afschrijving rente, pacht,						
grond- en polderlasten	950	670	790	1010	850	920
arbeid	3440	2360	2820	3440	2760	3070
materialen en overige kosten	1630	1240	1420	1690	1300	1480
totale kosten	6020	4270	5030	6140	4910	5470
Opbrengsten: groente en vroeg aard.	3920	3550	3700	3280	3280	3270
bloembollen	4690	1710	3010	4440	2220	3250
overige opbrengsten	80	210	150	110	150	130
totale opbrengsten	8690	5470	6860	7830	5650	6650
Netto-resultaat	2670	1200	1830	1690	740	1180
Arbeidsinkomen	6110	3560	4650	5130	3500	4250

DE SPREIDING DER BEDRIJFSUITKOMSTEN OVER DE TEELTJAREN 1955 EN 1956

Elk vakje stelt een bedrijf voor. De bedrijven ter linkerzijde van de verticale lijn wierpen verliesgevend resultaten af, de bedrijven ter rechterzijde daarvan boekten gunstige resultaten.

De getallen in de vakjes duiden de nummers aan, waaronder de onderscheiden bedrijven in het onderzoek zijn opgenomen.

Bijlage D 5
OVERZICHT VAN HET INKOMEN PER ONDERNEMER OVER DE TIELTJAREN 1955 EN 1956

Avenhorn-Berkhout

Bedrijfsindeling	Aantal bedrijven	Aantal ondernemers	Netto-bedrijfsresultaat	Handenarbeid ondernemer	Rente meer ingecaluleerd dan betaald	Inkomen van de ondernemer uit het bedrijf	Handenarbeid gezinsleden	Gezinsinkomen			Opgenomen voor privédoel-einden	Waarvan voor privébelastingen	
								uit bedrijf	buiten bedrijf	totaal			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1955 Bedrijven met veel bollen Bedrijven met weinig bollen Gemiddelde van alle bedrijven	21	23	4.760	4.060	760	9.580	710	10.290	./.	240	10.050	7.200	710
	18	22	2.850	3.650	710	7.210	1.110	8.320	./.	240	8.080	6.520	530
	39	45	3.820	3.860	750	8.430	900	9.330	./.	240	9.090	6.870	630
1956 Bedrijven met veel bollen Bedrijven met weinig bollen Gemiddelde van alle bedrijven	21	22	3.300	4.390	700	8.390	870	9.260		730	9.990	7.960	1070
	17	18	2.010	4.110	590	6.710	1.560	8.270		180	8.450	7.310	1220
	38	40	2.720	4.270	650	7.640	1.180	8.820		480	9.300	7.670	1140

Bijlagen onderzoek naar de financiële positie

(E, F en G)

DE FINANCIËLE POSITIE EN STRUCTUUR VAN HET TUINBOUWBEDRIJF BIJ HET BEGIN VAN HET TIELJAAR 1957¹⁾ (UITGEDRUKT IN GLD. GEMIDDELD PER BEDRIJF)

Groep	Aantal bedrijven	Bezittingen										Financiering							Jaar-kostenboek-jaar 1956	Renta-blijft 1956 (gew.)	Nieuw-waarde overige duurz. prod.midd.v.waarde (kolom 4)	Economische boekwaarde (kolom 4) in % v.d. verv.waarde (kolom 20)	Kengetallen fin.positie (gewogen gemiddelden)		
		grond	overige duurz. prod. midd.	woning	levende inventaris	veid-inventaris	beleg-gingen buiten bedrijf	vlo-tende en li-quide middelen	to-taalt	kort-krediet	leningen van				eigen vermogen	to-taalt	blijft op lange termijn	op korte termijn					(3)		
											fam-tille-leden	particulieren	B.L.B. instellingen	andere instellingen											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
Groepering in bedrijfstgrootteklassen per subgebied St.Pancras																									
grotere bedrijven	10	4700	11900	7200	2100	4500	6000	21500	57900	200	2800	400	200	900	53400	57900	19500	97	25500	47	92	126	112		
kleine bedrijven	11	4200	5200	3300	300	1500	6700	4200	25400	300	100	1300	800	100	22900	25400	8400	97	10100	52	90	117	77		
Totaal	21	4400	8400	5100	1200	2900	6400	12500	40900	200	1400	900	500	500	37400	40900	13700	97	17400	48	91	123	100		
Langedijk-Zuid																									
grotere bedrijven	8	3000	6300	3800	1900	4200	2000	4200	25400	800	300	700	300	200	23100	25400	15300	100	12600	50	91	31	22		
kleine bedrijven	9	8800	3900	4900	300	1300	1400	5000	25600	100	100	100	200	100	25000	25600	6600	80	9400	41	98	128	64		
Totaal	17	6100	5000	4300	1100	2700	1700	4600	25500	400	200	400	200	200	24100	25500	10700	93	10900	46	94	63	29		
Langedijk-Noord																									
grote bedrijven	12	11000	15600	7100	1400	1500	4100	18200	58900	1300	900	2300	2100	-	52300	58900	20900	81	25700	61	89	88	50		
middelgrote bedrijven	14	3900	7000	4900	200	1100	600	7200	24900	600	1300	200	1600	500	20700	24900	12200	74	13800	50	83	25	17		
kleine bedrijven	15	5600	5900	4500	200	900	100	5600	22800	500	1500	1700	1700	500	16900	22800	8400	71	10800	54	74	14	24		
Totaal	41	6600	9100	5400	500	1200	1500	9800	34100	700	1300	1400	1800	400	28500	34100	13100	77	16200	56	84	51	33		
Heerhugowaard																									
grote bedrijven	11	12800	15900	5200	2000	1200	2700	12600	52400	1100	3700	4800	1800	1000	40000	52400	20400	88	22800	70	76	28	16		
middelgrote bedrijven	6	8600	11000	4400	100	200	1800	18900	45000	1600	3200	-	-	-	40200	45000	12400	85	18800	58	89	133	97		
kleine bedrijven	7	10500	4000	5300	200	300	200	3400	23900	600	1100	2900	600	-	18700	23900	8700	70	9800	40	78	17	9		
Totaal	24	11100	11200	5000	1000	700	1700	11500	42200	1100	2800	3100	1000	400	33800	42200	15000	84	18000	62	80	44	29		
Totaal generaal																									
eigendomsbedrijven	28%	14700	10700	6100	1000	1100	2800	9400	45800	800	2600	3400	2100	-	36900	45800	12400		18300	59	81	59	47		
gemengde bedrijven	4%	6400	9100	5300	900	1800	2000	9900	35400	800	1100	800	400	500	31800	35400	13400		16700	54	90	71	38		
pachtbedrijven	28%	500	5600	3900	500	1900	1800	8400	22600	400	500	500	1300	500	19400	22600	13000		11300	50	86	47	38		
Totaal	100%	7000	25000	5100	800	1600	2200	9400	34600	700	1300	1400	1200	400	29600	34600	13000	84	15600	55	86	61	41		

1) I.a.v. het gebied St.Pancras en 6 bedrijven van Langedijk-Noord bij het begin van 1956.

Bijlage F

Bijlage F

DE FINANCIËLE POSITIE EN STRUKTUUR VAN HET TUINBOUWBEDRIJF
PER 1 MEI 1957 (UITGEDRUKT IN GULDENS GEMIDDELD PER BEDRIJF)

Groep	Aantal be- drijven	B e z i t t i n g e n								F i n a n c i e r i n g								Jaar- kosten boek- jaar	Rentabi- liteit 1956 (gew.)	Nieuw- waarde overige duurzame prod.midd. (kolom 4)	Econo- mische boekw. (kol. 4) in % v.d. verv. w. (kol. 20)	Kengetallen fin.positie (gewogen gemiddelden)		
		grond	ov. duurz. prod. midd.	woning	leven- de in- ven- taris	veld- inven- taris	beleg- gingen buiten be- drijf	vlot- tende li- quide midde- len	totaal	kort krediet	leningen van:				eigen ka- pitaal	totaal								
											fam.- leden	parti- cu- lieren	B.L.B. instel- lingen	andere instel- lingen										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Bedrijfstype																								
	Veel bollen	21	8000	9100	8600	4200	4100	2900	9400	46300	300	4600	500	2700	1200	37000	46300	12500	128	13000	70	80	87	61
Weinig bollen	17	8600	11800	8000	2800	4200	2200	9200	46800	500	4900	1800	5000	1800	32800	46800	14200	115	15600	76	70	44	47	
Eigendom bedr.	20	12600	9400	7600	3600	3800	4000	11000	52000	300	4300	900	3000	200	43300	52000	12500	123	14100	67	83	115	78	
Gemengde bedr.	13	4900	14200	9900	4100	4700	900	8500	47200	600	6800	1800	5900	3000	29100	47200	14700	125	17400	82	62	14	37	
Pacht.bedr.	5	100	3800	7200	2200	4100	1200	4700	23300	400	800	100	1000	3000	18000	23300	12800	105	5700	66	77	34	15	
Gem. van alle bedrijven	38	8300	10300	8300	3600	4100	2600	9400	46600	400	4700	1100	3800	1500	35100	46600	13300	122	14100	73	75	67	54	